

2

JO. OTTONIS TABORIS, JC.

EPITOME

AUREÆ

BULLÆ

METHODICA.

Apud HENR. CHRISTOPH. CRÖCKERUM,

Bibliopol. & Calcographum.

A. O. R. clb lsc XCI.

THE HISTORY OF THE
ARTS AND MANUFACTURES
OF GREAT BRITAIN
AND IRELAND
IN THE SEVENTEENTH AND EIGHTEENTH CENTURIES
BY J. H. MILLAR

PRINTED BY R. CLAY AND COMPANY, BUNGAY, SUFFOLK.
1891.

L. S.

um ad *Legem* hanc *Imperii* Authorem *Lectiones* Juris Publici, quod in *Academia* Hassio Giesienâ, ad *Danielem* Ottonem, docebat, annô 1663. deducere; quæque ad eandem strictim interpretandam, nec non vindicandam, facerent, Auditoribus suis calamô excipienda committeret, Aliquis ex præcipuis illorum *Partis Prioris Epitomen*, Eiusdem consensu & Præsidiô, typis edi curavit, ac pro cathedrâ cum applausu asseruit. Quandoquidem verò in *Officinis* exemplaria inde nulla supersint amplius, & dehinc

Partem quoque posteriorem seu Metensem
Author eâdem methodò cum Auditori-
bus suis communicaverit: non debuit fa-
nè desideris eorum, qui tractationem
integram expeterent, diutiùs illa dene-
gari. Itaque suscipe eam B. Lector, &
hoc etiam inter pignora famæ Tabo-
ricæ reputa. Vale.

Deli-

Delineatio

AUREÆ BULLÆ.

Dividitur Aurea Bulla in.

- 1. Proœmium, &
- 2. Constitutiones ipsas, nempe
 - fr. Noricam, quæ distribui potest in partes tum
 - 1. Principales, quæ respiciunt personas &
 - 1. Imperantes; potestatis vel
 - 1. Ordinariæ: de quorum agitur &
 - 1. Constitutione: cùjus proponuntur tum
 - 1. Antecedentia. tit. 1.
 - 2. Concomitantia. tit. 2.
 - 2. Constitutarum productione; ubi de of-
ficiis & sessione Electorum, quæ
 - 1. Ecclesiasticorum: tit. 3.
 - 2. Omnium Cœterorum, tit. 4.
 - 2. Vicariæ, tit. 5.
 - 2. Parentes: qui sunt; in gradu vel

a b

a 3

1. Emi-

a b

1.	Eminentissimò, de quorum &	{	1. Dignitate, quæ vel							
				1. communis.	-	-	-	tit. 6.		
		2. peculiaris.	--	--	--	tit. 7.				
		{	2. Juribus							
				1. Speciatim & seorsim.	--	--		tit. 8.		
		{	2. Coniunctim, & itidem vel	1. distributivè; quæ concernunt aut						
					{	1. fiscum.	-	--	tit. 9. 10.	
					2. iustitiam.	--	--	--	tit. 11.	
					2. collectivè.	-	--	-	tit. 12. &
13.	
		2.	Inferiori, quorum alii sunt	{	1. Vasalli.	--	--		tit. 14.	
2. Cives.	-					-	-	tit. 15. 16.
& 17.		
2.	Declaratorias: quæ spectant vel ad	{	1. Electionem.	--	--	--	tit. 18. 19.			
				2. Electores, eorumque tum						
					{	1. Principatus.	--	--	--	tit. 20.
					2. Personas, ratione					

i. Pro-

a

- 1. Processionis in publicum: tum quoad Electores
 - 1. Ecclesiasticos. -- -- -- -- tit. 21.
 - 2. Seculares. -- -- -- -- tit. 22.
 - 2. Benedictionis. -- -- -- -- tit. 23.

2. Metensem: quæ agit tum de

- 1. Electoribus ipsis: Eorumque &
 - 1. Omnimodâ securitate, tum
 - 1. Personali: personis earum pro L. Jul. Majestatis circumpositione & accommodatione inviolabilibus constitutis. -- tit. 24.
 - 2. reali Electoratum: qui indivisi conservandi & soli primogenito deferendi. -- -- -- -- tit. 25.
 - 2. Functione externâ, seu officio, quod summo Monarchæ præstant, vel
 - 1. per se & in personâ; nempe aut
 - 1. procedenti ad solennes actus. -- tit. 26.
 - 2. Consistenti in solenni curia; ubi

a

b

i. Præ-

a	b	{ 1. Præcedit Electorum officium	
		- ante mensam. -- --	tit. 27.
		{ 2. Sequitur sessio in mensa. --	tit. 28.
		2. Per Officiales, de quorum juribus agitur. -- --	tit. 29.
a	b	2. Electorum filiis providè educan- dis & erudiendis. -- --	tit. 30.

Thes. I.

Urea Bulla (non tantum *συνεδροχικῶς* sed & *ἰξόχως*, sic dicta v. *infr. th. 4. echt.*) describi potest, quod sit Sanctio-Pragmatica Caroli IV. Imperatoris; communi Electorum ac aliorum Principum & Statuum consensu approbata, Imperantium constitutionem simulque constitutorum potestatem dignitatemque; nec non parentium seu subditorum, superioris atque inferioris ordinis, statum, incolumitatem atque securitatem, totiusque aded Reipubl. tranquillitatem concernens.

ἔκθεσις.

Ad descriptionem externam referri potest narratio Cardinalis Pilei, quam post Freherum repræsentat Joh. Kirchmann. *de annulis c. 8. p. 55.* quæ sic habet: *Aurea bulla est liber scriptus in pergamento, 24. foliis constans, cujus cooperitura est grossa, continens diversa negotia sacrum Imperium & Electores ejusdem tangens: qui quidem liber transfixus est cum filis sericis, glauci & rubei coloru, involutus; cum bulla seu sigillo aureo rotundo Imperiali appendente, in cujus uno latere apparet figura Imperialis in majestate sedens, cum corona Imperiali in capite; habens in manu dextra sce-*
A
perum

perum & in sinistra pomum, cum cruce desuper; modo Imperiali: Et à latere dextro clypeum cum Aquila, è sinistro clypeum cum forma Leonis. In circumferentia vero leguntur hæc verba: Carolus IV, divina favente clementia, Romanorum Imperator semper Augustus & Bobemia Rex. Ab alio vero latere, castrum magnum cum duabus turribus, habens portam inferius in medio, cum literis: AUREA ROMA. In circumferentia vero leguntur hæc verba: ROMA CAPUT MUNDI, REGIT ORBIS FRENA ROTUNDI. Hæc ille. Cæterum nos internam descriptionem ipsius rei cogitantes, diximus (1.) Auream bullam, sensu supra indicato conceptam, esse sanctionem pragmaticam. arg. pr. A. B. ibi: *infra scriptas leges, statuimus ac duximus sancientas, l. ult. C. de divers. rescript.* Brisson. in verbo, *pragmatica Sanctio*, ex veteri glossatio refert: Pragmaticam sanctionem eam esse, quam Imperator constituit, habito prius tractatu cum Principibus. l. 8. C. d. LL. Dillingenses: *in compos. pacis, cap. 5, qu. 25. n. 13. vers. advertendum.*

(2.) Subjecimus causam efficientem Carolum IV. per d. verba prim. *Infra scriptas leges assidentibus nobis Principibus Electoribus Ecclesiasticis & secularibus, ac aliorum Principum, Comitum, Baronum, Procerum, Nobilium multitudine numerosa, de Imperiali potestate plenitudine edidimus, statuimus & duximus sancientas. conf. tit. 29. in script. ibi. in Gegenwartigkeit des Ehrwürdigen.* Si quis enim animum advertat prioribus temporibus, Imperatorum Romanicorum Rescripta nec Consiliarios nec testes iactabant. 2. F. 27. & 53. *Conf. par. 1. Constit. Goldst. p. 23. ad f. & à temporibus Ottonis. M. par. 2. p. 42. & seqq.* Subsequentia hortatum & consilia aliquando nominant. 2. F. 55. *vers. hortatu itaque & consilio (est) constitut. Lotharii III. publicata 7. Novembr. 1136.) Auth. habita C. ne fil. pro patre.* Porro & consensus approbatorii facta mentio, ut in constitut. l. 5. *Fend. tit. 10. de incendiariis, quæ à Friderico I. in f. d. constit. dicitur fuisse promulgata, in præsentia Principum, consilio & consensu eorum anno 1187.* Quæ tamen vox etiam sequentibus temporibus sæpe omissa, & tantum consilii mentio facta fuit, ut in constitut. Friderici III. an. 442. *Frankofurti pag. 15. mit Beywesen und Rath Unser und des H. Reichs Churfürsten, &c. quæ so. mula etiam*

l. 8.

(3.)

l. 8. C. d. legib. congruit. Denique per capitulationes indu-
ctum, ut Electorum atque ordinum consensus decisivus & au-
thoritas accederet. Ita accipe Carpz. *de L. Reg. c. 3. sect. 1. n. 10.*
conf. Dan. Otto de I. P. c. 7. p. m. 130. ubi formulam, habet *Wit-
uns mit des Heil. Reichs Stände verglichen* demum ab *an. 1512.*
accesit. (3.) Reliqua definitionis membra ex ipsa analysi pate-
bunt; utique finem securitatis & tranquillitatis publicæ, non
tantum præloquium A. B. sed & plurimi articuli spirant. *conf.*
conf. in Feudis supra adductis cum similibus.

Thef. II.

Ita qualitercunque descripta Chrysobulla,
tanquam totum integrale, dividi potest in proce-
mium & Sanctionem ipsam; cujus pars prior
Noribergæ: altera Metis in comitiis promulgata
est: Unde Sanctio quoque ipsa in Noribergicam
& Metensem distribui potest.

Endors.

Prior, uti dictum, promulgata est Noribergæ, sub initium
anni 1356. *proam. h. vers.* So habet *Wit.* & continet capita prio-
râ 23. Posterior à civitate Metensi appellationem deducit, in
qua circa finem dicti anni promulgata est, & comprehendit
posteriora capita. *vid. rubr. tit. 24. add. Buxtorff. ad A. B. sb. 4.*
Arum. 6. disc. sb. 31. Carpzov. D. 1. F. Coroll. 2. n. 12. seqq. Lamn. hic
obs. 2. cap. 24.

Thef. III.

In Noribergica considerandum venit & Proce-
mium harum constitutionum generale; &
sanctio ipsa. Metensis enim nullo peculiari proce-
mio exornata est, sed tantum titulo.

Endors.

Imitari autem voluit Carolus IV. in hac digestionem, ordi-

nem Elementorum juris Justiniani. v. *proem. Inst.* tum quod frontispitio statim indicet harum constitutionum causam & impulsivam & finalem. *Regner. Sixtin. 3. consil. Marp. 15. n. 12. & 17. (quem morem etiam alii Imperatores postea Imitati sunt. 2. F. 72. 52. 55. cum similibus : Et noster in aliis quoque rescriptis usurpavit, v. const. de libert. Ecclesiast. ap. Goldast. par. 3. Const. p. 413. in an. 1377.)* Tum quod ejusmodi præfationes libentius ad propositæ materiæ lectionem nos perducant, & cum eo venerimus, evidentiorẽ ejus intellectum præstent. *l. 1. ff. d. orig. jur. add. l. 8. pr. ff. mand. l. 3. §. 2. n. de minor. 25. ann. Wesenb. parat. d. orig. jur. n. 1.*

Theſ. IV.

In Proœmio attendendum tum ad præmissa, tum ad propositionem ipsam. Præmittitur inscriptio & invocatio Divini Numinis.

Proœmium.

Expositio.

Inscriptio proponit titulum constitutionis, Synecdochice à dependente sigillo aureo petitem. *Colleg. Giffens. 1. th. 10. a. v. cap. Ferd. III. art. 46.* Sequioris enim xvi scriptoribus tam græcis quam Latinis, sigilla illa, quæ literis Principum appendebantur, bullæ appellantur. Unde & ipsæ Principales literæ, Pontificumque decreta, bullæ dici cœperunt. *R. 1. d. an. 1530. §. 129. Job. Kirchman. sv. de annulis c. 8. p. 53.* Forte ideo, quod non modo sigilla illa appensa bullæ formam haberent & eodem modo dependerent à chartis, ut illæ apud Romanos è petore pueros prætextatorum, *Calvin. in lex. jurid. voce bulla, Anton. Thyſius. ad Salust. in Catilin. p. 130.* Sed quia etiam dignitatem & auctoritatem demonstrarent; quemadmodum bullæ ætatem puerorum alterius consilio regendam significabant, v. *Buxtorff. sb. 1. lit. f. Heig. 1. quest. 4. n. 11. Dan. Otto de J. P. c. 11. p. 441. Limn. A. B. Obs. 2. n. 7. seqq. Ab invocatione autem Divini Numinis recte auspiciatur, ut indicet omne rei principium decens & Deo amabile fieri debere. Nov. 6. pr. can. non observetur 16. caus. 26. qn. 7. Simulque innuat se causam Imperii sui Principalem so-*

li Deo accepto ferre, non solum eo modo, quo omnis potestas à Deo est, *Rom. 13. v. 2. Nov. 73. § 1. l. 8. C. de Summ. Trinit. Proam. b. ibi: auff dessen Grund alle Reiche und Gewalt ruhen. Besold. in tr. postb. c. 5.* Sed & ea ratione, qua Deus prerogativam quartæ monarchiz Imperio præsentis indidit. *Cluten, in Syllog. rer. quotid. concl. 3. Becker, de 1. P. c. 2. n. 3.*

Thef. V.

Propositio, post nomen titulumque Imperatoris, exhibet tum occasionem & causas hujus constitutionis, tum circumstantias.

Extens.

Nomen seu causa constitutiva principalis, est, uti dictum, Imper. Carol. IV. Nec enim movet, quod omnium Principum ac procerum Imperii consensu hæc constitutio lata sit. *Proam. b. inf. in voce Berathschlagung. tit. 3. §. also mit Betrachtung. tit. 12. §. 2. Heig. 1. quest. 4. n. 11. Carpz. D. 1. F. coroll. 2. n. 8.* Nihilominus enim honor promulgationis Capiti merito tribuitur, utpote quod semper eminenter & cum suprema decernendi potestate, vi ipsius Majestatis, in legibus ferendis consideratur, *proam. b. infr. in verb. Und Vollkommenheit Käyserl. Gewalts geordnet/ beschlossen / und aufgerichtet. Magn. Dn. Cancell. Tabor. in Colleg. Jur. publ. ad Dan. Otton. c. 11. p. 330.* Duplici autem jure, verba: Von Gottes Gnaden/ adjecit, uno communi, altero singulari: Jure communi, quatenus Deus causa est communis Regnorum, recte in signum fiduciz ac modestiz hoc titulo utitur, universali tamen ac in dependenti. *Magn. Dn. Cancell. Tabor. d. l. c. 5. p. 87.* Jure singulari, quatenus Deus est causa proprii nostri Imperii. *Nov. 28. c. 4. in fin. Excell. Dn. D. Huld. Eyben. in Colleg. Jur. publ. ad Lampad. Add. extens. preced.*

Thef. VI.

Occasio, seu causa impulsiva, est & externa & interna. Externa concernit tum Imperium
 A 3
 ipsum

ipsum, tum ejusdem Membra. Quoad Imperium, ut illud integrum, firmum ac perfectum conservetur: divilum enim non æquè est firmum, sed facile desolatur. *Luc. 11. v. 17. Barbof. Locuplet. lib. 16. c. 21. ax. 4. Gail. 2. O. 153. n. 4. seqq.* Quoad Membra, est studium concordiae, omnem enim aditum præcludere voluit Imperator, ne ratione illarum vel dignitatum vel Jurium, ulla inter Ordines oriatur discordia & diffidentia, quippe quæ maxime damnosa, & in Re- publ. veneno ac peste perniciosior existit. *Proæm. h. §. auch du Neid / tit. 3. pr. §. 1. & 2. infr. R. I. de anno 1522. pr. ibi: Dadurch dasselbe Reich / so in Unordnung / Zwenracht / &c. Conf. l. 13. §. 3 ff. de Usufr. Reink. de R. S. E. 1. d. 2. c. 10. n. 1. & 2. 4.*
 Thef. VII.

Causa impulsiva interna, seu *wegnyuden*, est ipsum Imperatoris officium, *vers. Demnach wir uns*: Experientia enim & civili prudentia Carolus IV. edoctus, congruere supremæ potestatis officio cum maximè censuit, omnem curam rebus communibus imponendam esse. *pr. Constit. de emend. Cod. add. A. B. tit. 3. 7. & 12. in princip. 2. F. 55. pr.* Cum Imperia non ob privatam Principum, sed ob utilitatem publicam & subditorum sint instituta. *tit. 2. pr. h. §. zu Hest dem Christl. Botel / ada. Capitulationes in proæm.*
ibi:

ibi : auch gemeinen Nutzens / *Vultej. 3. Conf. Marp. 35. n. 41. Perez. ad Cod. de off. praefect. Orient. n. 9. ubi exemplo Trajani hoc comprobatur.* Causis hifce probè consideratis, ad defectus A. B. à *Dn. Linn. h. c. 7. notatos* facile responderi potest.

Thef. VIII.

Circumstantiæ concernunt, vel personas assistentes, vel alia adjacentia. Personæ assistentes sunt membra Imperii, tam propinquiora sive primaria, *tit. 2. §.* Und dieweil / *ibi*: So für die allernächsten Glieder des H. R. Reichs / &c. quam remotiora sive inferiora. Adjacentia sunt locus & tempus, tam ratione durationis quam conceptionis consideratum.

Exhibere.

Tempus durationis continetur sub voce zu halten / quod in seqq. expresse adjicitur. *tit. 1. pr. ibi*: ewigl. zu wehren. *T. 7. verf. und gebieten / & infr. T. 8. §.* auch wollen. *R. I. d. an. 1544. §.* So viel das Recht *42. ibi*: doch unabbrüchig der gülden Bull. Ut ita appareat Constitutiones haece nec minui, nec mutari, nec abrogari posse, nisi unanini consensu ac suffragio Imperatoris & Statuum Imperii omnium. *arg. l. 35. l. 153. de R. I. l. ult. C. de LL. Conf. A. B. tit. 12. §. 2. Instr. Pac. art. 8. §.* gaudeat. *Capitul. Leopold. art. 2. 38. & 39. in f. Arum. h. disc. 1. concl. 7. Carpzov. ad L. Reg. c. 3. sect. 11. Buxtorff. rb. 8. Linn. tom. 5. addit. ad lib. 1. cap. XI. pag. 170. v. not. ad Dan. Orion. cap. 10. de jur. publ. p. 178. m. Carol. von Haagen. l. 2. Institut. juris publ. cap. 1. pag. 172.* neque sic tamen abrogatio facile concedenda, cum periculosissima sit, *Bodin. 4. de Rep. c. 8. nisi evidens utilitas hoc suadeat. Textus elegans in l. 2. ff. de*

Con-

*Constit. Princip. conf. Instr. pac. art. 4. §. 5. ac Limnaum lib. 2. de jure
publ. c. 3. n. 25.*

Thef. IX.

*T. i. qual. es-
se debeat
conductus
E. E.*

Sequitur constitutio ipsa, quæ continet partes principales & declaratorias. Pars principalis respicit personas Imperii|tum Imperantes, tum Parentes. Imperant quidam potestate ordinaria & summa, ut Imperator & Rex Roman. quidam vicaria. De Imperatoris agitur & constitutione & constituti productione. Constitutio fit per Electionem, cujus proponuntur & Antecedentia & Concomitantia v. *Colleg. Giff. 1. D. 2. th. 10.*

Thef. X.

Electionem antecedunt (1.) *Salvus conductus* Electorum à Moguntino convocandorum, qui & exponitur & declaratur. *Exponitur* ratione temporis, quotiescunque necessitas eligendi Regem Rom. postulaverit. vid. *th. 13. in ino.* & ratione personarum, tam conducendarum (Electorum scil. eorumque nunciorum) quam conductarum.

Thef. XI.

Conductores sunt *vel ipsi Electores*, qui, requisiti, Coelectores suos per territoria & loca sua conducere debent, *vel cæteri Imperii Principes ac Status*: quorum officium consideratur vel principaliter, in ipsa conductione, cum adjuncta
pœna

pœna perjurii & privatione bonorum ac jurium vel accessorie; quod partim consistit in *faciendo*, in subministracione scil. necessariorum pro solito pretio; partim in *prohibendo*, ne ullæ insidiæ vel inimicitiae ac dissensiones parentur moveantur. *Declaratio* itidem respicit & Conductores & Conducendos. *Illi* considerantur *conjunctim*; quatenus omnes literis & juramento efficaciter sese obligare tenentur, ut cautio salvi conductus eo firmiter sit; *Arum. h. disc. 1. concl. 14. vel speciatim*, quinam in specie singulares conductus, secundum commoditatem & usum locorum adjacentium, præstare debeant. *Hi* (conducendi) legitime ac tempestive postulacionem conductus insinuent, nec ultra conductorum terras conductum desiderent.

Extens.

Præpostere hic videtur agi isto E E. de conductu, cum convocatio Electorum, tanquam necessarium antecedens, præmitti debuisset? Fatemur hoc ordine naturæ fieri potuisse. Placuit tamen Imperatori hic ordo, forte ut in ipso Constitutionis frontispicio appareret, se de securitate ipsorum, quod maximum necessarium fore præfatus erat, imprimis esse sollicitum, eoque animos Electorum magis ad comitia Electoralia citius atque lubentius adeunda incitaret; quod futurum speravit, si viderint sapienti consilio sibi de viarum securitate, contra Prædones & insidiatores quoscunque tot cautelis prospectum esse. *vid. Arum. d. disc. 1. concl. 11.* Deinde observandum, Electorali dignitati ac juri Archi-Episcopi Moguntini nihil decedere, quando in enarracione singulorum Electorum conducendorum hic præteritur, nec ipsi singulares deductio-

nis instituendæ tractus aut semitæ assignantur: Cum enim Electio in Francofurtensi Civitate, (ut statim subjicitur in §. Auch setzen und ordnen wir. *add. th. 15.*) instituenda sit; metus fere non adfuit, quin in ejusmodi brevi districtu Electori facile injuria inferri possit; Ut ita satis generatim in *pr. & §. 1.* ipsi provisum esse arbitratus fuerit Imperator.

Thes. XII.

II. Instituitur INTIMATIO & CONVOCATIO ab Electore Moguntino expedienda. Cujus & consentanea & dissentanea considerantur. *Consentaneorum* causa alia est materialis, alia formalis. Materialis est vel subjectiva, tum agens Elector Moguntinus, qui hanc potestatem jure antiquo quæsitam sibi habet; tum recipiens, omnes & singuli consortes Principes Electores, *Buxtorf. th. 18. lit. a. & d. Freher. ad P. de Andl. lib. 2. c. 2.* Vel objectiva, literæ patentes, quæ per nuncios insinuandæ sunt. *h. t. §. Auch setzen / &c. & seqq.* Causam formalem cum Imperatore ad *tit. 18.* rejicimus.

Exhibens.

De jure Moguntini antiquo, dubium quidem movet aliquod exemplum contrarium Palatini, à Cuspiniano in vita Caroli IV. adductum; *vid. Arum. b. th. 23.* Voci tamen Imperatoris, ac legi omnium statuum præsentia, & sine contradictione Palatini (qui jure suo renuntiasse non præsumitur. *Barbof. l. 9. c. 95. dx. 12.*) latæ major fides tribuenda, quam privato notatori. *arg. l. 4. C. de Emancip. liber. 1. 64. §. 9. ff. sol. matr.* Accedit, quod Moguntinus sit Archi-Cancellarius per Germaniam. *tit. 2. §. Erz. Bischoff. tit. 7. §. der von Maynz.* Cujus sane officio hæc con-

connexa videntur, per tradita Serez. ad Cod. de off. quest. n. 16.
Carpz. D. 1. F. quest. 3. n. 4. seqq. Rumel. part. 1. D. 2. 16. 10.

Thef. XIII.

Disconvenientia contingunt vel ex parte
Covocantis, vel Convocatorum. *Ex parte con-*
vocantis, si in intimatione remissus aut negli-
gens fuerit Moguntinus: Tum vero cœteri Ele-
ctores non tenentur ejus expectare vocationem;
Sed possunt, imò debent proprio motu conve-
nire; *Dies enim pro homine interpellat. l. 23. ff.*
de O. & A. cap. potuit. 4. Ext. de locat. Wesenb.
in x. tit. de leg. commiss. Neque socordia aut
malitia Decani, cœteris Electoribus obesse, aut fi-
dem eorum, patriæ saluti devotam, impedire de-
bet, ne ipsa Resp. ob unius desidiam detrimenti
aliquid capiat, *inquit Arum. disc. 1. cap. 30. A. B.*
ubi rem exemplo illustrat.

Advers.

Cum in §. Wann es auch: unicus saltem casus exprima-
tur, quando Electio peragenda: inde quidam concludunt, vi-
vo Imperatore ad novi Regis Rom. Electionem procedi non
posse, sed legi fundamentali hoc adversari. *Limn. ad Capit. Fer-*
din. I. n. 14. seqq. Textu autem inspecto & collato cum prin-
cipio *b. tit.* ejusmodi quid colligi posse, verè asserere non aude-
mus. In principio enim satis universaliter loquitur; quoti-
escunque & quodocunque necessitas, (*seu ex usu & re imperii*
erit) sive (*que particula hic non distringit sed disjungit. Bertach.*
in repertor. jur. h. voce) casus Electionis emerferit; ut ita hic §.
de casu speciali ac magis frequenti intelligendus sit; quam
explicationem & §. præced. & ipsa observantia, tanquam opti-
ma legum interpretes, *l. 23. & 27. ff. de L. L. juvant. add. Capit. Fer-*

lin. III. art. 38. Ferd. IV. art. 36. Leopoldi art. 36. ibi. auch bey Lebzeiten eines Römischen Käyfers. Heig. p. 1. quæst. 6. n. 20. seqq. Arum. b. th. 13. Carpz. ad L. R. c. 11. n. 4. & disp. 2. feud. Coroll. 3. n. 19. seqq. Ceu ita etiam Carolum IV. in filio suo Wenceslao R. R. creato interpretatum esse, notat ipse Wurmserus, aliàs Dissentiens, Exerc. II. 2. quæst. 8. quin & sequeretur ex diverso, quod nec tunc, quando Imperator vel abdicavit vel resignavit imperium, ad R. R. electionem transiri queat, cum d. §. Wann es: de sola morte naturali loquatur, Buxtorff. b. th. 10. §. 12. Reink. de RSE. t. 4. 3. 6. 2. n. 22. seqq.

Thef. XIV.

Convocatorum disconvenientia profluunt partim ex personis Ministrantibus seu concomitantibus, partim ex personis Principalibus. Ratione *Comitantium*, ne quilibet Elector vel nuncius ultra præscriptum illorum numerum civitatem incedat, ne numeroso armatorum cohorte, præfulgentes comitiorum libertatem impedire videntur. *Magnif. Dn. Cancell. Tabor. in Colleg. 1. P. ad Dan. Otton. cap. 10. p. 246.* Ratione *Principalium*, oriuntur, vel ex defectu ipsarum personarum, vel eorundem officiorum. Priori modo si vel ipsi ad Electionem non venerint, vel nuncios vel legaliter miserint. Posteriori modo, si vel recedant Rege Rom. non electo, vel Procuratore ad hoc legitime non constituto: Hisce casibus jure suo istac vice carere debent, *cum paria sint, non venire vel non persistere usque ad fin. cap. certum 43. Caus. 11. quæst. 3. add. tit. 4. vers.*

vers. Und wenn sie alle / oder die da wollen/
Arum. b. th. 33.

Thef. XV.

III. Sequitur *tuitio* Comparientium in urbe
electioni destinata ; quæ concernit tum securi-
tatem ipsorum Parentium : (His enim in electio-
ne occupatis, eorumque hominibus, cives Fran-
cofurtenses præsidium & tutelam fideli studio &
solerti diligentia, præstare jubentur :) Tum ex-
clusionem Aliorum. *AB. §. 22. d. tit. 1. Arum. dis-
curs. 1. ad A. B. th. 35. p. 73.*

Extr. 5.

Cum hæc civibus Francofurtensibus vigore juramenti in-
jurgantur, quod desuper præstare debent, §. *pen. & ult. b. lo-*
cusque electionis ob singularem illius commoditatem, *Arum.*
th. 35. & ex eo Carpz. D. 1. F. cor. 4. n. 11. segg. publica legis au-
toritate designetur. §. auch sehen. *& segg. tit. 2. pr. & §. und wann*
die/ mutatio ejus Moguntino, vel alteri Electori competere vix
ac ne vix quidem potest : *arg. l. 5. C. d. LL.* Quod si tamen com-
muni Electorum consensu, necessitate vel justa causa id sua-
dente, ordinario loco electio non peracta sit, pro nulla haud
erit jure censenda : Tum quia necessitas legem nesciat, *l. 1. C.*
de Oper. libert. cap. discipulos, 26. de Conserat. cap. 5. in f. de feriis.
Tum quod sanctio de loco, formale electionis internum non
ingredietur. *arg. tit. 18. ibi : an die Stadt da solches angefezt und*
bestimt, Carpz. d. l. num. 15. segg. Buxtorff. th. 21. b.

Thef. XVI.

Concomitantur sive conficiunt electionem
tum Solemnia tum substantialia. Solemnia con-
sistunt in D. Numinis invocatione, & juramenti
Tit. 2. de E-
lectione R.
Regis.

Electorii præstatione. *Illius* indicatur dies ac locus, ut sc. post Electorum ingressum die sequenti diluculo, in æde D. Bartholomæi convenient; Et ejus ratio, ut præsidio Spiritus S. suffulti idoneum Regem R. eligere possint. *Hujus* describitur Electoribus Ecclesiasticis, alius secularibus; cujus diversitatis rationem potius ex moribus, quam aliunde peteremus, v. *tamen l. 14. §. 1. C. de judic. Nov. 123. cap. 1. Magnif. Dn. Cancell. Tabor. P. E. par. 4 in concl. n. 2. Depositio* ipsa continet causam & materialem & formalem: Materialis est tum subjectiva, persona jurans in conspectu Evangelii, (*instrumentaliter sc. v. Buxtorff. th. 29. b.*) tum objectiva, temporale Christiani populi caput, habile tamen, ac qualitatibus & naturalibus & civilibus ornatum. *Buxtorff. th. 30. seqq.* Forma, est ipsa religiosa obtestatio Numinis Divini, jurantis execrationem involvens, in casum non servati jurisjurandi. v. *Wesensb. in. π. de jur. jur. n. 6. ibique Dn. Hahn. add. Nov. 8. c. 3. in f.*

Exbort.

Posteriora verba jurisjur. formulæ; (*auxilium intellige Sanctorum demortuorum*) cum scrupulum conscientiæ Protestantibus Electoribus injicere aut movere possent; Ideo in locum istorum postea substituta est *an. 1562.* sequens clausula: *Ita me Deus juvet & S. Evangelium.* Notante Dn. Limb. l. 2. l. p. c. 3. v. 48. *Idem fere colligimus ex Reg. I. de an. 155. §. und dann diereil. 106. Ord. Cam. p. 1. T. 57. seqq. add. Capit. Leopold. in f.* Qua voce sub-

substituta non tantum ipse Christus ; tanquam verbum substantiale ; sed quoque ipsum verbum Evangelii nobis patefactum, tanquam organum salutis nostræ intelligi potest. *Job. 12. v. 48. C. 1. A. tit. de iurejur. lb. 14. n. 3.*

Thef. XVII.

Substantialia Electionis concernunt vel Electores, vel Electum. *Electores* pro religione animi suffragia ferant, in quibus præter personæ qualitatem, *v. §. preced.* rationem habeant & temporis, ne ante peractam electionem civitatem exeant, & majoritatis votorum : *Illius* adjicitur & declaratio & pœna. Electionis enim causæ celeritatem desiderant, *Menoch. de arbitr. jud. quest. cas. 184. n. 5.* Ideoque olim, si intra 30. dies electionis negotium non absolvissent, pane & aqua tantum vesci jubebantur. *d. tit. 2. A. B. §. 3.* alioquin conscientiæ & iurejurando, quo ad A. B. observationem adstringuntur, non satisfacturi. (*Ita respond. dubio, quod Limn. hic movet. Obs. 8. §. 3. faciunt notata Magnif. Dn. Præsidis, in tr. de Offic. judic. part. gener. §. 13. & 14. add. l. omnem adhibentes. 42. §. 9. ibi : Post hac Domini DEI subjacent condemnationi. & §. ult. C. de Episc. & Cleric.*) *Hujus*, majoritatis seu pluralitatis votorum adjicitur effectus, ratione & præsentium Electorum (quod electus à majori parte habeatur censeturque vere & legitime electus. *l. 19. Ad Municipal. l. 160. §. 1. de R. l. cap. 1. & ult.*

Et ult. Ext. de his qua sunt à maj. par. cap. 42. Et 48. de Elector. Et Elect. pot.) & supervenientium, quod eorum mora, Electione nondum celebrata, infirmitatem suffragii non inducat. cap. ubi periculum 3. vers. Sane si aliquis: de Elect. in 6. l. 8. ff. si quis caut. in jud. sist. caus. fact.

Thef. XVIII.

Electus consideratur, tum quatenus per majora jam legitime & plene est electus, tum quatenus ejus electio, ob votorum paritatem, dubium patitur. Priori casu, Electus omnium Eligentium jura & privilegia statim Regali nomine confirmare potest & debet: Per electionem enim consequitur jus & potestatem administrandi. *Cap. Transmissam. 15. de Election. P. de Andl. de Imper. Rom. tit. 2. c. 5. Georg. de Capedo. decis. 8. n. 4.* Et deinde, coronatus eadem sub Imperiali titulo innovare debet. De posteriori casu & paritate votorum quæritur? Si quis à tribus dignoscatur nominatus, Utrum numerum eligentium suo voto augere queat? Quòd affirmatur.

Undem.

Et si enim videbatur, Electorem sibi ipsi in electione votum dare, seque nominare non posse. *arg. l. un. C. ne quis in sua caus. l. 5. ff. de offic. pres. cap. per nostras. 26. de jur. patron. Decisio tamen Cæsarea juri & rationi conveniens est. cap. cum in jure 33. de Elect.* Siquidem à tribus nominatus, vota sibi faventia magis subsequi, ac bono Reipubl. consensum iis accomoda-

re, quam semet ipsum ingerere & obtrudere aut nominare videtur. *arg. l. 4. ff. quod cuiusque univ. nom.* sed quid si hodie octavo Electoratu instituto. *Instr. Pac. art. 4. §.* quoad domum Palatinam. §. quatuor unum, quatuor alium eligant? Et sane Pontificis approbationi aut gratificationi gratificari nequimus *vid. Cap. vener. th. 34. d. 1.* Sed arbitramur neminem esse electum & tamdiu rem in suspenso manere, usque dum de uno convenierint. *conf. Arum. disc. 2. th. 17. Tiraquill. de jure Primog. qu. 17. Op. 6. n. 10.*

Thef. XIX.

Consequuntur Electionem constituti *Imperatoris productio in publicum & sollemnis curia:* Ut ipsius dignitas & potestas omnibus innotescat: In quibus officia sua administrant Electores tum Ecclesiastici tum Seculares. De quibus speciatim *in h. t. 3.* conjunctim *in tit. 4.* Titulus tertius, post repetitam invocationem Numinis Divini & Nomen Imperatoris, exhibet & causam impulsivam & sanctionem ipsam. *Causa,* concernit *utilitatem & Imperantium,* ut concordia Principum Electorum voluntate, honor ac potestas Imperatoris roboretur ac firmior reddatur, cujus sacrum ædificium hæc columnæ fortiter sustentare possunt; *tit. 26. §.* Wann aber A. B. *Sigismundi pr. ibi:* Und dem Irlichsten Churfürsten desselben H. Reichs Gezierde / durch die angefangen hat / und in dem steht die Höbe unser Ere. *Et Parentium,* tam eminentiorum, ut ipsi in quieta animorum conditione maneam; *v. th. 6.*

C

quam

quam inferiorum ; qui virtuoso hoc dilectionis & concordiae studio, pacifice & tranquille vivere poterunt. *Arum. disc. 3. th. 1.*

Thef. XX.

Sanctio exhibet (1.) causam finalem, (2.) Subjectum, (3.) modum. Causa finalis hujus sanctionis promulgandae, est detestatio litium & suspensionum, quae ex controversiis de praecedentia suboriri solent. *Jac. Gothof. tr. de preced. pro theoria. §. 3. vers. Tertio unionis & pacis publ. contemplatio.* Subjectum sunt hoc loco E. E. Ecclesiastici : Licet enim viros religiosos & Ecclesiasticos deceat inprimis humilitas & honoris delatio A. B. *tit. 13. ibi : & ut se invicem honore.* propter connexa tamen jura temporalia & decoris atque ordinis servandi gratia, *Can. ult. dist. 89.* merito inter hos quoque certus ordo sancitur. Modus ergo & forma haec praescribitur, ut Trevirensis ex opposito Imperatori ; Moguntinensis autem in sua dioecesi & tota Germania : Coloniensis in sua ibid. dioecesi, tum in Gallia quoque & Italia dextrum latus occupent.

Exhibens.

Objici hic posset, Imperatorem ansam controversiae potius posuisse, quam removere, cum Electorem postponat Trevirensis *Rubr. b. §. 6.* Als mit Vorbetachtung ? Enimvero discernendus est locus ordinarius ab extraordinario se incidenti : In praecedenti enim §. *Darum. §. tit. seqq. §. Wann und wie oft.* per-

perspicue primas Moguntino tribuit; quemadmodum & alibi. Verum ut ostendat Electores istos dignitate pares esse, & necessitate ordinis tantum primo vel secundo loco nominari, id eo in nuncupandis illis h. t. & alibi variat. *v. tit. 23. A. B.* Noti alias sunt versiculi de laudibus trium harum sedium A. E.

Treviris ætate; (seu annis & antiquitate)

sed rerum proprietate

Gaudet Agrippinas; sed honore Moguntia prima.

v. Dresser. Millen. 6. par. 2. In antiquis tamen subscriptionibus hic fere ordo servatus, ut Moguntinus primo, deinde Trevirensis loco medio, ac Colonienfis ultimo se subscripsent. *v. Bert. lib. 2. Rer. German. cap. 4. & lib. 3. pag. 616.*

Thef. XXI.

Conjunctim agitur de ordine Electorum, in sessione, Electione & ministracione. *Aliter, sed Tit. IV. De Principibus EE. in com. muni.* male, connectit *Limn. Obs. 1.* In Sessione, post Ecclesiasticos, à latere dextero secundum locum occupabit Rex Bohemiarum; (cum sit Princeps coronatus & unctus.) Tertium Comes Palatinus Rheni. In latere autem sinistro Electores Saxoniarum & Brandenburgicus.

Advers.

Hodie, propter adjectum Electorum octavum, aliter dispositum ex amabili EE. conventionione, *v. Limn. h. obs. 9.* nempe ut à dextero latere sedeant Moguntinus, Bavarus, Brandenburgicus: à sinistro latere Colonienfis, Saxo, Palatinus, *v. Actum Processionis & Propositionis, sò den 10. (20.) Januarii zu Regensburg solemniter vorgangen.*

Thef. XXII.

In Electione, consideranda est convocatio, & sententiarum rogatio (seu ut vulgo vocant,

votorum collectio, & ψηφοφορία. Convocandi & suffragia rogandi munus, ab antiquo competit Moguntino: Votum seu suffragium primum ferendi debetur Trevirensi. Secundum Coloniensi; cui & officium coronationis competit: Tertium Bohemiarum Regi: Quartum Comiti Palatino Rheni: Quintum Duci Saxoniarum: Sextum Marchioni Brandenburgensi. Denique dicti Principes (per Electorem Saxoniarum, v. *Buxtorf. h. th. 50. lit. D. Limn. h. obs. 10.*) sententiam Moguntini requirunt. Ministerium porro hoc loco tantum exponitur Electorum secularium, (de *Ecclesiasticis vero Inf. c. 24.*) Nim. ut Brandenburgicus, tanquam Archicamerarius, aquam lavandis manibus porrigat: Rex Bohemiarum, deposito si voluerit diademate, primum potum: Saxo Mareschalli officio fungatur. *6. tit. 27. ubi est de officio Palatini. §. 4.*

Enbeoric.

Monendum hic primo, quod in §. sum ersten/ primum votum Trevirensi tribuitur: Id frustra à nonnullis impugnari, quasi historice veritati minus congruat, v. *Limn. obs. 12.* Nostrum enim non est, fidem legi publicæ derogare, quamvis Moguntinus (cum non modo honoratiori loco sedeat, *pr. b. t. sed & Collegii Electoralis Decanus & Director sit, Capit. Leopold. art. 42. §. und noch sonst*) hanc voti præminentiam ex civilitate aliquando forte occupaverit. *arg. l. 6. §. ult. ff. de Decurion. De Schleidani ista traditione quid sentiendum sit, expositum est à Magnif. & Nobiliss. Dn. Preside, ad I. P. Dan. Otton. p. 128. & 131. Quicquid de facto narretur: jus certe primi suffragii El. Treviren-*

virensi (1) etiam ante A. B. competiit, (2) per A. B. confirmatum fuit, (3) saluum mansisse probat conclusum seu compositio Electorum, deo Session und pracedentz betreffend; *vers. doch soll es alles zum funfften; an. 1653. inita, & repetita in nuperis comitiis de anno 1658. quæ habetur ap. Pastor in Floro. Germ. §. doch so viel. pag. 308. Deinde not. jus coronandi Regem R. aperte quidem tribui Colonienfi Electori: Moguntinum tamen id variis ex causis, v. Buxtorff. th. 47. seqq. quandoque usurpasse. Unde graves controversiæ anno hujus seculi 53 subortæ, & multis disputationibus ventilatæ. Limn. tom. 5. addit. ad cap. 6. lib. 3. p. 154. Quæ tamen per transactionem an. 1675. d. 25. Junii sopitæ sunt. v. Limn. ad h. tit. Obs. 4. p. 256. Transactio deinde etiam in Capital. Leopold. art. 37. confirmata.*

Thef. XXIII.

Vicaria Imperantium potestas se exerit, vel vacante vel durante etiamnum Imperio. *Vacat* Imperium, vel per excessum & omnimodum Capitis Imperii defectum; vel absentiam Imperatoris. Utroque casu, ob eximiam prærogativam ac dignitatem Palatii, v. Freher. ad P. de Andl. lib. 2. c. 10. Provisores Imperii existunt Comes Palatinus & Elector Saxonix. Illius provisio describitur, tum ratione ipsius jurium variorum; quæ hic & exprimentur, v. Buxtorff. th. 59. seqq. & restringuntur; tum quod investituram feudorum Regalium, quorum collatio Imperatori reservata. v. Gothofr. Anton. D. 1. feud. th. 6. Dn. Schulz. de vicar. th. 13. Rosenthal. de feud. c. 2. concl. 1. n. 4. lit. d. & e. in gloss. tum quoad alienationem seu obligationem rerum Imperialium,

T. V. De jure Comitæ Palatin. Rhen. & Ducis Sax.

quæ nec ipsi Imperatori concessa videtur. *Capit. Ferdin. III. art. 32. Leopold. art. 30. Rosenth. c. 5. concl. 12. n. 2. add. l. 1. §. 1. ff. de procur. Caesar. l. 37. ff. de pact.* Hujus (Saxonix) provisio, eodem modo ratione & objecti, seu locorum, in quibus tempore A. B. jus Saxon. viguit; *Arum Disc. 3. th. 29.* & jurium exponitur, quæ regulæ includi possunt: quod scilicet omnia ea possint, quæ Imperator, nisi quædam specialiter excepta sint. *Colleg. Giff. 1. D. 5. th. 12. Et 2. D. 13. th. 2. B. Beck. de J. P. lib. 2. c. 7. n. 4. Et ult.*

Exhibens.

Distinguunt vel plane negant quidam. *v. C. P. Giff. d. D. 5. th. 11. lit. C. Limn. b. Obs. 1. n. 2.* in casu absentix, quando Imperator trans alpes extra German. profectus est, provifores denominatos jura sua exercere posse. Verum cum vox vocationis generalis sit, ut non modo verum, sed & improprium ac omnem vacationis modum includat, *Bertach. in repert. jur. ibique citatus Felix. in cap. in nostra. Ext. de rescript. Conf. exhib. th. 13.* sæpeque mors & absentia æquiparentur, *Cap. presentata. 50. ibi.* Unus ipsorum viam universa carnis ingressus, alter per 12. diastas abest. *Ext. de testib. merito etiam ad hunc casum jus vicariatus extendimus; moti vocibus nie obstat: & quod Imperator expresse se referat ad privilegiū Palatino defuper datum. Dn. Schüz. de Vicar. th. 9. Carpz. L. R. c. 11. n. 10.* Quod de Palatino probat. *d. Carpz. Disp. F. 4. Coroll. 1. n. 27. seq. Wurms. Exercit. I. P. Disp. 3. g. 4.* De Saxonix El. *Extellenciff. Dn. Videricus Eiben. in Colleg. Giff. 2. Disp. 13. th. 2. lit. d. per verba. gleicher weiff. in sine b. c. 5.*

Thes. XXIV.

Imperio non vacante, vicariæ potestatis exponi-

ponitur & materia & modus. *Materia*, quod Comes Palatinus sit iudex Imperatoris vel Regis R. in causis civilibus ac pecuniariis, prout exaudit *Carpz. ad Capitulat. cap. ult. n. ult. Würms. Exercit. I. P. Disp. 4. in corall.* vel etiam criminalibus: Si credimus specul. *Suev. lib. 2. cap. 43. §. 6.* Wenn die Fürsten wollen den König bellagen/ das sollen sie thun vor dem Pfalz Grafen. *Et lib. 1. c. 30. ibi: Si Imperator accusatur, quod per corruptionem imperium obtinuerit; id coram Palatino Rheni faciendum est: Goldast. in Reichs-Sagung. pag. 39.* *Modus*, in eo consistit, quod iudicium in curia ipsius Cæsaris sit peragendum.

Exempl.

Concludit hinc *Bodinus 2. de Rep. v. 8.* pro stabilienda Republica Aristocratica, Imperatorem Majestatem non habere. Ast frivolam esse hanc illationem constat vel ex eo; quod prudentissima ratione hoc iudicium sit constitutum, ne quisquam subditorum conqueri possit, iusticiam sibi denegari; cum in propria causa iudex idoneus quis non censeatur, *l. 10. ff. de iurid. l. un. C. ne quis in sua caus. Magn. Dn. Pr. armament. just. c. 5. th. 5. p. 386. Carpz. par. 9. crim. 104. n. 64.* Atque restrictum ad Aulam ipsius Cæsaris, ne quid Majestati Cæsarea decedat, si vel per alium in foro alieno comparere cogatur: quin & posito, nunquam tamen concessio, Majestati eo aliquid decedere, nihil tamen pro *Bodino* concluderetur, sed sequeretur, quod solus Palatinus Rhen. Majestatem habeat, non verò status ceteri. *ad. Buxtorff. th. 80. Dan. Otto de I. P. c. 7. p. 141. Limn. ad §. 3. b. Obs. 9.* Cæterum licet rariora hujus cognitionis exempla extent, quædam tamen adducuntur *ab Aub. de V. Q. in perspicua dissert. de fin.*

singular. ac propriis juribus Comitibus Palat. ad Rhen. super alios Principes Europa. pag. 13. vol. 5. Collect. polit.

Thef. XXV.

*T. VI. De
comparati-
one Princip.
El. ad alios
Princ. com-
munes.*

Et hæc quidem de Imperatoris & Regis Rom. Constitutione eorumque Vicar. Sequentes Aureæ Bullæ partes sive articuli, potissimum ad subditos seu parentes pertinent. *Parentes* isti sunt constituti, vel in gradu eminentissimo & sublimi, vel inferiori. *In gradu eminentissimo* constituti sunt Electores *v. tit. 3. 12. & 26. §. pen. A. B.* De quorum agitur & dignitate & juribus; de dignitate inquam & communi omnibus Electoribus, & peculiari secularibus. *Communis dignitas* omnibus El. Ecclesiasticis & Secularibus, ostenditur tum generatim, tum speciatim. *Generatim*, quoad omnes Electores in ipsorum prærogativa, prælatione & præcedentia; ratione & objecti, in curiis præcipue Imperialibus: & subjecti, præ omnibus Principibus aliis cujuscunque conditionis. *conf. Capitulat. Ferd. III. art. 4. Leopold. art. 5. Speciatim*, seu nominatim quoad Regem Bohemiæ, qui omnes Reges quacunque dignitate fulgeant immutabiliter antecedit, *conf. tit. 4. §. 1. A. B. & t. 24. §. fin.*

Exhinc.

Ut ambitus & alia fortes à negotio Electionis tanto facilius excluderentur, jam ab antiquo tempore introductum fuit, ut quatuor Electoribus Secularibus, qui non solum suffragia

ferre

Secularium Electorum filios omnis dissensionum materia, quæ ratione successione suscitari possit, evitetur. *Conf. tit. 25. A. B. pr. Limn. b. Obs. 3. Engelbrecht. de Success. in Elect. ex primog. th. 2. seqq.*

Thef. XXVII.

Sanctio ipsa ostendit modum succedendi, qui alius est in familia durante, alius in extincta, *durante familia*, successio fit vel à majorennibus, vel à minorennibus. *vid. versionem latinam, ibi. defectum ætatis.* A. majorennibus, iterum vel in linea recta descendenti; (ascendentium enim hic nulla habetur ratio. *v. 2. F. 50. magnif. & Excellentiss. Dn. Praeses in animal. jur. feud. ad 1. F. 14. Arum. disc. 4. concl. 3.*) in qua jus, vox & potestas Electionis, ad filium primogenitum legitimum ac laicum; *v. tit. 25. A. B. Colleg. Publ. Giff. 1. D. 7. th. 10. lit. D. & th. 15. lit. C. & D. Dn. Limn. b. Obs. 9. seqq.* Eo vero deficiente, ad ejusdem primogenitum libere devolvitur: *Freher. ad tit. 7. A. B. in voce libere.* Vel in linea collateralis: Quando enim Electores, descendentes masculos laicos, non reliquerunt, jus Electorale ad seniores fratrem, ejus primogenitum deinceps detertur. *v. d. tit. 25. Engelbr. d. 1. th. 39. seqq. Lamp. de Rep. R. G. p. 3. c. 4. 111111. 10.*

Th.

Theſ. XXIIIX.

In Succeſſione Minorennum *tutela confer-*
tur, ſeu datur fratri ſeniori; Excluſa tacite tutela
 teſtamentaria. *v. Limn. ad §. 2. b. Obſ. 21. (Quic-*
quid in contrarium attulerit. D. Gothofr. lib. 6.
de tutel. Electoral. quos magnopere commen-
dat M. Freher in tr. de tutela curaque teſtam.
c. 17. p. 446. in f.) Quæ ab ipsis Electoribus
reprobata, uti ex Zefchilino docet Limn. l. 1. J. P.
c. 11. n. 104. & ſeqq. Solvitur autem ſeu finitur,
Decimo octavo anno completo. v. prin. Inſt. de
Curator. l. 20. ff. de muner. & honor. verſ. ſed in
his. Arum. diſc. 4. concl. 11. & 12. Limn. add. §. 2.
Obſ. 29. Neque hic diſpenſationi Imperatoriæ,
ſive veniæ ætatis conſeſſioni locum eſſe putamus,
uti quidem Limnæus ſtatuit Obſ. 34. Fluic enim
& verba & modus ſanctiõis repugnant. De Ca-
ſu familia plane deficientis, proponitur & regu-
la & exceptio. Regula, quod hoc caſu Impera-
tor de Electorali dignitate providere poſſit. Bux-
torf. th. 87. lit. 1. Roſenth. de feud. c. 10. concl. 38.
n. 31. Lamp. d. c. 4. n. 22. ſeq. Exceptio in Rege
Bohemix, juxta continentiam ipſius privilegii.

Extens.

Diverſa membra hic providè diſcernenda ſunt, quorum
 prius reſpicit quaſtionem de novo plane Electoralatu conſti-
 tuendo, de quo *v. Pacific. Oſnabrug. art. 4. §. quoad domum Pa-*

elect. Osnabrug. art. 4. §. quoad domum Palat. jung. exher. th. 8.
 Posteriorius de Electoratu constituto, in aliam familiam personamve transferendo: Quæ translatio fit vel ob defectum personæ, vel ob defectum familiæ: quando persona Elect. deficit, tum successio ordinatur ex jure primogenituræ, tam in Rege B. quam in cæteris Electoribus; v. *Dn. Schulz. de vicar. th. 24.* Quando autem agitur de defectu familiæ, tum aliud obtinet in Imperio, aliud in Regno B. In Imperio prospicit Electoratu Imperator, hac observata distinctione, an Candidatus, in quem dignitas Electoralis transfertur, sit Status & princeps Imperii, annon! Priori casu, solus Imperator pot. statem habet concedendi hanc dignitatem, cum nupsiam A. B. hac in parte abrogata inveniatur, ipso satente *Linn. in addit. J. P. lib. 3. c. 7. n. 69. §. 3.* Posteriori casu, Statuum consensus adhibendus, quia non tantum de Electore; sed & de Statu Imperii constituendo agitur. *R. I. de an. 1621. §. und demnach wic/ 97. §. de an. 1654. §. seqq. conf. tamen Capitul. Ferdin. III. art. 47. §. Leopold. art. 44.* In Regno B. deficiente plane sobole masculina, per electionem Regnicolarum Electoratus ad alium transfertur; De quo casu exaudiendus *Goldast. p. 2. Der Reichs. Satzung. allegat. à Linn. b. Obs. 13. add. Colleg. Giff. 1. D. 7. th. 11. Becker. in synops. I. P. c. 7. §. 12.* Enimvero continentiam privilegii Regnicolarum Bohem. longe aliter & plenius exponit Imper. Ferdinandus II. In der verneuerten Landes-Ordnung des Königreichs Böhheim. p. 2. ibi: Aus der gülden Bull. Caroli IV. Sub dato Aprilis d. 7. an. 1348. Und andern Fundamental. Gesetzen erscheint/ daß denen Ständen und Inwohnern des Königreichs B. die Wahl eines Königs ehe und zuvor nicht gebühret/ als wann kein Erbe aus dem Königl. Geschlecht/ Geburt/ Saamen und Geblüt Mannes oder Weibes. Personen vorhanden/ noch zugewarten; oder aber mehr gedachtes Königreich etwan durch des letzten Erben oder Erbinnne freywillige renuntiation und Verzicht/ oder auch dahero vacirend und ledig befunden worden/ daß dieselbe aus Abgang der Vernunft zur Regierung nicht tüchtig. 26.

Thes. XXIX.

Hæc de dignitate & prerogativa E. E. tum superstitum, tum eorundem successorum. Sequuntur jura Regalia, potestatem E. E. in primis ostendentia. Et initio quidem Regis ac Regni Bohemix, tum vero cæterorum quoque Electorum: De juribus Regis & Regni Bohem. merito primo loco agitur. Siquidem ille est Princeps coronatus. v. tit. 4. p. 21. & §. 3. *zum dritten. tit. 6. inf.* & jura sibi antiquitus competentia, reservavit; Quæ concernunt, vel subditos vel ipsum Regem. Subditos respicit *privilegium de non evocando ad externa iudicia*, quod exponitur ratione causæ tam externæ quam internæ. *Causa externa*, sive efficiens hujus privilegii triplex hic indicatur: nempe (1) Imp. & Regem Rom. gratiosa concessio. (2) Populi Bohemici acceptatio & usurpatio. (3) Immemorialis observantia;

Thes. XXX.

Causam *internam* dico tum subjectivam, tum objectivam. Subjectum quod, sunt omnes Regni Boh. incolæ; tum superioris Ordinis, ut Principes & Barones, tum inferioris; quorum sex species referuntur. Nobilis, miles. (*scil. in ordinibus consistens & allectus: in German. est Ritter*). Client, (*vox hæc in Germ. omissa vasallum* deno-

denotare videtur.) Burgensis, (in Germ. vertitur Burgman. arbitror denotare eum, qui in Burgo seu castro habitat. v. Voss. l. 2. de Uitiis Sermon c. 3 p. 185.) Civis, (qui in oppido, Vossius d. l.) Personæ aliæ, quo nomine veniunt rustici, (tum liberi, ut Emphiteutæ; tum proprii homines v. verneurte L. O. des Königs. Böhm. q. 56. § 62.) Itemque operarii, tamali, ministri, d. L. O. q. 61. Objectum, est ipse privilegii tenor, ne ad aliud quodcunque tribunal, subditi extra Regnum citentur & evocentur; siue causæ civiles sint, siue criminales. (Exceptiones aliquas suggerit Limm. h. Obs. 7. p. 336. quæ tamen dubio non carent.) Alioquin processum diverso modo formatum, penitus irritum fore & nullum. *conf. inf. tit. II.*

Exhibere.

Si quæras, cur in materia Subjectiva Prælati omitti quorum tamen statum, tempore Caroli IV. in usu fuisse, testatur Ferdinandus II. in der verneurten L. O. lit. A. pag. 247 Resp. Privilegium de non evocando, concernere potissimum Laicos: Clerus enim peculiare suum forum habet, *cap. Si diligenti. 12. de foro Compet.*

Thef. XXXI.

Regem concernens privilegium ac prærogativa, est *in appellabilitatis seu de non provocando* ab ejusdem tribunali, quæ sane sublimitatem Regni & potentiam Regis, tanquam unius & solius

lius arbitri, evidenter ostendit. Consideratur autem hoc privilegium, tum ratione originis, quod vitam sit ex longæva consuetudine, *conf. c. duo simul. 9. Ext. de offic. judic. Ord. cap. cum contingat. 13. de foro compet.* tum ratione materiæ & effectus; Ratione materiæ & subjectivæ, quod ad omnes Regni B. subditos pertineat; & objectivæ, ne ab ulla sententia, sive interlocutoria sive definitiva, in quocunque Regni judicio lata, ad quodcunque aliud judicium appelletur. *Conf. Sic declaratio Ferdinandi III. in Novellis juris Boh. p. 43. Dd. III. ibi: Gleichwie die ultima provocatio ein vornehmes regale, so der höchsten Obrigkeit zuständig/ auch das Königliche Appellation-Gericht/ keinen andern superiorem, an welchen die revision, rechtlichem Auffas und ihrer Eigenschafft nach zu gehen pfleget/ nicht erkennt/ als die regierende Könige zu Boheim: Also sollen die revisiones von desselben Urtheil/ ins künfftig nirgends anders wohin/ als an uns/ unsere Nachkommen und Könige zu Boheim eingewendet/ und vor unserer Königl. Boheimischen Hoff-Cancley ausgeübet werden.* Ratione effectus, ut ejusmodi appellationes nullæ sint, & appellantes ipsi causa cadant. *conf. l. 45. §. 6. ff. de sure. fisc. R. I. de an. 1654. §. Und nach dem 120.*

Ex hac privilegiorum concessione concludunt *Buxtorff. thes. 88. lit. C. Ruel. pag. 3. D. 8. thes. 6. Dan. Otta. c. 10. J. P. p. 245.* Regem Boh. imperii subiectum esse, cum nemo cuiquam privilegia concedere possit, nisi & eidem leges prescribere valeat; hoc autem sit Imperantis. *l. 2. ff. de L. L. l. 3. 9. § 10. C. eodem Clapmar. de arcan. Rerump. c. 13.* Quæ tamen illatio, regulariter saltem ac presumptive procedit, quando privilegia impetrantur tanquam à superiore. *Magnif. & Excellentiss. Dn. Cancell. Tabor ad Dan. Otton. b. l. add. Reinx de R. S. E. 2. cl. 2. c. 8. n. 25.* Interim certum est, Regem B. Imperii civem esse, nec per hæc privilegia ejus jurisdictione exemptum, cum illa resp. subditorum Regni concessa sint: Ipse vero Rex in causis primæ instantiæ, in quibus jurisdic. mandata est, coram Camera Imperiali conveniri potest. *Buxtorff. d. l. Linn. b. Obs. 10.* An vero inter Status Imperii, proprie & pleno jure sic dictos, recensendus sit, ideo dubitatur, quod in comitiis universalibus jure sessionis & suffragii, adeoque principio Statuum requisito careere videatur. *R. l. de an. 1544. §. Und als sich im Anfang 101. de an. 1548. §. Wann auch 56. §. §. Wiemol 66. item de an. 1570. §. nach dem auch 163. Arum. de comit. c. 4. n. 1. 2. § 48. seqq. Carpzov. D. F. 6. Coroll. 2. nisi id ad privilegia Regis retuleris & Statum quidem dixeris, arg. procem. A. B. §. deumach. Item tit. 7. §. 3. sed multis modis privilegium; uti demonstravit. *Magnif. & Nobiliss. Dn. Pres. Patron. ac Præcept. noster etatem venerandus, ad Ottonis jus publ. c. 10. p. 245. conf. Goldast. de jure Regni Boh. in subjecta consultatione de Electore Bohem.**

Thes. XXXII.

Cæterorum Electorum jura Regalia, in titulis sequentibus & referuntur & confirmantur. Ex quibus quædam Electores concernunt *ut singulos*, seu distributive sumptos: quædam ut omnes; seu

T. IX. De
auri argen-
ti & Galia-
rum specie-
rum mine-
ris.

feu collectivè & collegialiter consideratos. Priora respiciunt vel compendia fisci, vel administrationem justitiæ. Compendia fisci concernit, *Regale fodinarum metallicarum & monetandi*. Quod exponitur, tum in se tum in adjunctis seu accessoriis. Inde & Rubrica à principali est petita atque concepta. *v. l. 7. §. 1. ff. de injur. & diff. Limn. in Observ. ad Rubr. h.*

Thef. XXXIII.

Regale *Fodinarum* exponitur, tum ratione Personarum, tum ratione rerum sive objecti. Persona tum Concedens; ut Imperator Carol. IV. tum Recipiens, Rex B. & ceteri Electores omnes tam Ecclesiastici, quam Seculares. Objectum sunt auri argenti, vel alterius cujuscunque generis metalli, etiam salis, fodinæ: *v. Rauchb. par. 1. q. 22. n. 1.* Quæ omnia prænominatæ personæ, in ipsorum territoriis, cum omnibus jurebus habere & possidere jubentur. *Conf. omnino Maximil. II. Bergwercks Vergleichung im Königreich Böhme An. 1575. auffgerichtet und publiciret Subject. der Verneuertten L. Ord. p. 507.* Ubi Imp. præfatur: Welcher massen die Cron Böhme/von Gott mit vielen ansehnlichen Bergwercken auf allerley Metall und *mineralien* reichlich gesegnet: Also daß/wann die Gewercken raht ersucht wurden

E den

den/nicht allein die ansehnliche Mehrung des Cammer-Guths/sondern auch gemeiner Wohlfart daraus zu hoffen. Accessoriè, seu secundario agitur etiam de Regali Judæorum recipiendorum; de quo v. P. Ord. de an. 1548. tit. 20. & de an. 1577. tit. 20. ibi: oder insonderheit derhalben privilegirt seyn. Kitzel. in Orat. de Regal. habend. judæor. n. 7. Et teloniorum, de præterito indicatorum percipiendorum. v. l. 10. ff. de publican. l. 3. C. V. Vectig. nov. inst. non poss. R. I. de an. 1576. §. weiters 115. Hisce enim Regalibus fiscus etiam locupletatur. arg. 2. F. 56. l. 17. C. de Judæis. add. Dn. Hahn. in Diatagn. jud. th. 2. & 15. Dan. Otto. de J. P. c. 11. p. 408. & 418.

Extrakt.

Confirmatio hæc Carolina, exinde minime supervacua censenda, quod jam tum ejusmodi privilegia Electores consuetudine acquisierint. Cùm enim argentifodinz, tam quoad possessionem & plenam utilitatem, in locis publicis, v. l. 16. ff. de publican. quam quoad vectigal seu decimas reddituum, in locis privatis, l. 4. §. 7. de Censib. l. 17. §. un. de V. S. (proprietas enim privatis relinquitur. l. 3. §. 6. & l. 4. de reb. eor. qui sub tut. l. 7. §. 14. ff. sol. matr. l. 3. C. de metall. junc. §. 2. Instit. de his qui St. sui.) inter Regalia Imperatoris referantur. 2. F. 56. Vultej. 1. F. c. 5. n. 16. Sixtin. de Regal. c. 16. n. 58. Limn. ad §. 1. b. O. 1. Omnino publica lege, Electores de tanto jure certiorare voluit Imperator; Ne exinde ulla controversia ipsis moveri possit, vel si moveatur, uti factum W. Regi Boh. ab Alberto Imp. referente Dubravio in hist. Bob. 12. f. 174. Buxtorff. th. 89. lit. c. ad probationem difficilem, consuetudinis vel præscriptionis non adstringantur, Mascard. de prob. 1. concl. 423.

n. 7. quin imò hac occasione multæ cæterarum constitutionum
fovent inutiles v. T. 4. §. zum dritten T. 5. ibi: Walsß Grasso
schaffe Freyheit wegen. T. 8. ibi: und also von guter löblicher Wes
wohnheit. T. 10. Sc. Loquimur autem de tempore A. B. Ho
die enim cum Superioritate territoriali, etiam cæteri Status ac
Principes Imperii, jura fodinarum habendarum acquisiverunt.
R. 1. de an. 1541. §. die weil wir 63. de an. 1551. §. weiter so
setzen wir. 48. item de an. 1648. §. die weil auch 38. in verbis und
andere so gülden und silbern Bergwerck haben. Magnif. Dn.
Cancell. Tab. ad D. Otton. c. 11. p. 434.

Thef. XXXIV.

Alterum *Regale* fiscale est *monetandi*; quod T. X. De
& proponitur & extenditur. Proponitur & abso-^{monetis.}
lutè & cum adjectione: Absolutè, tam ratione
concessionis; quam ipsius regalis; Concessio com
petit Regibus Bohemiæ: Regale ipsum concernit
& potestatem cudendi auri & argenti monetas, in
omni Regni parte secundum placitum Regis; &
modum ac formam usitatam. *Adjectio*, consistit
in facultate augendi Principatus, quæ considera
tur, vel ut *beneficium*, seu jus quoddam, (esse e
nim hoc privilegium singulare, constat vel ex eo,
quod non indistinctè de genere permisorum sit,
antiqua majorum castra & prædia avita ab extra
nea familia acquirere. v. l. 38. de R. U. l. 35. ff.
de minoribus. l. 22. §. Ergo est Domus. C. de ad
ministr. tut. Vultej. 4. Consil. Marp. 54. n. 12.
Gail. 2. O. 19. n. 1. seqq.) in coëmptione prædic
rum & quorumcunque, (servata tamen eorum

conditione,) & à quibuscunqne positum: Velut *onus*, quatenus de ejusmodi incorporatis bonis, ad consueta jura Imperio exhibenda emptores adstringuntur; cùm alias incorporata ejusdem fiant naturæ ac conditionis, cum illo universo vel Regno vel Electoratu, cui incorporantur. *Gædd. 4. Conf. Marp. 37. n. 769. junc. tit. 26. h.* Extensio, sit ad universos Electores eorumque legitimos successores, sub modo prædicto.

Exbens.

Rubrica non imperfecte, (uti Dn. Limnuz arbitrat,) sed generaliter concepta: siquidem Regale hoc non tantum continet potestatem cudendæ monetæ, prout expresse in nigro habetur, sed etiam facultatem instituendarum officinarum monetarium, *v. R. I. de an. 1570. §. und die weil. 133. de an. 1576. §. wieviel auch. 70. §. de an. 1594. §. wie ordnen. 102. aliaque compendia. v. 2. F. 56. ibi: moneta.* Istud autem majoris difficultatis esse videtur, quare hic tam pauca E. E. Regalia, non vero omnia, Imperator confirmare voluerit? Dn. Limnuz se rationem, ne quidem per conjecturam, assequi posse scribit *Observ. 21. tit. 9. §. 1. Arbitrari quis posset, rationem expressionis hujus specialis (1.) in eo quærendam esse, quod Regale hoc olim ad solos Imp. pertinuerit, uti notari solet ad text. 2. F. 56. verb. Argentarie.* Carolum autem IV. precibus E. E. hoc concessisse & communicasse intuitu sollicitudinum & laborum, quos pro quiete publ. intimi hi Consiliarii sustinent. *Arum. disc. 5. concl. 9.* Maxime cùm sic quoque dignitas & potestas cum Electorum tum Electoratum conservetur. (2.) Cum maximæ rei monetariæ cura sit habenda, ac inter fortissima Reip. monumenta referenda. *N. A. de an. 1500. proœm. N. A. de an. 1570. §. die weil dann 121. seqq. Kitzel. de jur. Monet. cl. 1. th. 3. lit. F.* Nulla enim vis, nulla mortalitas, Remp. adeo

adeo affligere potest, quam moneta. *v. Nov. Leon. 52.* Inde ut E. E; tanquam proximiora Imperii membra, simul hujus rei curam haberent, eorum privilegia circa monetas & auri fodinas, *conf. in thes. preced.* præcipuè hic Imperator recensere voluit. Quin & (3.) ipsi E. E. contenti fuère moderato Regalium usu, præsertim cum norint ejusmodi jura ipsis esse confirmata, quæ fere principem locum obtineant, & majoribus Regalibus accenseantur. *Matth. 22. v. 20. l. 2. C. de fals. mon. R. I. de an. 1570. §.* Als denn auch die Münz-Berechtigkeit kein mercantz sondern unser Käyser. *Regal. 137. Kitzel. d. cl. 1. th. 5. Besold. in thes. pract. in vocibus Berckwerck. & Münz. Clapmar. de arcam. Revump. lib. 1. c. 16. Rosenth. de feud. c. 5. concl. 3. n. 2. § 48. n. 1.*

Thef. XXXV.

Administrationem justitiæ attinent Regalia, *T. XI. De immunitate Principum E. E.* quæ sub hoc tit. generali proponuntur. Ne enim hac in parte deterioris essent conditionis ceteri E. E. Rege Boh. neque per inæqualitatem æmulationis quædam, quam tantopere sibi cavendam duxerat Imperator in *proæm. tit. 7. § 12.* inter eos suboriretur, (ut ita non plane otiosum hoc capitulum sit censendum cum *Limnæo in Observ. ad rubr. h. t.*) Ideo licet Rex, ratione Regni, potiori quodam jure gaudere posset; tamen eadem Regalia, cæteris quoque Electoribus tributa sunt, nempe de non evocando subditos & ne ab E. E. appelletur. *v. Buxtorff. th. 44.*

Thef. XXXVI.

Quæ privilegia conceduntur, E. E. tum Ecclesiasticis tum Secularibus. *Ecclesiasticorum*
E 3 *privile-*

privilegium *de non evocando* respicit & consentanea & dissentanea. Consentanea concernunt subjectum & formam. Subjectum sunt omnes Moguntinensi (*qua in ordine versionis germ. merito pramittitur conf. i. h. th.*) Trevirensi & Coloniensi Ecclesiae subjecti, cujuscunque conditionis & dignitatis. Forma est ipsa prohibita citatio vel evocatio in quacunque causa, sive civili, sive criminali, ad quodcunque aliud tribunal, extra earundem Ecclesiarum seu Archiepiscopatum limites. Dissentanea considerant vel personam citatam, vel ipsum processum. Citatum; qui si contra hoc edictum ad aliud auditorium evocatus fuerit, comparere minime tenetur. Processum, cujus actus sive partes quaecunque, hoc modo annullantur, cassantur,

Extraneus.

Privilegium hoc, uti diversa formula conceditur, ita etiam à seq. privilegio diversimode differt, & quidem causa subjectiva ac formali. Subjectum agens in privilegio de non evocando precipue sunt extranei; In beneficio de non appellando precipue subditi. Subjectum patiens in priori sunt soli subditi, fatente Limxzo *ad tit. 8. O. 1. v. Samuel. Sutor. de non evoc. & non appell. th. 25.* In posteriori vero etiam extranei *v. Arum. disc. 5. cl. Buxtorff. th. 94.* Forma quoque distant, prius enim privilegium primam potissimum concernit instantiam, posterius vero secundam. *l. 17. ff. de Minor. l. 1. ff. de appell. Carpz. D. F. 6. Coroll. 1. v. 1. seqq.* Ex quo constat, nec posterius sub priori, prout hoc loco consideratur, contineri. *Sam. Sutor. detr. th. 30.* Sic privilegium de non evocando subditos,

ditos, omnibus Imperii Proceribus postea concessum est, *Capitul. Caroli V. art. 15. N. A. de au. 1521. tit. 30. Einem jedem bey ordentlichen Gericht bleiben zu lassen. O. C. par. 2. tit. 1. §. 2. Carpz. d. l. n. 10. Lim. ad §. 3. Obs. 8. quis vero dixerit* hisdem etiam esse concessum privilegium de non appellando? cum ne potentissimæ quidem Principum familiz, illud absolute & generaliter habeant; sed determinatè & cum restrictione ad certam summam: Ceu de nobili privilegio Sereniss. Ducum Brunsvic. & Luneburg. testatur *Magnif. D. Cancell. Tabor. in Disputat. super eo habito. th. 12. seqq. Heffger. Ord. Henrici jun. Brunsvic. art. 65. & de Landgraviorum Hassiz privilegio, Da. Dieteric. hic p. 66.*

Thef. XXXVII.

Alterum privilegium *de non appellando* itidem exponitur & declaratur. *Exponitur* inquam in causis & effectibus, *Causa* (1) Subjectivâ: sive personis, quæ appellare non possunt; Sunt autem E. E. Ecclesiasticorum subditi & incolæ, cujuscunque conditionis & ordinis. (2) Objecto seu *Judicio*: Judicium aliud est à quo, aliud ad quod. Judicium à quo non appelletur, sunt sententiæ vel ipsorum Electorum, vel officialium in supremis eorum curiis latæ. Judicium ad quod non appellandum, est alterius tribunal qualecunque. Vis & effectus hujus privilegii in eo positus est, quod ejusmodi appellationes non sint recipiendæ. *Declaratur* autem hoc privilegium & limitatur in casu denegatæ, vel (quod perinde valet) nimium protractæ justitiæ: Hoc enim casu
ad

ad Aulam & Cameram Imperatoris licet provocare. v. Nov. 17. c. 3. Cap. cæterum. 5. de judiciis. O. C. par. 2. tit. 1. §. 2. & tit. 26. §. 1. 2. F. 22. ibique Magnif. & Excellentiff. Dn. Præses. in annal. & in d. disp. de privileg. Duc. Brunsv. & Luneburg. de non appel. th. 13. seq. Gail. 1. Obs. 1. n. 21. & Obs. 28. n. 2. & seqq.

Thef. XXXIIX.

Hæc de Electoribus Ecclesiasticis, sequuntur *Seculares*; ad quod universos eorumque hæredes hæc privilegia plenissime extenduntur, & quidem ratione vel ipsorum E. E. *privilegium de non appellando*, vel Subditorum; *privilegium de non evocando*, sub modis tamen & conditionibus jam jam adductis. Quibus in versione germ. declaratio quædam adjicitur, de qua vid. Dn. Limn. h. Obs. 10.

Endsac.

Privilegium & Regale de non appellando, constanti usu servarunt Saxonicus & Brandenburgicus E. E. Sereniff. reliqui autem licet iis usi non sint; Carpz. in J. P. F. par. 1. const. 20. D. 23. n. 3. seqq. Buxtorf. th. 94. lit. E. vel ad certam summam, peculiaribus privilegiis ab Imperatoribus impetratis, restrinxerint. v. R. I. de an. 1654. §. und stehet diesem nachst 115. Attamen non recte dicuntur ea per usum perdidisse, uti cum Schurffio loquitur Dan. Otto de J. P. c. 11. p. 356. Berlich. 1. concl. 50. n. 24. seqq. cum enim omnes Cæsares in principio Regiminis teneantur singula & universa E. E. privilegia denuo confirmare, tit. 2. A. B. §. pen. & ult. in mera facultate cuique

cuique Electori constituitur, quatenus hoc vel illo privilegio in usum sui Electoratus uti velit: Unde facile fidem adhibebimus iis, qui tradunt, hodie E. E. omnes privilegium hoc simpliciter recepisse, *v. Notatores ad Roding. lib. 1. P. C. tit. 20. §. 1.* Cæterum extensio privilegiorum ad E. E. Seculares, nullatenus aut supervacanea fuit, quemadmodum censet Limn, ad §. 3. Obs. 1. Cum enim absolutum hoc privilegium plane singulare sit & regium, merito etiam singulis E. E. eo nomine fuit cavendum atque prospiciendum. *Conf. Buxtorff. d. tb. 944. lit. A. vers. hoc jus revocandi, atque hinc progressus juris notandus.*

Thef. XXXIX.

Porro E. E. omnes collegialiter concernit, *T. XII De privilegium conventus seu diætas collegiales in-^{Congregat.}stituendi; arg. l. 2. §. t. t. De Colleg. Conven-^{Principum}tuum istorum electoralium, der Schurfürst. und^{secundum} Collegial-Tagen/ ostenditur & necessitas & tempus & moderatio. *Necessitas in par. h. t. Quod intersit Reipubl. E. E. ad tractandum de ipsius imperii salute, frequenter convenire. Tempus sive periodus determinatur in §. 2. annua, ex beneplacito tamen Imper. & E. E. mutanda. Moderatio & temperantia, in §. 3. designatur: nempe ne intempestivis conviviis seria negotia interturbentur, universales omnium E. E. ad convivia invitationes prohibentur: particulares autem singularum permittuntur. Ratio prudentis hujus decreti peti potest ex *cap. à Crapula 19. Ext. de vita & honest. Cleric. Can. ult. dist. 35. Cic. 2. Philipp. cap. 32. Gail. 2. Obs. 110. n. 24. A-***

rum. h. th. 23. Licet enim convivia per se licita sint, & i sum suum habeant; Uti late ostendit *Stuckius lib. antiq. conviv. c. 3. p. 8. vers. Jam vero.* Unde etiam in omnibus fere actibus & conventibus solennibus usurpata fuerunt, maxime autem in Regum aut Magistratum inauguratione. *v. eund. Stuck. de lib. 1. c. 20.* Excessus tamen, (quo nomine Germani imprimis infamantur, *v. noviss. Rohanum in histor. peregrin. sua p. 27. sub tit. Trente*) sanioribus semper improbatas est. *v. Job. Meursium de luxu Roman. c. 13.* Quippe ex quo multa mala oriuntur; De quibus *Alsted. in Antiqu. conviv. succincte expos. §. 6. Macrob. l. 3. Saturnal. c. 17.* Unde etiam luxus iste multis legibus coercitus: *Orchia sc. Fannia, Licinia, Aliis v. Macrob. d. lib. 3. c. 7. Biccium de conviviis, th. 23. add. R. de Anno 1500. 12 30. 48. 77. 85c.*

Exiens.

Quod dicitas & conventus Electorales per se attinet: Equidem ex ratione politica, *v. Clapmar. l. 3. de arcan. Rerump. c. 13. inf. tam jure communi, l. ff. quod cuiusque univers. nom. l. 20. de reb. dub. l. 3. §. 1. de Colleg. 2. F. 53. §. 2. quam hac ipsa constitutione tit. 15. conventus & coitiones subditorum vix ferendæ. conf. Magnif. Dn. Cancell. Tabor. in C. I. A. tit. de Colleg. th. 3. Quemadmodum etiam noviss. Imp. Ferdinandus II. in der Verneueren L. O. des Königr. Bohem sub tit. von Land-Tägen pag. 5. seqq. sub pœna criminis L. M. vetuit, ne quisquam conventus instituire auderet, Specialiter tamen Cæsarea Majestas, EE. tan.*

tanquam solidis imperii Basibus & Patriæ Patribus atque Consiliariis fidelissimis, virtute hujus privilegii concessit, ut pro salute & incolumitate Reip. absque specialis veniæ impetratione, conventus extraordinarios indicere possint. Hodie duo imprimis genera conventuum celebrari solent; Electionis scil. gratia instituta, die *Wahl-Tage*: Et propter alia Reip. negotia indicta, *Churfürstl. oder Collegial-Tage*. v. *Dan. Otton. 6. 13. D. J. P. P. 489. & seq.* ubi ex Buxtorfio notat: Hodie ad exemplum E. E. etiam alios status conventus collegiales instituere. Enim vero non erat quod *Limæus Obs. 13. Arumzo* atque *Carpzovio* crassum hunc errorem impingeret, quasi uterque ex hoc loco collegerint: posse E. E. conventus instituere sing. ann. infcio Imperatore: Quæ imputatio sola *Carpzovii* lectione refellitur, sic enim ille *de L. R. c. 5. sect. 7. n. 10. Quondam E. E. solis, absque imperatoris consensu vel permisso, vel absque aliorum Principum interventu convenire non licuit: per trad. Abbat. Studen. Goldaf. & aliorum. Sed postea à Carolo IV. id hætenus fuit immutatum, ut absque speciali venia impetratione, annuatim Comititia celebrari possint.* In noviss. Capitulat. Inviēt. Imp. *Leopoldi art. 6.* jus hoc Electorale ita declaratur: *Wir lassen auch zu/ (nota concessionem generalem) daß die 7. Churfürsten zu Zeiten vermöß der gülden Bull/ und nach Gelegenheit und Zustand des H. Reichs/ zu ihrer Nothdurfft/ auch so sie beschwerliche Obliegen haben/ zusammen kommen mögen.*

Thef. XL.

Cum autem hisce privilegiis varia jura & T. XIIII.
 argumenta objici possint; itemque privilegia aliis De revoca-
 concessa. Ideo Imper. Carolus IV. censuit cor- toria privi-
 roboratione quadam opus esse, derogatione ex- legiorum.
 pressa subjecta, qua privilegiis anterioribus atque
 præmissis adversantibus vis omnis adimitur, cu-
 juscunq; tandem status aut dignitatis hominibus,

vel ordinibus aut corporibus concessa sint : quatenus ea libertati, jurisdictioni, juri, honori, aut Dominiis Principum E. E. obsistunt. Ampliatur hæc decisio abrogatoria, ut valeat etiam in illis privilegiis anterioribus, quæ additam habent clausulam irrevocabilitatis. Nam & ista de plenitudine potestatis Imperatoriæ hæctenus cassantur & revocantur. v. *Buxtorf. th. 96.*

Edictum.

Dubitat equidem Carpozovius, in *tr. de L. R. Germ. c. 3. scđ. 14. n. 24.* An Carolus IV. jure fecerit, quod aliis statibus jus quæsitum, & quidem sub conditione & clausula irrevocabilitatis, ademerit. Idque dubium Limnæus hic more solito adducit, nec diluit, *Obs. 1.* Potuisset illud etiam intendere ea ratione, quod (1) Princeps ex promissione obligetur jure Gentium, *Wesemb. in parat. de Constit. Princip. inf. Arum. disp. 1. Pandect. 1b. 19. Salgado in labyrinth. credit. par. 1. c. 38. n. 15. seqq. per l. causus 16. C. de Transact. Forster. de pati. c. 8.* Et quas rationes alias affert *Dan. Otto. de J. P. c. 8. p. 187. & seqq.* Et ad concessionem privilegiorum applicat *Baro Euenkel. lib. 3. de privileg. in genere c. 5.* (2) Quod item privilegia anteriora, non contulerit aliis ut privatus; sed ratione Imperii, quod nunquam mutetur. *Idem Euenkel. d. lib. 3. c. 2. n. 34. & 35. Conf. Magnif. Dn. Præsidis Armamentur. c. 3. 1b. 3. p. 183.* Enim vero maculam istam, utcumque ea etiam per *l. 1. C. de his qui ven. etat. intendatur. v. Limn. Obs. 6.* abstergere tamen possumus facile, si quoad privilegia simpliciter & sine clausula irrevocabilitatis concessa dixerimus: Ea semper intelligenda esse cum exceptione salutis publicæ, rebus sic stantibus, & nisi utilitas publ. refragetur. Post *Jason. Abbat. & alios Tiraquel. de penis temper. in præfat. n. 41. Gabriel. sub tit. de jure quæsito. concl. 5. n. 42. Menoch. lib. 2. præsumt. 10. n. 49. & consil. 351. n. 21.* Facit & illa ratio, quod omnia privilegia in-

telligenda sint salvo jure tertii cujuscunque l. 4. C. de eman-
cip. liber. l. 5. ff. de natal. restit. l. 2. §. 10. Ne quid in loc. publ.
cap. 19. Ext. de privileg. Gail. 2. O. 1. n. 14. in tantum, ut si in-
alterius præjudicium vergere, & iniqua fieri incipiant, nihilo-
minus revocatio licita censeatur. Rancbb. 2. quest. jur. Civ. &
Sax. 9. 11. n. 90. Cabedo 2. decis. 75. n. 3. 6. & segg. Quod si clau-
sula irrevocabilitatis addita fuerit, difficilior equidem juxta po-
testatem ordinariam sit revocatio: defendi tamen potest vi
potestatis absolutæ, sive ex plenitudine potestatis, veluti hic
Imp. innuit Rodolphin. de absoluta Princip. Potest. c. 6. n. 199. Tu-
schus Tom. 1. ljt. C. Concl. 342. Bernb. Grav. ad Gail. lib.
2. concl. 56. confid. 3. inf. Casar Barz. decis. 118. n. 10. Pe-
regrin. de jure ssci lib. 5. tit. 2. sub. n. 49. Cum salus Reip. su-
prema lex sit, cui omnes privatæ leges & utilitates cedere debe-
ant: per ea quæ late tractat ipse Ennenkel d. lib. 3. c. 6. n. 4. &
segg. add. l. 14. C. de Operi. publ. l. 5. de decret. ab ord. sac. Nov. 7. c.
9. §. 1. Quod si quis singulis decedat, utilitate publica rependi-
tur, sac. l. fin. §. 14. C. de Cad. toll. l. 3. C. de princip. & si quicquam
his pereat sine culpa, non certe decedit sine causa. Can. 23. de R.
I. in 6. Simile exemplum habemus in der Müng. Ordn. Ferdinan-
di I. in R. I. de ann. 1559. §. Wo aber ienand 179. add. Capitul. Fer-
din. III. art. 37. Nihil etiam movet, quod Carolus IV. suis suc-
cessoribus legem dixerit, qui tamen causam ab eo non habeant;
Contra ea quæ cum Dd. prolixè deducit Carolus Tapia in l. ult. C.
de Conflit. Princip. par. 2. c. 9. n. 11. p. 302. quia ex eadem utilitatis
publicæ ratione successores obligari possunt. v. instr. Pac. art. 17.
§. 2. Magnif. Dn. Cancell. Tabor. de Obligat. Success. c. 4. n. 14.

Thes. XLI.

Et hæc quidem ad compositionem & confer-
vationem pacis, inter Columnas & eminentis-
sima Imperii membra, pertinent: Conf. l. 2. C. de offic. præs. prator. Orient. l. 46. C. de decur. l. un.

C. de sentent. pras prat. Quia vero nec Politicus, nec Ictus finem pacis assequetur, si non de omni subjecto sollicitus fuerit; (*Siquidem Imperantium & subditorum conditio, arctissimo invicem vinculo connexa est. Sixtin. 4. Conf. Marp. n. n. 44.*) & seditiones quoq; popularium caveri. v. l. 34. vers. Sed nos *C. de in offic. test. Nov 85. pr. Cic. in Orat. pro Publ. Sextio v. 98. seq. Perez. ad Cod. T. de seditios n. 6.* Ideo Imper. Carolus IV. quasi communis patriæ & civium pater, paternum erga universos subditos gerit animum, *Reink. de R. S. E. lib 1. concl. 1 c. 5. n. 69.* & porro sollicitus est, quemadmodum per convenientia media & cautelas, finem hunc universalis tranquillitatis etiam *in membris inferioribus* consequatur, cum istorum seditio, non minus turbare quietem publicam possit, quam illorum dissensio, *Arist. 5. Polit. 1. & 2. Reink. d. lib. 1. cl. 2. c. 10. n. 35. seqq.* Ad præcavendum ergo seditionis malum, & quatuor illa vitia in proœmio hujus constitutionis designata, Imp. quatuor etiam titulos cautelæ loco adhibuit, abusus illis & pravis illius temporis consuetudinibus oppositos, *Buxtorf. th. 97.* quorum quidam respiciunt Superiores mediatos, quid n. cives inter se. Superiores ita; siquidem subditi insurgunt vel contra Dominos feudi, vel contra Dominos territorii.

Eubor.

Notanda sunt ista contra Limnæum, qui *Obs. 1. p. 397.* miratur, quomodo hic & seqq. tres tituli in A. B. & cujus auctoritate inserti sint; cum non sint leges ad unitatem inter E. E. fovendam, & unanimes electionem introducendam comparata; de quibus in hac bulla se acturum Imp. in proem. hujus bullæ professus sit. Quam justam enim ac pene necessariam rationem tractatio ista habeat, ex superioribus facile potest intelligi. Dixerat enim in principio, in toto Regno pacem esse conservandam; quia omne Regnum in se divisum desolationem patiat. Atqui Regnum non constat ex solis E. E. sed, uti demonstravimus, ex Capite & Membris tum superioribus atque præstantioribus; tum inferioribus. Deinde proposuit sibi Imp. etiam omnia vitia, quæ dissidia excitare solent, excludere; Superbiam, inquam, inobedientiam, luxuriam, invidiam, &c. At hæc vitia non Principes tantum; sed & populum ipsum possunt invadere. Tertio si maxime E. E. inter se concordessent, populus autem tumultuaretur, & que metienda esset Regni divisio: Ergo non tantum præcipuis imperii membris; sed & inferioribus providendum fuit. *Magr. de Advocat. armat. c. 6. n. 570. & seqq.*

Thes. XLII.

De prioribus in h. tit. 14. (à prædicato ad instar, tit. ff. de his quæ ut indign. aufer. potissimum descripto) agitur; qui constat ex causa sanctionis & ex sanctione ipsa. Causa hæc est, quod seditiosi vasalli tum frequenter solebant feuda Dominis eo sine intempestive resignare, ut rupto vasallagii vinculo Seniores suos ac nuper dominos audenter invadere & oppugnare possent.

sent. Ea propter *sanctio prohibet* intempestivam & fraudulentam ejuscemodi resignationem, eamque nullam declarat. *Permittit* autem refutationem sine dolo, vere & realiter factam. Nam quilibet vasallus, feudum Domino impune refutare potest, modo id non fiat animo maligno 2. F. 9. pr. & 14. ibique *Magnif. & Excell. Dn. Praeses in anal. 2. F. 38. & 44. Vultej. 1. de feud. c. 10. n. 29. Carpz. Disput. 7. F. th. 35.* Ultriusque autem partis, considerantur & convenientia & disconvenientia: *Convenientia*, concernunt vel bona refutata, quorum possessio Dominis realiter assignanda; vel vasallos, ne in resignatis feudis Dominos nullò modo ob pristinam fidelitatis memoriam molestant aut offendant. 2. F. 38. inf. *Buxtorf. d. th. 97. lit. b. Rosenth. de feud. C. 9. concl. 50. n. 5.*

Exhibere.

Ex hisce etiam apparet, quam necessaria fuerit istarum sanctionum insertio. Quid enim si Vasalli, Dominos E. E. invadant & plures in exemplum eant, quid inquam aliud consequetur, quam pacis publ. ruptura! Et cum quælibet pars sibi socios aut protectores vel E. E. vel alii imperii membra quæsierit, bellum intestinum? quibus sane turbis emergentibus E. E. corda sincera in concordia nec conservantur, nec electio promovetur, sed maxime impeditur. Huic itaque malo, & grassanti furentium Vasallorum licentiz, constitutio ista sapienter, obviam processit.

Thef. XLIII.

Disconvenientia, respiciunt transgressores
hujus

hujus constitutionis *in vers.* *Contrarium facientes*. Quæ committuntur, vel resignatione facta, vel ante eam, sive ea non interposita; Resignatio facta fuit vel in toto vel in tanto s. pro parte; & utroque casu damnatur non tantum in vasio, sed & omnis machinatio obligationi vasalliticæ, contraria 2. F. 6. ita ut feloniam committentes, (1) feuda omnia ipso jure amittant; (2) ipsimet infames fiant, (3) in bannum Imperii incidant; adeoque (4) nunquam ad feuda aliqua deinceps adspirare queant. Pœnas istas multo magis incurrunt Vasalli, qui prædicta resignatione ommissa talia patriant. Cum enim Vasalli, ob arctissimam fidelitatis legem, qua seniori suo devincti sunt, 2. F. 6. *et* 7. *Magnif. Dn. Cancell. Tabor. Racemat. ad l. 67. de jurr. p. 253.* securitatem Domino præstare, cumque summa religione & veneratione colere debeant, 2. F. 23. plus vice simplici peccant, qui in ipso beneficio Dominum invadunt ac turbant. 2. F. 24. *vers.* Porro. *ibique Pralaudatus Dn. Cancell. Tabor. in anal. Vultej. 1. feud. c. 11. n. 20. 31. et seq. conf. Ordin. Cam. par. 2. tit. 9. §. 2. Gail. de P. P. 2. c. 3. n. 24. et seq.*

Ex bene.

Pœna quarta quæ Vasallo in hanc L. peccanti ad feuda, vel beneficia nullus aditus datur, dubium peperit *ap. Limin.*

G

Obs.

Obf. 8. Utrum Dominus possit alicui, rem violenter ab ipso occupatam in feudum concedere? Enimvero quæstio ista in subiecto, & adjuncto à præsentis constitutionis problemate aliena est. Subiectum enim, ut intelleximus, est Vasallus, feudum vel ejus partem fraudulenter & prava hac intentione resignans, ut postmodum rupto veluti obligationis vinculo, Dominum impune possit invadere. Opposita autem quæstio agit de extraneo, qui Vasallus non est, & aliquem invadit, à quo postmodum per transactionem pace facta, fundum occupatum in feudum accipit: quo purgato per pacificationem priori vitio, frequenter utique fieri videmus. Et sane cum Dominus ob bonum pacis etiam bona regni alienare queat, v. *Vasquesf. & alios citat. H. Grotio. lib. 3. de I. B. & P. C. 20. n. 5. & damna tempore belli subditis illata remittere. Gail. 2. O. 56. & 57.* quanto magis in suis bonis alicui usumfructum concedere, & hominem strenuum sibi obnoxium beneficio reddere poterit.

Thef. XLIV.

T. XV.
De Conspirationibus.

Adversus *Dominos territorii*, subditi dupliciter delinquere possunt cum pacis publ. turbatione; nempe conspirando in Dominos, vel maligne eosdem deserendo. Quorum illud ad peccatum commissionis: istud ad omissionis delictum referri potest. *De conspirationibus* & conspiratoribus agit Imp. in h. t. exponens & crimen conspirationis ipsum, & ejusdem pœnas. Conspirationis vocabulum, suâ naturâ *ἐκ τῶν μίσθων* est, licet in deteriore partem frequentius accipiatur. In hac autem constitutione generalius usurpari videtur, pro colligatione, con-

fœ-

foederatione, contederatione. Et distingvuntur in licitas & illicitas. *fac. quisquis illicitum de Colleg. König. ap. Arum. 2. disc. 19.* Illicita sunt, quæ pacis turbandæ gratia ineuntur: & ejusmodi ligæ hic interdiciuntur, tum ratione subjecti; civitatibus, quæ alias licita collegia confœderationes facere possunt, *v. R. 1. an. 1529. §. Der gleichen soll. 14.* & paganis seu extra civitates habitantibus: distributive & collective consideratis; tum ratione modi, ne quocunque prætextu ac colore talia seditiosa fœdera pangant. *v. l. 2. ff. de Extraord. Crimin. 2. F. 53. §. conventicula 2. consuetudine contraria reprobata, Nov. 134. Cap. 1. vers. male enim cap. instituiimus. 3. de fidejuss. quippe quæ in re illicita potius corruptela dicenda est. Cap. cum venerabilis 7. §. c. 2. Ext. de Consuetud. l. 2. ibi: qui illicitum collegium usurpaverit. de Colleg. l. 13. §. fin. ibi: usurpatum tamen & hoc est tametsi nulla jure ff. de injur. v. Magnif. D. Tabor. armament. just. c. 6. §. 29. p. 350.* Licita sunt, partim quas subditi faciunt cum autoritate Dominorum, iisque nominatim exceptis. *l. 3. §. 1. de colleg.* partim quæ sunt pacis universalis custodiendæ causa. (Ita licet ~~etiam~~ *verbum generalis pacis,* ad dubium quod *Limn. Obs. 2. §. 3.* movet

G 2

præ-

præcavendum. Quod imprimis apparet ex textu Germ. ibi: Jedoch die Gelübde und die Verbindniß/ so die Fürsten/ Städte/ und andere/ wegen gemeines Land-Friedens aufgerichtet/ ausgenommen) quas suæ declarationi (si quæ opus fuerit) reservans, in suo vigore reliquit Imperator §. 2. h.

Exkurs.

Objicit Limæus (1) Exceptionem §. 2. non pertinere ad præcedentem regulam, quippe quæ non agat de omnibus confederationibus, sed de illis tantum, quæ factæ sint, inter mediatos Imperii subditos: At si regula agat etiam de immediatis, non satis commode excipi confederationes inter Principes & civitates. Resp. equidem Imp. confederationes mediatorum potissimum in mente habebat; sed tamen illicitas etiam alias quascunque detestando. *in verb. conjurationes insuper, & confederationes ac pacta. Quæ verborum generalitas, ne præsentis statuum facultati adversari videretur; cum ex antiquo germanicæ libertatis obtentu, fœdera pangendi jura status etiam ante A. B. prætenderint, v. R. J. de an. 1495. tit. Von Handhabung des Friedens/ §. auch sollen wir. R. 1. de an. 2529. §. Und als 35. ibi die der Schwäbische Bund der Baurischen Empörung halber gemacht. Coll. Giff. 2. D. 12. th. 9. lit. b. ideo Imper. in §. 2. indicat, se huic præsentis libertati, imprimis si ea fœdera pacis publ. conservationem concernant, his verbis non derogare: Sed quia tamen fœdera ista non sint unius generis, nec satis ordinata; Hinc sibi hujus articuli ulteriorem discussionem reservat. Apparet enim tum ex veteribus, tum recentioribus historiis, constitutionibus & tractatibus: Status sibi hæc in parte plusculum arrogasse, Imp. aut in concedendo difficiliore fuisse: Donec plenior potestas statibus expressa pactione indulta fuit. Instrum. Pac. tit. 8. §. gaudeant. vers. symprimis vero. Cui latius deduxit Magnif. & Nobiliff. Dn. Præ-*

ses, in doctrina de fœderibus, ad Dan. Otton. c. 11. p. 392. seq. Cujus dispositio quo minus A. B. h. t. derogare videatur, facit annexa clausula & conditio: In vers. ita tamen.

Thef. XLV.

Pœna, consideratur vel ut indicenda vel ut applicanda; *Indicitur* personæ *vel singulari*, infamix scil. ac decem librarum auri, ultra pœnam lege jam constitutam; *Vel universitati*, quæ est centum librarum auri, cum amissione libertatum & privilegiorum imperialium. *Applicatur*, pro parte fisco Imperiali, pro parte Domino restrictus, in cujus præjudicium conspirationes factæ.

Excerpt.

Procul dubio Carolus IV. in §. 3. b. (v. *Limn. ibid. Obs. 1.*) *legem suam antiquam* ideo dicit, quia ab Imp. Augustis prædecessoribus suis, ad eundem modum concepta & lata fuit, *fac. tit. 24. b. & l. quisquis §. C. ad L. Jul. Majest. R. I. de an. 1495. Rubr. Von Gotteslästerern. pr. Arthur. Duck de auctor. jur. Civ. R. lib. 2. c. 2. n. 10. Locam. quest. Inst. 2. Et in specie quidem respexisse videtur vel ad constitut. Friderici in 2. F. 53. §. conventicula 2. vel ad, l. 3. §. 2. de Colleg. Jure enim civili pœna nuda connexionis, quando collegæ in eo saltem peccant, quod contra vel citra auctoritatem publicam conveniunt & ligam seu colligationem instituunt, arbitraria est. d. l. 3. §. 2. l. 15. C. de Episc. & Cler. quando verò cum coitione aliquid criminolum concurrat, ad finem certum & improbum directum, pœna etiam L. Jul. Majestatis, vel de vi publica obtinere potest L. 1. & 4. ff. ad L. Jul. Majest. l. 3. pr. l. 5. l. 10. §. 1. ff. de vi publ. l. 2. de Colleg. ibique Magnif. Un. Cancellar. Tutor, Præceptor ac Patronus noster atatem venerandus, in filo. Ariad. Larinac. part. 5. concl. 113. n. 32. seq.*

Thef.

Thes. XLVI.

T. XVI.
De Phal-
burgeris.

Sed & *deserendo* maligne Dominus, subditi facile seditionem excitare possunt: Horum itaque machinationes, cum insuper Dominos facile quoque collidant, merito prohibentur per severam sanctionem & præceptum poenale, *Carpz. D. i. F. Coroll. 4. n. 5.* Cujus considerari potest & *Occasio* & *Sanctio* ipsa. *Occasio*, petita est tam ex malitia subditorum; (quorum nonnulli pro more ejus seculi in fraudem superioris, clientelæ & protectioni aliorum se committebant, ea intentione, ut quidem in priorum Dominorum terris ac civitatibus corporaliter residere, civitatis tamen acquisitæ juribus gaudere, atque ab iis defendari vellent.) quam ex æquitate naturali, quæ non patitur, ut cuiquam fraus ac dolus suus patrocinetur *l. 63. §. 7. ff. pro socio l. 4. §. 13 de dol. Et met. except. cap. 8. Except. de relig. dom. Tiraquel. de utroque retr. §. 1. gl. 9. n. 68.*

Thes. XLVII.

Sanctio, exhibet (*juxta l. 41. de poenis §. sanctio 10. Inst. de Rer. divis.*) primum *Constituentes*; Deinde *Constituentium* voluntatem atque sententiam. ac tertio, sanctionem seu poenam. Cum enim malum hoc & prava consuetudo altas in toto fere Imperio radices egisset: Com-

Communi opera & concursu eradicatio suscipienda fuit. Itaque Imp. non tantum plenitudinem potestatis, sed & E. E. consilium hic denuo immorigeris ostendit, *v. sup. Ecth. th. 8. § 34.* certamque scientiam & enixam perpetuandæ legis voluntatem. *Sententia* autem Imperatoris hæc est: Eum, qui sub falso schemate ad alias civitates transierit, nihil acturum, nisi larem ipse ibidem foverit & onera atque munera subierit. *l. 7. C. de incol. l. 2. C. ubi Senat. vel Clariss.* Unde factum, ut hodieque commigrantes ex una civitate in aliam, non recipiantur, nec admittantur ad jus civitatis, antequam magistratus sui, sub quo hætenus vixerunt, literas testimoniales exhibeant, doceantque se ibi honeste vixisse & bona cum gratia discessisse. *Post Hering. Besold. in thes. pr. verb. Bürger § quibusdam in locis. Add. Gail. 2. Obs. 38. n. 8. Dan. Otto de I. P. c. 19. p. 641. vers. De communi tamen.*

Exiens.

Ejusmodi cives, qui malitiosè in aliam civitatem se cooptari adscribique curant, ut ejusdem privilegii & defensionis fruantur, bona tamen, vel etiam immunitatem ac jus prioris civitatis salvum velint; non inepto vocabulo, licet hybridam referente originem, appellati fuerint *Falsbürgeri*, *falsche Bürger*: Sic enim malum vocabulum antiquum *Phalbürgerorum* ex Germ. vel Latina origine interpretari, quam cum *Limuzo Obs. 6.* aliorum quidem opiniones rejicere; de cætero plane nihil dicere. *conf. Goldast. 1. Const. Imper. in Ration. eosdem ex Fre-*

Frhero falsos cives indigitat. *Mager. de advocat. arm. c. 16. n. 127.* Et sane derivatio ista notationi logicæ & grammaticæ convenientior videtur, quam ea quæ à *För. vel Fouxbourg*, quod suburbium denotat, arcessitur. *v. Arum. 6. disc. concl. 12. p. 295. Besold. in thes. pr. in verb. Pfsalburger.* Quod autem *Limn. Obs. 2. p. 410.* extra dubium ponit, quod quis duarum civitatum civis pleno jure esse queat, nec sanctioni huic congruit, nec *l. 1. §. non licet 2. de Colleg. cum similib.* Nec sententiæ veterum; Sic enim Cicero *pro Cecinnain s. pro Balbo. in med. & alibi;* disertis verbis testatur: Duarum civitatum nostro jure civili civem esse neminem posse. Idque moribus fere omnium gentium receptum esse scribit. *Jac. Curtius. tom 1. Conject. lib. 3. cap. 45.* Nec obstat. *l. 7. l. 17. §. ult. ad Munic. l. 7. C. de Adopt. & similes.* Distinguo enim (1) inter civem & municipem, (2) inter civem & incolam. Civis unius tantum Reip. quis esse potest; sed Municeps vel incola sub uno Principe, eo imprimis permittente, plurium municipiorum, ut scilicet etiam ibi onera subeat, *l. 22. §. 2. ad municip.* quantum domicilium originis ex illis carere potest. *d. l. 7. C. de adopt. Knipsch. lib. 2. de jurib. Civit. cap. 29. num. 135. & seq.*

Thef. XLVIII.

Sanctio sive *pæna* concernit & receptos & recipientes. *Illorum* contra hunc legis tenorem receptio omni caret firmitate, tam ex parte trans-euntium seu desertentium; Ut in nulla causa civitatum illarum juribus gaudeant, cujuscunque conditionis sint, consuetudine vel privilegiis in contrarium non obstantibus, *v. Th. 44.* quam ex parte Dominorum desertorum, quorum jura circa ejusmodi subditos eorumque bona semper salva manent. *Receptores* sunt qui contra legis dis-

dispositionem alienos subditos recipiunt, nec tamen eos infra mensem post denuntiationem factam dimittunt: Quibus poena dicitur, centum marcarum auri puri; & applicatur, pro medietate, Imperiali fisco, reliquum autem Dominis receptorum seu transtugarum. *conf. l. 1. § 2. C. Vr. nem. ad suum Patror. susc. rust. R. A. d. an. 1529. §. Wir auch Schurfürsten 10. § de an. 1555. §. Es soll auch kein Stand. 23.*

Exdome.

Pœna Phalburgerorum (*v. Limn. ad §. 2. Obs. 3.*) hic quidem non exprimitur alia, quam annullatio illorum desiderii. Quia tamen Dominorum jura hic salva servata sunt, *Conf. Buxtorf. th. 9. lit. g. § b. facile conjicere licet, receptione, annihilata, Dominis prioribus jus multandi & puniendi reservatum esse. arg. l. 2. §. fin. ff. de judic. Nov. 17. c. 14.* Cur autem ab Imp. certarum marcarum poena constituta, secus ac in præced. tit. (ubi decem librarum auri poena, in delinquentes constituitur,) inquirat Limnæus *b. Observ. 2.* & rationem diversitatis, se non invenire ingenue fatetur. Respondemus, licet libra Romana, Græca, ac fortean etiam Gallica à marca differant; non tamen monetalis seu monetariorum, campso- rum & aurificum, qui marcam dicere saltem, quod Latini libram. Ita *Carol. Molina tr. de mutat. monete p. m. 299.* ubi tamen addit: quando de nummis & earum quantitate agitur, libram non denotare mensuralem, sed numeralem, *Confer. Tileman. Frisi Münz. Spiegel lib. 2. c. 14. juncto lib. 4. c. 5. seqq. Covarruv. de Veter. Collat. numism. c. 2. n. 4. Wurms. 1. Obs. præf. tit. 40. n. 1.*

Valet autem marca auri juxta taxationem Cameræ 72: *Waldgülden; Jacob. Aleman. Palestr. Consult. Conf. 11. q. 1. par. 11. p. 469.*

p. 459. Qualis æstimatio etiam habetur in l. 5. C. de susceptor. præpos. & arcat. (Diss. Choxies de re nummar. c. 11. pag. 71.)
 Juxta observantiam repræsentatur Imperialibus 96. Notator. Rodinzi lib. 3. tit. XI. p. 541. Quicquid sit; Carolo tamen nostro dica ideo scribenda non est, qui in opposito loco & de diverso delicto & de diverso subjecto loquutus est.

Thef. XLIX.

T. XVII.
 De Diffidationibus.

Denique & *cives singuli* inter se componendi sunt, eoque sine, merito improbantur illegitimæ illæ diffidationes, quibus civis civi fidem omnem & amicitiam renunciabat, & eum sibi diffidere sibi que cavere jubebat ab eo, qui ipsi omnia extrema minabatur, incendia, spolia, rapinas, vitæ ac corporis persecutionem. *Magnif. Dn. Cancell. Tabor. Armament. Justin. c. 1. th. 9. p. 205. P. F. Mindan. de Process. lib. 1. c. 25. n. 1.* Cum vero diffidatio alia illegitima & injusta sit, alia justa. *Mindan. d. l. hinc diversus hujus constitutionis effectus ostenditur, qui est vel primus vel ortus. Primus, alius est prohibitivus alius permissivus. l. 7. ff. de L. L. cap. 4. dist. 3. Prælaudatus Dn. Tabor. in Colleg. Erothem. ad d. tit. 9. 3. Prohibitivus, est quando diffidatio intempestive fit ratione loci vel personæ. Ratione loci, quod iis in locis, ubi domicilia non habent, aut communiter ea non inhabitant, fac. l. 2. C. ubi Senat. vel Clariss. nec diffidatio instituenda, nec*

nec ulla damna diffidatis inferenda: Ratione personæ ne diffidendorum sociis vel familiaribus fiant, hoc enim prætextu factæ diffidationis impio modo quempiam invadere justissime prohibitum. *Permissivus*, est ipsi diffidando personaliter, vel in loco quo habitare solebat, triduo ante assultum, *ut defensione sibi prospicere possit*, *Limn. ad §. 1. Obs. 4.* diffidatio publice intemetur & legitime prohibetur. *jung. R. l. de an. 1442. §. zum ersten. Carpz. D. F. Coroll. 4. n. 2.* Quod juris tum temporis erat, quando lites armis nostrates finire solebant, *das das Faust-oder Kolber Recht im Schwang gieng. Arum. disc. 6. concl. 16.*

Exkurs.

Contra hunc morem graviter quidem differit *P. d. Andlo; l. 2. de Reg. Imp. R. G. c. 16.* Imp. autem vitium istud prava quidem, sed tamen longa consuetudine irradicatum, una vice extirpare haud valuerunt; itaque vim iniquitatis variis limitationibus & determinationibus coercere studuerunt. Postea vero eum deprehensum esset, diffidationes ejusmodi ita invalescere, ut nec limites nec moderationem ferrent, sed subinde pacem Reip. turbarent: Quin etiam pii cordatique viri deprehenderent, diffidationes eas toto genere iniquas esse, quodcumque tandem colore imbuantur, & juri divino atque humano saniori refragari; Ideo magis magisque improbare cœperunt. Et initio quidem per Imp. Maximilianum in Comitibus *Wormat. an. 1495. Rubr. Der Königl. Landfriede §. Darauf haben wir als le offene Behde und Bewahrung durch das ganze Reich ausgehen und abgethan. v. Buxtorf. tb. 100. lit. H. §. I. Arum. 6.*

disc. 16. (Nec est ut quis cum *Limn. ad §. 1. Obs. 6.* arbitretur, Carolum V. in *Ordinat. Crim. art. 129.* diffidationes quasdam iterum permisisse: Cum enim in his diferte requirat consensum Imperatoris, *Matth. Steph. ad d. art. 129.* & finem defensionis privatæ supponat. Apparet diffidationem ibi diverso plane sensu usurpari, p. cum quis hostem dehortatur ab insultatione, fore alioquin ut se consensu Imperatoris pro virili ad extremum usque defendat, & illatam injuriam continuo ulciscendo propulset) Cæterum exorta per ministerium Divi Lutheri pleniore Evangelii luce, tandem, universum istud improbitatis schema & argumentum in Comitibus posterioribus partim ab ipso Carolo V. de an. 1548. Rubr. Käyserl. Landt. Fried. tit. Anhebung aller Wehd. §. tit. 6. §. 1. partim à reliquis Imp. de an. 1555. §. Sehen dennach 6. item §. als sich dann auch 4. seq. & de an. 1495. §. dergleichen 40. profligatum est. *Freber. ad P. de Andlo. c. 16. inf.* ita ut in d. *Recessu de an. 94.* hoc etiam ad complices & scriptores literarum diffidationum extendatur v. *Mindan. d. l. n. 5. Heig. 2. quest. 32. n. 10.* Merito itaque execrandi sunt, quicumque jus Justinianæ & seqq. Imperatorum sublatum, inque ejus locum Cherronomiam, diffidationem ac barbaros majorum mores pro jure legitimo cupiunt in Republic. reduci. Infelix medicus *Gessenius* in præfat. tr. de reconciliatione Corsi, nec multo felicior *Consiliarius Hagenus* in *Comitalogia Ratisbonensi*: Qui post damnatum omne studium quod juri Romano impenditur, pag. 292. Tandem animi sui sententiam multis hodie imperitis & semipaganis hominibus, communem, retegat ac revelat pag. 166. §. 29. ibi: Das Haupt und Kolben-Recht wäre manchen Vierdermann. (Cath o. scil. alicui) viel zuträglicher denn die Gerichte. *Add. §. 31. §. 32. ibid.*

Thef: L.

Effectus ortus, est obligatio ad pœnam infamiae & prodicionis, qua illegitime diffidentes à quo-

quocunque iudice merito coercebantur, cum
 ejusmodi diffidatio, maxime limites præscriptos
 & in permissione definitos excedens, omnijuri
 & divino & humano repugnet, ac privatam ul-
 tionem, sprete Magistratus auctoritate, introdu-
 cat. *v. l. 14. C. de Judais l. 9. C. de O. & A. l. 13. ff.*
quod met. caus. l. 28. §. 10. & 11. de pænis. Constit.
Crim. Caroli V. de art. 129. diffidationi affines
 sunt *guerra*, quæ hic cum aliis injustis act. & exa-
 ctionibus simul prohibentur & puniuntur. *conf.*
R. I. de an. 1495. Rubr. Der König. Land-Friede
de §. als das item de an. 1548. Rubr. Käyserl.
Land-Fried. tit. 6. §. 3. Ord. Cam. par. 2. tit. 9.
§. 3. R. I. de an. 1576. §. weiters seynd wir 117. Ca-
pitul. Invictissimi Imperatoris nostri D. Leo-
pold. art. 21. add. Buxtorf. sb. 9. lit. C. & D.

Exsens.

Guerra vocabulo barbaro, res barbara, turbæ sc. in Rem-
 publ. ingestæ denotantur, ut ita non tantum bellum, quod
 Imperatoris nomine publice geritur, designetur; verum etiam
 quod privatus aliquis suseperit, cum suas inimicitias ac di-
 scordias persequitur. *v. pr. tit. 14. b. 2. F. 28. pr. & §. 1. Arum.*
6. disc. concl. 18. Ungep. ad Decret. de treuga & pace. n. 2. Origi-
 nem autem duxisse videtur à gallico *guerre*, i. e. bellum, mi-
 licia uti vox diffidationis à *diffier*, vel *desfier*, provocare. *Frid.*
Mind. d. l. n. 1.

Thef. LI.

T. XVIII.
Literæ in-
timationis.

Spectavimus hactenus *partes A. B. principales*: Sequuntur *declaratoria*; Quæ vel pertinent ad electionem ipsam, vel ad Electores. Ad electionem, quatenus de ea dispositum fuit *in tit. 1.* dictumque inprimis de convocatione Moguntini & comparatione coeterorum; Ne enim per formularum controversias, ut fieri inter Magnates solet, tam necessarium Reip. munus, Electionis, differatur, ad exemplum & imitationem anteriorum Imperatorum, non dedignatus est Imperator Carolus IV. formulas certas, & ab omnibus Electoribus approbatas, posteritati relinquere *v. Hieron. Bignon. in prefat. form. Marculphi Arum. diss. 6. th. 22.* Prescribit autem formulam tum intimationis à Moguntino faciendæ, tum procuratorii ac coeteris Electoribus mittendi, si ipsimet comparere nequeant *v. Buxtorf. th. 22. lit. D.*

Thef. LII.

Formula literarum intimationis ad tit. 1. §. auch sehen und Ordnen wir. v. th. 12. pertinens, exponitur *in h. tit. 18.* per causam tum subjectivam, tum formalem; *Subjectum*, est geminum, cui sc. intimatio faciendæ, Electori Brandeb. (qui exem-

exempli loco, tanquam ultimus tum temporis
 in ordine Electorum, adducitur, ne ratione præ-
 rogativæ aut ordinis, quædam styli diversitas præ-
 sumatur. *v. diff. Limn. b. Obs 4.* tum quod intima-
 re debet; Elector Moguntinus *d. §. tit. 1. & his*
in verbis: thun wir. Gail. 1. O. 49. & 50. n. 1:
Formale consideratur tam ex parte convocantis,
 quam convocandi: *Prius*, continet causam seu
 indicationem imminentis electionis Regis R. *v.*
cap. 2. Ext. de Dilation. & citationem ad præ-
 fatam electionem, *v. Carpz. diff. 2. feud. Coroll.*
5. n. 5. seqq. Posterius exhibet partim id quod
 muneri electorali conveniens est, partim id quod
 ipsi minus convenit. Illud est comparitio &
 deliberatio cum Coelectoribus de electione futu-
 ri Regis R. Ubi consideratur & terminus, quan-
 do vocatus comparere debeat; sc. infra trimestre
 spatium à die intimationis computandum. *tit. 1.*
d. §. cap. ne pro defectu. 41. Ext. de Elect. 5. §. 1.
ff. quod vi aut clam. Et locus de quo in *rubric. th.*
15. Minus convenit Electori detrectatio; & se in-
 dignum reddit tanto munere ac tam opimo ju-
 re, quis absentia, aut nuntio legali non misso;
 cujus tamen ratio non habenda, sed nihilomi-
 nus præsentibus Electores ad Electionem procede-
 re possunt, autoritate ipsarum legum intercessum.

tit.

(64.)
*tit. 1. §. und welcher. tit. 2. §. wo sie aber. l. 7. §. 2.
ff. quod univ. non. Carpzov. d. Coroll. 5. n. 12.
seqq. Becker. de I. P. c. 3. n. 7.*

Endnot.

Imperfecta hæc formula proclamatur ab observatore *Obs.*
2. *inf. & Observ. 5. (1)* ex eo, quod inscriptionis & subscriptionis
solemnitatibus careat; (2) quia mortis Imperatoris nulla hic
fiat mentio. *Verum, prius* quod attinet, otiosa reprehensio ex
inde videtur, quod intimatio, per nuncios ipsius Archi. Can-
cellarii, literis patentibus insinuanda erat *tit. 1. §. auch setzen
und ordnen solle in verbis und offenen Briefsen/ & §. Und welcher
Churfürst. Buxtorf. ib. 12 sequ. Dan. Otto de I. P. cap. 10. p. 239.*
Perfectam autem nec vitiosam formulam esse, constat tum ex
requisitis monitorialium seu citationum à Gaillo 1. *Obs. 48. n.
5. & Obs. seqq. ab ipso Dn. Limn. Obs. 1. adductis*; tum ex for-
mula ipsa quam ex Goldasto *part. 1. Conf. Imper. Limn. Obs. 3.*
3. producit, quæ & inscriptione & curialibus æque ac superi-
or caret, nisi quod ibi sigillum adjectum sit, quod tamen
Imperator jam supra *in tit. 1. d. d. §. §. præscripserat*, ita ut il-
lud operose hic repetere frustraneum fuisset. Ad posterius
respondemus, arenoso id niti fundamento, quasi electio Re-
gis R. tantum mortuo Imperatore suscipienda sit, contrarium
enim in *Endnot. ib. 13. probavimus*, quod hic per verba ex *ra-
tionalibus causis* item *in tit. seq. pr. corroboratur, add. Coll. Gieß.
1. D. 2. th. 23. lit. B.*

Thef. LIII.

*Formula procuratorii qua se absentium
E. E. nuncii v. tit. 25. §. fin. ad tantum actum legi-
timare, ut loquuntur, debent juxta præscriptum
A. B. tit. 1. §. 21. hic exponitur per causas & ef-
fectus.*

fectus. *Causa*, in ejusmodi literis p̄tissimum consideranda, tum subjectiva, tum objectiva. *l. 65. ff. de procur.* Illa exhibet nomen & constituentis, & procuratoris constituti. *Wesenb. in π. d. t. n. 7.* Constituens est Elector; qui ne temere constituere videatur, exprimit simul causam constitutionis, petitam tam ex imminente eligendi Regis Rom. necessitate, quam ex officio electoraliac sollicitudine, honoris & Status S. Imperii conservandi. *tit. 3. tit. 7. tit. 12. pr.* Constitutus, est is, qui ob singularem, fidem & industriam *v. l. un. §. 1. ff. d. offic. praef. prat.* legitimus ac specialis procurator ordinatur, & vel unus vel plures, in solidum tamen, constituuntur, *cap. si duo. 6. de procur. in 6. Ungep. ad decret. d. t. n. 24. seq. Carpz. 1. disp. F. Cor. 4. n. 7. seqq.* Objectum, seu actus sunt vel speciales vel generales; Priores seu speciales, concernunt & electionem & personam eligentem. Illae, vel antecedunt electionem; deliberatio sc. cum Coelectoribus de persona habili in Regem R. eligenda. *v. tit. 2. pro ES §. 1. Arist. 5. Pol. 9.* vel eam concomitantur, concernentes tam eligendum; (sc. ejus nominatio ac in Regem R. promotio.) quam Electorem principale; Juramenti debiti in ipsius animam depositio. *v. tit. 2. h. Ord. Cam. par. 1. tit. 66. seq. l. 42. §. 2. ff. de jur. jur.*

Jur. Dn. Hahn. in Obs. d. t. n. 9. p. 811. Ad personam eligentem vicariam, spectat facultas alios & substituendi & revocandi. *fac. l. 8. §. 2. ff. mand. cap. 1 de procur. in 6. inf. Perez. ad Cod. d. t. n. 7.* Posteriores continent clausulam generalem, omnia reliqua agendi, quæ ipse præsens Elector facere posset, *cap. 4. d. t. Effectus*, est ratihabitio totius negotii, quod à procuratore vel ipsius substituto actum aut ordinatum est. *Conf. Wësenb. in parat. d. tit. de procurat. n. 6. & seq.*

Extrac.

Vox *procuratoris* hic non sumitur naturaliter, vel juridice, sed politice magis, pro legato quodam, vel nuntio cum dignitate & potestate tractandi conjuncto. *v. tit. 25. §. fin. b. add. C. I. A. tit. de procurat. n. 2: quomodo & legati Pontificis, nuntii Apostolici appellantur. C. super gentes un. Extravag. Commun. de Consuetud.* Ejusmodi autem allegatus, cum plena libera & omnimoda potestate instructus esse debeat, *tit. 1. §. auch segen & §. Und welcher. item tit. 18. ibi mit ganser vollen Gewalt* mandatum speciale, ad personam eligendam, ipsi dari non posse videbatur. *Limn. ad Dan. Otton. de I. P. cap. 10. p. 248; Würmsf. Exerc. 2. I. P. qu. 5.* Distinctione autem res decidi posse videtur, si nimirum discernatur inter mandatum patens seu publicum; & secretum seu instructionem privatam. Illud der Churfürstliche förmliche Gewalts-Brieff continet formulam manus liberæ, ibi: *ad concludendum de persona quacunque habili & idonea in R. R. eligendi, &c. tit. 19. b.* Instructioni autem privatæ, speciale mandatum & directivum includi potest *Magnif. Dn. Cancellar. Tabor. in Colleg. publ. ad D. Otton. d. l. add. cap. si quis 41. vers. porro de Elect. in 6. ipse Dn. Limn. b. Obs. 6. vers. licere vero, &c.*

Thef.

Thes. LIV.

Et hæ declarationes quidem ad actum electionis pertinent; Reliqui autem tituli *ad EE. tum Principatus, tum Personas ipsas*. Cum enim supra *tit. 7. §. 2.* dictum fuerit, jus eligendi competere EE. virtute suorum Principatumum, quemadmodum & alias feuda quædam connexam dignitatem & nobilitandi vim habent. *Vultej. lib. 1. feud. c. 8. n. 16. Joan. de S. Georg. in practud. feud. n. 70. p. 16. Joh. Thilem. de benign. decis. Cam. 2. vot. 2. n. 18. seq.* Ideo declaratur jam horum *Principatumum* porro *conditio* & qualitas, tam theoretice quam practice. *Theoretice*, quod scilicet cum omnibus Electoriis dignitatibus ac juribus, adeo *inseparabiliter uncti sint*, ut hæc in alium cadere non possint, præter illum, qui *Principatum* ipsum vere ac realiter possidere dignoscitur; Ne officium seu summa Electoralis dignitas sit sine reddito, nec redditus Electoralis sine dignitate. *Arum. disc. 6. concl. 27. Carpz. D. F. 8. Coroll. 1. n. 8. & seqq.*

Expos.

Dicitur *virtute Principatumum*; i. e. ratione vi & respectu. Hac enim phrasi Imper. in *tit. 7. §. 20. b.* isto sensu uti, recte observavit *Du. Linn. h. Obs. 3.* nominis tamen rationem non attulit. Notandum ergo, ejus ævi scriptores virtutis vocab.

synonymice pro vi usurpasse, forsitan occasione illius dicti Ciceron. *de Fin. virtus est vis illa, qua res, cujus est virtus, perfecta redditur*; ita enim in Legibus Salicis tit. 14. L. 13, habet; *quum ingenua puella per virtutem mœchatus fuerit*; & in L. L. Alemannorum tit. 3. L. 2. *si raptor per virtutem res alienas in Ecclesia depositas, de Ecclesia abstulerit*. Et. Multo potius ergo vis licita vocabulo virtutis describitur. *ad tit. 2. §. Quia. ibi: virtute S. Imperii.*

Thef. LV.

Præctice, iterum vel præceptive vel prohibitive, v. l. 2. *inf. §. de L. L. Præceptive*, tam ratione jurium quam ratione personarum. Ratione jurium, quod unusquisque Principatum Electoralium cum jure ac voce electionis, officio, ceterisque dignitatibus & juribus unitus, indivisibiliter perpetuo esse ac perseverare debeat. *Conf. Vultei. d. c. 8. l. 1. de feud. n. 72. Rosenth. de feud. c. 9. cl. 55. n. 1. ibique Gloss. Gail. 2. O. 153. n. 2. inf.* Ratione personarum, quod hæc omnia eorundemque annexa, solum possessorem legitimum *arg. l. 7. C. de acquir. & retin. poss.* sequantur, ita ut possessor cujuslibet Principatus, quæta & libera possessione gaudere, Princeps Electoralis ab omnibus reputari, atque ad conventus seu actus Electorales assumi debeat, absque ulla contractione. *Reink. l. 1. cl. 4. c. 7. n. 1. Colleg. Gieß. 1. D. 7. th. 22. lit. B. Prohibitive*, ne vel extra, vel in judicio

dicio aliquid præmissorum separaretur. Judicium autem consideratur *vel ut instituendum*; & tum divisionem petens omnino repellendus, *vel ut institutum*, si per errorem forsitan processus institutus, aut sententia contra hanc dispositionem publicata fuerit; ut ea omnia viribus careant nec subsistant.

Exempl.

Hunc articulum Regni Bohemix Directores Anno 1619. in thesi quidem recte allegarunt; *vid. Theat. Europæum par. 1. in an. 1619. p. 181. §. vers. andere.* Sed perperam eum ad casum, qui præ manibus erat, applicarunt. Siquidem ipsi quidem erant invasores Regni, non justii & legitimi possessores: Ferdinandus II. possessionem Regni per Symbola coronationis acceperat, utcumque Regimen ipsum ad mortem usque Matthiæ Imp. fuisset suspensum. Siquidem per coronam Regni, regnum ipsum solet designari. *v. M. Freber. in not. ad P. de Andlo. lib. 2. c. 6. verb. Imperial. diadema. p. 181. Aliiter in theat. Europ. d. par. 1. p. 182. §. Zum dritten wird durch Leistung des Juraments die Androhung oder apprehensio possessionis territorii & omnium jurium territorialium erwiesen. Conf. jus publ. Giesl. th. 2. D. 7. 22. lit. B.*

Thef. LVI.

Quod *personas Principum* EE. attinet, *T. XXI. De* declaratur ipsorum dignitas & officium, tum *Ordine* communiter in processione in publicum, tum *processionis inter A.* singulariter in negotio benedictionis: Illud tam *Episc.* quoad Ecclesiasticos, quam quoad Sæculares. *De*

Ecclesiasticis proponitur & ratio constitutionis & constitutio ipsa, *Ratio* seu causa; est ut omnium litium & suspicionum mala, quæ circa processionem suboriri possint, amputentur: Quo- ad *constitutionem*, interest, an Imper. vel Rex Rom. procedat absque insigniis Imperialibus seu Regalibus, vel cum ornamentis illis. *Hoc casu*, Elector Trevirensis solus Imperatorem antecedit, nemine alio intermedio, (ex Ecclesiasticis scil.) præter eos qui insignia Imperialia ante faciem Imperatoris gestant, ut olim fasces & se- cures Imperii insignia consulibus præferebantur, *l. 2. pr. ff. de his qui not. infam. l. 14. de off. Procons. ibique Perez. ad Cod. n. 5. Gothofr. ad l. 1. §. 5. ff. de postul. lit. h. Anton. Thys. ad Salust. in bell. Catill. p. m 47.* Illo vero casu, cum Imperator absque insigniis Imperii procedit, Trevirensis Imperatorem immediate antecedit, ceteri autem EE. Ecclesiastici ordinantur juxta distinctionem provinciarum suarum & privilegia supra *tit. 3. §. 2. & tit. 4. §. 1.* indicata: Itemque juxta varietatem locorum, ubi processio instituitur; scil. Moguntinus in sua diœcesi & provincia, itemq; vigore Archi-Cancellariatus Germ. dextrum latus per totam Germaniam occupat, solo districtu & diœcesi Colonienfi excepta, uti Colo-

Coloniensi latus dextrum relinquitur. *Limn. Observat. 4. § 6.*

Extens.

Licet antea dictum fuerat, quæ ordine EE. stare & sedere debeant *d. tit. 3. § 4. vid. sup. tb. 21.* Quia tamen circa præcedentiam & prioritatem sessionum, in curiis etiam Imperialibus, concertationes ac lites, quæ & belli & pacis tempore periculosissimæ sunt, *Conf. R. I. de ann. 1603. §. Det in dem D. N. nach unterledigter Session Streithalben: 66. seq. R. I. de ann. 1641. §. als sich auch 96.* suboriri possunt, ideo de iis quoque tacticis constitutionibus fuit providendum: Et quidem, cum minus congruum foret, tantos Principes more Aulicorum in turba Imperatorem antecedere, & cum magna *atq; a te* eum veluti provolvi: Ideo ordo certus & Ecclesiasticis & Secularibus propositus est. *vid. tit. seq. pr. Carpz. D. feud. 8. Co- roll. 3. n. 9. seqq.*

Thef. LVII.

Quod *Seculares* attinet, declaratur ipsorum processio in celebratione Imperialis curiæ; ratione & *Objecti*, seu actuum quorumcunque in quibus EE. cum Imperatore seu Rege Rom. ambulant ac insignia portant, & ratione *personarum* singularium; Scil. Dux Saxonie Imperatorem cum ense evaginato immediate præcedere jubetur, & inter Trevirensis atque Imperatorem medius incedere, *quasi Imperatoris Majestatem immediate gladio & ostensurus & defensu-*

T. XX. De ordine process. Princip. EE.

*fensurus conf. P. Fabr. i. Semes c. 3. ubi & Papin.
hæc profert:*

*Nec vulgare genus, summamq; curulem.
Frater & Ausonius enses mandat aque fidus
Signa tulit.*

Medius inquam sed non solus, siquidem illi à dextro latere adhæret Comes Palatinus cum pomo Imperiali, *universale orbis R. Imperium denotante. l. 9. ff. ad L. Rhod. junc. l. 1. D. d. Offic. pref. prat. Afr. l. 17. ff. de Stat. hom. & Marchio Brandeb. à sinistro latere sceptrum, Regia dignitatis signum, præferens, Arum. disc. 6. th. 29. Dn. Schütz. vol. 1. l. P. D. 7. th. 24. lit. D. tum Rex Bohemiæ Imperatorem immediate sequi jubetur; agmen autem claudunt Moguntinus & Colonienfis.*

Electores.

Ceterum quatenus ista mutata sint, post octavum Electoralium introductum, ex aliis adscripsit D. Lintn. ad cap. 4. §. Obf. 9. clarius autem patebunt ex nupera relatione Autoris Diarii, qui in an. 1658, primo repræsentat typum, quo ordine Electores processerint ad Electionem, p. 871. seqq. deinde quomodo processerint ad actum coronationis, p. 940. & denique post peractam coronationem quemadmodum ad celebrandam curiam perrexerint. p. 946. Enimvero de universo isto procedendi ordine, conventionione Electorali provisum est an. 1654. sub tit. *Des Chuefürst. Collegii conclusum Dero Session und precedenz betreffend/ ubi in §. Da aber die insignia, etiam deci-*

deciditur ille casus, quem *Dn. Limn.* hic indecisum esse quæritur, quando scil. Imperatori insignia non præferuntur; quo concluso cum A. B. declaretur, pleræque controversiæ hodie sopitæ videntur.

Thef. LIIX.

Denique de *benedictione* quoque dicendum est: Cujus inter E.E. Ecclesiasticos & ordo ostenditur, & modus servandus seu ceremonia; *Ordo* & locum functionis, & functionem ipsam exhibet: locus functionis peragenda est tum Ecclesia, in qua Episcopi Imperatori benedicunt; tum extra Ecclesiam, mensa Imperatoris solennis: Functionis subordinatio seu taxis, pendet à tempore impetratæ consecrationis. Licet enim alias jura E.E. Ecclesiasticorum secularia demum ab investitura incipiant, nec Imperator quæquam Episcoporum Principis titulo compellat, antequam investituram acceperit: *vi Notit. aula Imper. Ferdin. II. p. 54.* Jura tamen Episcopalia & Sacra à consecrationis momento computantur. *Cap. nosti. 9. & C. nihil. 44. §. ut sic demum. Cap. 17. de Elect. cap. avaritiæ 5. eod. in 6. Cap. nisi. 3. de aut. & us. Pall. Dan. Otto. de l. P. c. 18. p. 580. Ungep. ad Decret. d. tit. de Elect. n. 46. seqq.* Cum enim considerentur vel ut Principes Imperii, quales fiunt per investitu-

K

ram

ram Cæsaream, vel ut Sacerdotes seu ArchiEpiscopi, quales fiunt à Canonicis per Electionem & subsequenter confirmationem atque consecrationem *per d. text. &c. 44. Ext. de Elect. c. 44. Eod. in 6.* Inde etiam diversa jura exercere possunt. *Confer. Reink. de R. S. E. i. cl. 4. c. 7. n. 5. Buxtorf. th. 28. vers. cum vero. Ceremonia & modus peragendæ functionis, dirigitur per convenientem & charitativam invitationem seu delationem, alteri inclinatione capitis factam, antequam hoc officium subeat, eo fine, ut alii exemplum præbeant semet invicem honorandi. Arum. dis. 6. th. 30.* Et hæc omnia comprehenduntur generali vocabulo *benedictionis*; quia scilicet in Ecclesia & ad mensam præcipua Episcoporum functio in benedictione consistit. *v. Stuckium lib. 2. antiq. Conviv. c. 36. imprimis p. 281. vers. Hoc autem precandi.*

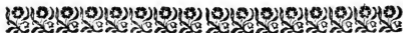
Exhibens.

Hæc informatio moralis, non sine causa adjecta fuit, cum eo tempore totum clerum corruptum fuisse, & reformatione Imperatoris opus habuisse Aventinus, Cuspianus & alii historici testentur, imprimis *Mutius lib. 25. Hist. Germ.* narrat; Imperatorem Moguntinum moxuisse, ut cleri mores reformatet: Siquidem stare diu non posset, quod non obiret functiones suas à DEO & natura institutas. Quæ narrationes & admonitiones verissimæ sunt, licet Bzovio *in fax*
cont.

continuat. Bavoniana sub an. 1357. minus placeant. Cæterum reliqua, quæ de Missa, confessione, porrectione Evangelii osculandi, pace post Agnus DEI, (sc. cantatum) portanda in pr. tit. obiter recensentur ex August. Barb. de officio pastorali. item ex tr. Grassi & Candii de offic. jure & potest. Episcop. satagemes possunt declarare.

Atque hæc de prima A. B. parte Noribergica, pro ratione temporis, (per cujus angustiam exactiorem limam semper adhibere non licuit) & instituti nostri, dicta sufficiant. Sequeretur nunc altera pars A. B. nempe Metensis. Verum cum ea peculiarem dissertationem requirat, atque nos etiam alia causa jam avocet, partem hanc alii, secundum placitum Magnifici Excellentissimi Dn. Præsidis discutiendam relinquimus.

DEO Trinunini Sit Laus & Gloria!

ADDITAMENTVM.

Quest. An jusjurandum necessarium, seu quod iudex inopia probationum defert, possit referri?

A. Glossa in l. 12. §. 1. C. de Reb. Cred. & jurejur. Idem sentit Pacius in anal. C. d. t. n. 18. & 19. Cujus & generalis locutio & exceptio specialis n. 4. hanc sententiam fovere videtur. Clarius autem multo affirmativam succollat C. I. A. th. 11. n. 7. itemque th. 16. num. 3. th. 17. & 18. per l. 12. §. 1. & fin. C. b. t. Cui subscribit Bitsch. in disp. solenni de jurej. th. 36.

N. Donellus de jurej. c. 13. n. 2. & 24. com. 20. ubi d. l. 12. §. 1. restringit ad juramentum à parte delatum. Alii purant, dictum locum de jurej. judiciali accipiendum esse. Umnius

D. 14. n. 95. Setser. 4. de juram. c. 6. Wesenb. b. n. 10. Cujac. ad l. 9. § b. Treutl. 1. D. 21. th. 10. Berlich. 1. concl. 53. n. 66. ubi Donelli locum è commentario adductum laudat, proque ea sententia præclare facit. C. ult. Ext. de jurej. l. 6. §. 4. vers. Sicubi. C. de his qui ad Eccles. add. Berlich. cum allegat. 1. Concl. 53. num. 66. Hunnius ad Treutl. ibid. per rationem: Quia relatio fiat ei, qui detulit: At judici deferenti referri nequeat. E. plane locum non habere relationem. Hanc rationem illustrat & sequitur Perez. in x. C. n. 25. ibi: Nec enim juramentum hoc necessarium referri potest, neque judici neque adversario. Non adversario, quia adversarius jusjurandum non detulit; non etiam judici, quia de re judicis non agitur. Tulden: in Cod. eod. num. 6. Venatorius in anal. jur. Pontif. lib. 2. tit. 24. p. 374. Ubi ait D. d. communiter ita docere. Facit aperte d. C. ult. de jurejur. Quem textum tamen A. Barbosa ad actionem famosam restringit in Collectan. ad n. 1.

Distinguit Bach. ad
Tr. d. loc. p. 827. ut
interfit, an iudex
deferat juramen-
tum.

{ Ad supplendas probationes, ut tum
relationi locus non sit: per rationem:
quod deferri juramentum tum demum
dicatur, si referatur ei qui detulit.

{ In casu æqualium probationum, ut hoc
demum casu relationis quædam species
locum habeat, & parti in adversarium
juramentum rejiciendi facultas compe-
tat. l. 12. §. 1. C. b.

F I N I S.

PARS

PARS EPITOMES ALTERA.

ad Partem

AUREÆ BULLÆ

posteriolem,

CONSTITUTIONIS METENSIS.

Dictum est Aureæ Bullæ partem *primam* confectam & promulgatam fuisse sub initium *anni 1356.* reliquam autem partem *discutiendam* reservatam fuisse Comitibus Electoralibus, quæ sub finem *eiusdem anni* in urbe *Metensi* celebrata sunt, prout convenerat, & constituerat *tit. 12. §. 2.* licet intervenientia negotia menses definitos exceperint. *Occasionem* autem dedisse videntur huic amplificationi ipsi *Electores.* siquidem si rem ritè æstimemus, tota *Legislatio* subsequens potissimum *ad Electores & eorum liberos* pertinet, quemadmodum & *epicresis* tantum *Electorum,* non & aliorum Principum meminit.

K 3

Ad

Ad *Electores* quæ pertinent constitutiones, distingui possunt in principales & accessorias. *Principales* concernunt Electorum tum Personarum tum Principatum, *Personarum* consulitur securitati & inviolabilitati, in *Tit. 24.* Cujus inspicenda est & *inscriptio* & *summa.*

τ. XXIV.
De Electo-
rum securi-
tate.

In *Inscriptione* non loquitur ipse Imperator, sed Secretarius vel Cancellarius, qui novum huic parti Titulum seu rubricam voluit præfigere, quanquam à *Borio* in anno 1356. in ipso textu seriò referatur. Exponit autem Autor *rubrica* & *Legislatorem* & ejus *Parastatas.* Legislatoris, inquam, & nomen, & circumstantias loci & temporis. *Legislator* est *Carolus IV.* Imperator & *Bohemiarum* Rex. Licet enim omnes istæ leges ex consilio & consensu *Electorum* perinde ut inferiores partes latæ sint, honor tamen promulgationis merito capiti imputatur. *Locus* est curia *Metensis* seu civitatis *Methæ*, à *Methio*, Romano sic dictæ, in medio sitæ, quæ tum adhuc Imperio parebat, anno 1552. per actum ab *Henrico II.* Galliarum Rege intercepta & Imperio adempta; quæ de te cum deinceps in Comitibus sæpius actum fuisset, pacificatione tandem *Westphalicâ* confirmationem universalem impetravit anno 1648. v. *Limn. d. j. P. C. 7. c. 12.* Tempus publicationis est ipse dies Christi natalis: Licet enim festo ejusmodi die non sit fas negotia tractare civilia, non tamen prohibitum est, ea peragere, quæ sunt voluntariæ jurisdictionis, & imprimis quæ ad salutem publicam pertinent, l. 8. C. d. feriis. Ubi v. *Wes. in π. ff. n. 5. Parastate* fuerunt commembra Statuum Principalium, tum *Electores* tum extranei: *Legatus Pontificis* & *Regis Franciarum* Primogenitus. Dicuntur autem hac in re *Electores* Imperatori adstitisse, non tantum ministerialiter, (Sic enim haud dubiè alii quoque Principes & Status Comitibus istis interfuerunt;) sed cooperativè, uti habetur in præmiò ibi: *assistentibus*

tibus omnibus Principibus maturâ deliberatione præviâ. Legatus Pontificis fuit venerabilis in Christo Pater T. C. i. e. Theodoricus: sic enim explicat *Bzovius* in anno 1357. n. 5. Episcopus Albanensis & S. R. E. Cardinalis, ut adeò Cuspin. ap. *Limn. obs.* 7. malè & per errorem *Thusculanum* Cardinalem substituerit. *Regis Gallie Primogenitus* fuit *Carolus*. Nec obstat, quòd *Obs.* 11. objicitur: duos Regis *Johannis* filios Imperatori adfuisse. Sciendum enim est ex historiâ istius temporis, Pontificem binos Cardinales ad *Carolum IV.* destinâsse. Primum *Thusculanum*, propriè ad eum destitutum, deinde *Cardinalem Petracovicenum* ad Angliæ Regem *Eduardum* missum, ut pro *Johanne Gallie Rege*, in conflictu eo anno captò intercederet. v. *El. Reufner. in Genealog. Basilicis*, stirpis *Witikingæ*. p. 329. Is ergo *Comitem Carolum Delphinum* ac fortè etiam *Ludovicum Valesium* secum assumpsit, ut ex itinere ad *Carolum Digressus*, eum, qui justus erat, diligentius hortaretur, ut autoritate suâ liberationem *Galli* apud *Anglum* procuraret. v. *Bzovius* anno 1357. n. 10. & anno 1358. n. 1. seqq. Unde apparebit *Carolum* apud *amitinum* diutius substituisse quare ejus quoque hîc potissimum fit mentio.

§. 1. Agit autem hîc *Titulus de securitate Electorum*, qui muniuntur applicatione *L. julie Majest.* Ut enim *Arcadius & Honorius* anno *Christi* 397. hoc pacto *Consiliariis* suis & amicis cavendum esse consuerunt: *L. 5. C. ad L. jul. Maj.* ita *Carolus IV.* intimis suis *Consiliariis* eadem voluit prudentiâ prospicere, egregio argumento: quantum *juri Romano* & in *Rep.* regenda tribuendum sit; ideoque & *Pontifices* hoc *Consilium* imitati sunt, hîcque *Clypeo Cardinalium suorum* securitatem communiverunt; inprimis *Bonifac. VIII.* in *cap. felix. 5. d. penis* in 6. Agit autem de crimine, tum de ejus coercitione, & ex adverso premiò eorum, qui se huic crimini opposuerunt. *Crimen* consideratur tum ut attentatum, tum ut perfectum. *Attentatum* est conspiratio vel conjuratio in necem vel singulorum *Electorum*. v. *Jacob. Goth. in hist. d. l. 5. c. 8. Perfectum*

scum est ipse effectus trucidationis, qui tanquam abominabilis & multò magis punibilis, paucis saltem verbis attingitur, additâ ratione, quia co:natus ipse LL. juliis notatus sit, itaque tantò minus de perpetrato scelere dubitandum. Licet enim *Electores Majestatem* non habeant, adeoque crimen perduellionis propriè in eos non committatur; committitur tamen per *imputationem* & respectu effectûs. v. Gothof. *d. l. c. 13. p. 65. item c. 7.* ubi crimen fictitium seu *quasi perduellionem* appellat. *Pœna* exponitur tum ratione ipsius rei, tum ratione personarum conjunctarum. *Rem* pœnam sustinebit & *corporealem*, ut gladio feriat, & *realem*, ut bonorum confiscationem sustineat. *b. S. pr. C. ad L. jul. Majest. Persona conjunctæ* sunt filii & cæteri cognati. *Filii* olim etiam cum Patre trucidabantur. v. *Limn. Obs. 12. § 14.* Christiani verò Imperatores benigniorem & mediam viam ingressi sunt, quâ tamen Reip. consuleretur, ne à filiis ultionem meditantibus similes aliquando turbæ metuendæ sint, adeoque misericordia tempestiva in crudelitatem respectu Reip. cedat. *dist. 25. c. ult. Quemadmodum* suo exemplo est expertus *Jacobus IV. Angliæ Rex. ap. jansenum. Angliar. histor. p. 771.* Cæterique Reges Angliæ, qui precariam animam vitamque inter suos duxerunt; siquidem ut *Thuanus* tradidit, inter gloriæ ornamenta ducunt *maiores habuisse aut magnarum conjurationum Duces aut conscios*, in *Lib. 125. inf.* ut adeo hîc usurpare possimus *cap. 23. d. R. l. in 6. & dicerè: casum necessitatis & securitatis publicæ, quod legem hanc exegit, facile eam, quæ subesse videtur, asperitatem, excusare. v. Jac. Gothof. ad l. 5. c. 16. p. 84. Bachov. 2. D. Tr. 32. th. 1. tit. a. inf.* Salva itaque filiis vita ea tantùm ipsis adimuntur, quibus noxii aliquando possint esse, præsidia, honor & pecunia: nam & ab omni successione excluduntur, & ad nulla sacramenta aspirare audent, nempe functionum non tantùm militarium, uti *Limn. tradit, Obs. 24.* Sed & togatarum, quæ sanè honore non vacant. *Dissent. Grotius, laudatus Bœclero in Tacit. 1. ann. 12. annot. Polit. 5.*

§. 2. De aliis *cognatis* primùm in genere edicitur, neminem pro reo tali *intercedere* sub pœna infamiz, quod & Henricus IV. Galliz Rex 1601. Legatis respondit, ut est apud Daubingium. *Hist. univers. Lib. 5. c. 4. p. 86.* Id verò durissimum esse pronunciat Scipio Gentilis, *Lib. 1. d. conjurat. p. 91.* & tantum inter errorem scriptum arbitratur. *p. 93.* Enimverò ut in crimine excepto communes regulæ non valent, ita magna ratio suavit, abstinere cognatos, ne ad intempestivam misericordiam cum damno Reip. exercendam insurgant, & si durities quædam subest, notari potest, in lege ferendâ, non amplius in *latâ*, ad hujus enim præscriptum, si quis se componat, non habebit, quod de duritie conqueratur, quemadmodum in LL. saltuariis itemque venatoriis & furtis proditis dicere solemus.

§. 3. Deinde in specie cæteras necessitudines aggreditur, nempe & *filiarum* & conjugum & familiarum. *Filiabus* indicitur pœna mitior, quia nempe propter sexus imbecillitatem minus avaritiæ creduntur. A *paternâ* quidem *successione*, quippe jam Fisco assignatâ, planè excluduntur. Ex *maternâ* autem hæreditate Legitimam, i. e. partem ejus portionis, quam ab intestato habiturâ essent, accipiunt, quæ *Falcidia* non tantùm istò locò; sed & alibi vocatur in *l. 8. §. unde. d. inoff. test. l. 31. C. ibid. adhibe Constit. Rom. Imper. ad L. F. 43. 2.*

§. 4. Et hæc de liberis in potestate positis: Cæterùm, ne melior sit conditio liberorum emancipatorum, in quibus eadem ultionis cupiditas metuenda est, porrigitur pœna etiam ad Liberos *emancipatos*. §. 4. additâ *limitatione* LL. solitâ, ut tantùm illigantur emancipationes, quæ post legem hanc latam sive ante sive post crimen perpetratum factæ fuerint: Legum enim virtus non in præteritum, sed in futurum porrigitur; prout Scipio Gent. *d. l. p. 110.* monet.

§. 5. Eodem modò & sine annullantur *dotæ*, *donationes* & quævis *alienationes*, veluti, venditiones, solutiones, post consilium conjurationis cœptum factæ; quasi ab eo momentò

bona Rei Fisco in hoc crimine affecta sint. *Scipio Gent. p. 111. § 116. d. l. unde componi possunt dissensionis. v. Limn. ad b. §. Obs. 1.*

§. 6. Haecenus de liberis. Videamus etiam quae de *Uxoribus* constituuntur, & haec quidem per se nullas, in corpore, neque in bonis poenas patiuntur; Sed etiam sua quae sunt recipiunt, & dotem & donationem propter nuptias capiunt, *Nov. 134. §. ult.* quia in ista id juris est, ut si mulieres ad secunda vota transeant, tunc usum-fructum retineant, servatâ liberis proprietate, *l. fam. 3. C. cl. sec. Nupt.* & in hoc crimine locum liberorum subintrant, filiabus legitimâ duntaxat relicta, ratio: cur hic servetur regula: *Ne uxor pro marito, quae in filio negligitur, est, quia à sexu imbelli bella & motus non sunt metuendi.*

§. 7. Et haec de reis Principalibus & eorum necessitudine. Porro declaratur, quid circa *Satellites*, conscios, & ministros observandum. Considerantur hi vel ut in scelere *perseverantes*, vel ut *penitentes*: *impenitentes* & eorum filios eadem manet ultio, quae reos principales, siquidem sine ministris scelerum tam magna crimina suscipi non possent, quales sunt 1. *satellites*, i. e. milites. 2. *milites* i. e. executores & adjuutores sceleris. 3. *conscii*, i. e. qui consilio suo & voto factionem juvant, *v. Jac. Goth. d. l. c. 9.* quanquam aliis rectius placeat, *conscios* hic latius accipiendos, ut reticentia etiam peccatum sit, per notata *Scip. Gentil. Lib. 1. d. conjur. c. 9 p. 131.* & quae superioribus annis in causa *Thuani* latius ventilata sunt. *Penitentes* sunt vel *statim* in exordio seu initiô factionis, vel *deinceps*. Illi si consilia factiosa manifestent, praemia & honores iis promittuntur, quae praemia olim etiam certa fuerunt. *v. Scip. Gentil. d. l. 1. p. 146. § 153.* Licet enim sub Tyrannide improbi delatores in abominatione omnium bonorum fuerint; quomodo accipi potest *Tacitus, 4. ann. 32. v. 5.* & nemo in isto crimine ad *inscriptionis* periculum adstringatur, poenitentia tamen & revelatio merito laudatur, & praemiis invitatur. *v. Limn. Obs.*

*Obs. 3. Posteriores, qui factione jam usi sunt, i. e. nomen factioni dederunt, factionem tamen deserunt; vel antequam illa patefiat, vel postea demum. Priori quidem casu nullum primum repositant, cum factionem subeundo crimen ipso jure incurrerint, v. l. ult. C. ad L. Jul. Maj. à pœnâ tamen liberantur eò fine, ut vel sic eâ benignitate aliqui ad patefaciendum conjurationes invitentur. Scip. Gent. d. l. conf. historiam Lævini in conjuratione Britannicâ. Postquam autem aliunde patefacta fuerint conjurationis arcana, nihil juvat fera pœnitentia, arg. l. 6. d. pœn. Hæc de crimine & pœna. Denique (in vers. statuimus.) subjicitur ampliatio gemina, quarum prior spectat reum in reatu mortuum, posterior reum ante mortem nondum factum, sed post mortem demum detectum, hanc enim distinctionem manifestò nobis injungunt diversa vocabula sub verbo inchoandi accusationem: ad quam accuratorem qui non attendunt, per injuriam Imperatori diversum adscribunt. v. Limn. ad §. 9. *Obs. 1.* Est autem instaurare crimen propriè crimen susceptum, & quadantenus intermissum aut interruptum, denuò redintegrare seu peragere. l. 3. ibi: *instaurare actionem minime poter. C. ad SC. Turpil. l. 7. C. d. jur. & f. ignorantia;* atque ita passim. Quos si accendissent Observatores, deprehendissent, Carolum IV. non usurpasse phrasin l. 6. C. ad L. Jul. quæ ex Eclogâ βασιλικῶν privatâ auctoritate descripta est, sed longè accuratius locutum fuisse. Licet enim aliàs crimina morte extinguantur, v. tit. C. si accus. vel reus mortuus fuerit. in crimine tamen istò exceptò continuatur & post mortem accusatur, l. 20. d. accusat. ita ut in defectum aliarum probationum, etiam servi in caput Domini torqueantur contra. legis 5. §. 16. d. *Question.* regulam, per reprobationem huic textui adjectam: quia hic agitur de læsâ Majestate summa, in suis Principibus *Electoibus*, hoc est, (ut suprâ dicebamus,) licet Electores ipsi Majestatem non habeant, imputatum tamen ipsis fuit hoc crimen, quia læsâ securitate Electorum, ipsa Majestas per consequentiam lædi videtur;*

detur: falvis autem præcipuis Majestatis Parastatis, quales olim erant Præfecti Prætorio, tantò magis salva & intacta manebit Majestas, per notata ad *L. 7. §. 1. l. 8. §. 1. C. ad L. Jul. Maj.* ut adeò diligenter discernendæ sint phrasæ, lædere Majestatem Principis, & lædere Majestatem in aliis, quod & in *Consiliariis, militibus, & statuis* fieri potest.

§. 8. Eadem ampliatio porrigitur in hoc §. ad accusationem inchoandam: ut intelligamus, etsi vivò testatore accusatio nulla instituta sit, institui tamen possit, si probationes, vel indicia saltem emergant, conf. *l. 31. §. ult. ibi: Et si nondum postulatus vitâ decessit, d. Donat.* Quod & vidisse putaveris *Albericum Gentilem ad L. Jul. Maj. Disp. 10.* Unde iterum errat *Limzuz Obs. ad b. §. 3.* quando hæc Synonymice intelligenda esse scribit: *crimen inchoari Et instaurari.* Quod si enim probationes post mortem evidentes emergant, forsan ex instrumentis in hæreditate repetitis, vel ex confessione complicitum: instituenda est accusatio, nec pœna omittenda. Licet enim processus aliàs contra defunctum institui nequeat, per rationem *l. 47. d. re jud. nec sententia in mortuum ferri; l. 59. §. ult. Et 1. seqq.* Secus tamen iterum, est in crimine hoc exceptò, ubi processus contra memoriam defuncti instituitur, citatis ad hoc judicium filiis vel cognatis. *Gail. d. Pat. Publ. l. 1. c. 20. n. 8.* Peractâ autem accusatione pœna corripit & memoriam defuncti & bona. *Memoria* enim defuncti, legitimis probationibus convicti, condemnatur, ita ut nomen ejus ex albis & honestis memorialibus tollatur, insignia auferantur, & quibuscunque fieri potest modis, memoria infametur. *v. Sueton. in Domitiano, c. ult. Bona* spectantur & ut relicta, & ut inter vivos alienata. *Relicta* successoribus auferuntur, quasi in ipso criminis exordio, conscientia sive judicio jam condemnatus sit reus. *l. ult. v. cum ex quo. C. ad L. Jul. Maj. & inter vivos nihil alienare potuit; Sed omnia à Fisco revocantur. d. l. ult. §. sis Et Divi.*

§. 9. Quòd si maximè manifesta indicia & documenta non suppetant, ex quibus reus accusari & convinci, ac proinde vel mortui memoria condemnari & bona confiscari queant, si tamen *indicia* quædam conjurationis indigentur, non est omittenda inquisitio, juxt. l. 1. §. 1. l. 18. §. 1. l. ult. d. *Quest.* juncto art. 29. & 30. P. S. O. Sed veritas per tormenta servorum eruenda venit, siquidem incertum, an inquisitus hæredem habiturus sit, nec ne, (sic enim & Latina & Germanica versio *hujus* §. accipienda est, ex *tn.* originali l. ult. C. ad L. Jul. Maj.) Quæ cum ita certam & distinctam habeant sententiam, apparet, sinè magna ratione dicam *Autori* scriptam fuisse à *Limn. obs.* 1.

Et quidem securitati Electorum quoad Tit. XXV. DeIntegritate Prin-
 personas cautum satis esse videtur, sequitur *alter* cipatum Electorum servandâ.
Tit. de integritate seu indivisuitate ipsorum
Electoratuum, per quam securitas & potentia
 Electorum haud parum suffulcitur: siquidem si-
 nè opibus & potentiâ vix ulla nobilitas se diu
 tueri potest: v. *Nold. jur. Nobil.* §. 141.

§. 1. Hujus constitutionis præmittitur ratio, ut tum sanctio ita commodius subjiciatur. Ratio sumitur à simili & majori: Cum enim ceteros quoque Principatus, tanquam feuda regalia placuit, in sua integritate servanda & diversioni obnoxia hand esse. 2. F. 55. quanto magis id in Electoribus dicendum, ubi dismembratio majus quoque periculum esset allatura. l. 1. §. 1. quis. §. C. d. Carbon. Ed. l. manifestissimi. 2. C. d. furt. adde, quòd, cum Dignitas, Electoralis Majestati proxima sit, uti post *Lutberum* scribit Dn. *Wellerus*, in concione funebri Electoris Saxonici anno 1657. habita, omnibus modis & de conservatione ejus potentiz fuerit cogitandum. v.

Cothm. 7. Resp. 11. Post hanc rationem ostenditur *modus* istius integritatis conservandæ, cum in Electoribus *ipsis*, tum in eorum *successoribus*, quantum ad Electores attinet. De Ecclesiasticis nihil dicitur, cum & ipsi tantum *administratores* sint suorum Episcopatum, & Episcopatus jure communi sint inalienabiles. c. 5. & sol. 4. d. reb. Eccl. alien. vel non. De Electoribus E. secularibus tantum cavetur, ne Electoratus suos ullo alienationis modo possint imminuere: Licet autem videri queat, potestatem Electorum hęc pactō debilitari, cum non possint; idem in suo Electoratu, quod alius privatus in suo prædio; §. ult. l. de his qui s. vel al. j. reverà tamen ista limitatio & restrictio potestatis alienandi boni publici causa inducta auctoritatem eorum magis adstruit, quàm destruit, magis juvat & sublevat, quàm ut elever; quemadmodum in l. pen. C. d. heret. ampliari dicitur facultas probandi, quod ad personas habiles restringitur, quemadmodum alienorum quoque regnorum. Dominia sunt inalienabilia, ut ap. Choppin. & alios de Dominio Regis Gallizè ostenditur: non enim ipsis aufertur utendi Electoratu potestas, sed *abutendi* tantum & imminuendi facultas circumscribitur.

§. 2. Eadem integritatis observatio & injungitur filiis primogenitis. Qui considerantur tum ratione suæ qualitatis, tum respectu suorum cognatorum; Respectu *qualitatis* succedunt, nisi tali defectu corporis, vel animi laborent, propter quem non possint aut deberent hominibus principari (von dem wegen er den Leuten/ nicht vorstehen oder herrschen mag/) Principari enim ejus loci homines dicebant, pro imperare seu principatum tenere. v. Voss. d. vit. serm. L. 4. c. 7. p. 727. Tum illi surrogetur frater, ut agnatus proximus; cum absurdum, aliquem alios regere, qui se ipsum regere non potest. §. item major. 13. vers. cum sit incivile. Inst. de excois. Tut. vel curat. Respectu fratrum & fororum primogenitus jubetur se exhibere, 1.) clementem sive, ut in germ. gütlich. 2.) pium, mildiglich/ quasi benignum & beneficium dicas; nam, ut cum aliis Grammati-

maticis, *Martinus* in *Lexico* ostendit, vox *pii* inter alios metaphoricos significatus etiam istum habet, ut hominem denotet, qui officiosus & iustus sit erga cognatos, *N. 28. c. 5.* Pietas ista seu benignitas dirigitur per ampliaciones & limitationes, ut media via ineatur. *Ampliatio Prima* latet in verbo *continuo*, quod *germ.* vertitur, *emfiglſt* statim ab initio sc. suscepti regiminis, & deinceps, siquidem vocabulum hoc, non tantum initium denotat, uti *Martinus* explicat, sed & totum temporis tractum, uti omnia paronyma ostendunt. *Secunda* ampliatio est in incusione Divini Numinis, *Germ.* in verb. *naſt* *der Gnade die ihm Gott gegeben hat* quasi dicat, meminerit Principatum sibi à *DEO* commissum esse, adeoque per metum Numinis, non pro mero arbitrio, bona ista dispensanda, & cum fratribus communicanda esse. Restringitur tamen & limitatur hæc benignitas contra importunas fratrum preces duplici munimento. (1.) *beneplaciti*, ne sc. ultra placitum extendatur petitio (2.) *patrimonii* & facultatum, modò ne nimis tenus evadat provisio. Ac demum in cautelâ, ne ob causam hanc vel aliam Principatus imminuatur, *conf. l. 12. §. cum tutor. 3. l. 28. §. 1. d. adu. f. peric. tutor. l. 26. de bon. libert. l. 5. C. d. suspent. Tut.* certiozem modum exprimere Imperator vix potuit, 1. quia incertum, quot filios filiasque quis relicturus sit. 2. quia consuetudines & pacta familiarum variant. 3. quia & alias alimentorum modus ferè arbitrio hæredis relinquatur, *d. l. 12. §. 3. ibi: que ex liberalitate sunt, ea arbitrio heredis relinquuntur.* Denique ipsorum Electoratuum reditus ad sumtûs pro modo alimentorum intenduntur & remittuntur. *d. l. 44. in f. vid. Springer. d. Apanag. c. 7.*

In *Germanicâ* editione *Tit. iste 24.* rubricæ includitur & subjicitur, quod & fit in *Latina* Francofurtensi & Bzoviana editione: *Cujaciana*, quæ post tractatum *de Fendis* legitur, nullam

Tit. XXVI.
De Curia
imperiali
& Sessione.

Iam inscriptionem habet, verum *Arumans*, *Schurfius* & alii editores hunc *Tit.* præmittunt: *De Curia Imperiali & sessione.* Nimirum hactenus dictum est de Electorum sublimitate tum personali tum reali. Sequitur De eorum *officiis*, tum in Processione ad Curiam celebrandam positus, tum in ipsa Curia celebratione occupatis.

§. 1. Rectè autem monet *Limn. Obs. 1.* rubricam corrigendam esse *professione* scribendum *Processione*, quod *antiquis* sequentis contextus desiderat. Agitur in *b. t. 26.* de Processione ad Curiam Imperialem celebrandam, tum imperatoris, tum imperatricis. Quamquam enim supra dictum fuerit, de ordine inter Electores Ecclesiasticos in Processionibus servando, *tit. 21.* & porro de ordine & Processione Secularium: hinc tamen *officia* eorum accuratius & specialius, adeoque *con-junctim* describuntur, nempe quò tempore Imperatori se sistere debeant, quòque ordine procedere, v. *Gutherium d. off. Domus Aug. L. 2. C. 17. p. 366.*

§. 2. De Electoribus ergò *Ecclesiasticis* additur in §. 2. *Archi-Cancellarium*, in cujus *Archi-Cancellariatu*, curia celebrabitur, omnia *Sigilla* & *Tyaria* Imperialia portare debere, quod sententiam *Dietrici* differre affirmamus, per *A. B. t. 27.* ubi in textu *German.* verba leguntur: *Solche Insiigel und andere Käpfetliche Zeichen* quò verbo, *tyaria* describuntur: Fuerunt enim *Tyaria* figuræ clariores, ostentui & prælationi commodiores. *Sigill* autem quasi in rerum usu atque actu haberentur. vid. *Spigel. in Lexic. conf. l. ad testium. 22. §. signa autem. 5. qui testam. fac. possunt.*

§. 3. De Electoribus *Secularibus* illud denuò inculcat quòd *insignia* Imperialia, *sceptrum* & *ensem* deferant: Hodie
Electo

Electoꝝ Palatinus etiam coronam præfert. v. *Pancrat. Lampad. in Politisch Reichs Handlungen. p. 101.*

§. 4. Quartum insigne est corona. Otto. c. x. p. 195. quæ olim triplex: Aquis granensis (Regni Teutonici insigne) Mediolanensis, (Longobardici Regni:) Romana (Regni Itali- ci) hanc ut imperialem ipse Imperator in capite gestat, reli- quæ autem à viris Principibus, pro arbitrio Imperatoris, præ- ferri jubentur. Hodie Imperator unam duntaxat gestat co- ronam, altera autem ab Electoꝝ Palatino, uti dicere præocu- pavimus, præfertur.

§. 5. Denique agitur & de Processione ipsius Imperatri- cis vel Regine Romanorum, quemadmodum & præter antiqui- tatem de utrâque Processione simul apparet ex collectaneis Goldasti, P. 3. *Constit. Imperial. p. 401. sub Tit. Imperial. Proces- sus.* Qui licet impugnari possit ex *Actis Apostolor. c. 23. Matth. 6. v. 29.* demò tamen abusu rectè asseritur per analogiam, *Psal. 45.* tum per exemplum Josephi *Gen. 41. v. 42.* Consistit ista designatio in insignibus Imperatricis, collocatio- ne & comitatu: *Insignia* non tantùm constituenda in vestitu cum *Limn. Obs. 1. sed & in coronâ & in annulo, quia & in actu coronationis sceptrum atque pomum ipsi tribuitur. v. Goldast. in Politischen Reichshändlen. P. 8. p. 10.* Deinde collocatur Re- gina non tantum post Imperatorem, sed & post Regem Bo- hemie, competentis spatii intervallò interpositò. *Comitatus (tertio)* constat ex Proceribus & Gynæceo, ita enim & histo- ricam declarat Lehmann. L. 7. c. 38.

Quod Proceres attinet, accenset ipsis quidem Dn. *Limn. Abbatem Fuldensem, itemque Archi-Capellanium, sed præter sen- tentiam A. B. & praxin, neque confundenda sunt officia in- domo vel Ecclesiâ peragendâ cum obsequio Processionis, Gynæceum describitur per virgines synecdochicè, quia plurima pars Gynæcei ex innuptis constet, quod & in spiritali Regi- naz processione legitur. Pf. 45. v. 15.*

T. XXVII.
De Officiis
Principum
Electorum
in solenni-
bis Curii
Imperato-
rum vel Re-
gum Roma-
norum.

Spectavimus Imperatorem cum Parasatis ad Curiam solennem procedentem. Spectandus porro exhibetur *in Curia consiliens*, quemadmodum illi *Electores servire* debeant.

§. 1. Solenne enim Romanis & aliis fuit Gentibus, ut in Imperatorum & Regum inauguratione solemnia agerent convivium, ut erudite docet Stuekius *Lib. 1. Antiquitat. conviv.* c. 20, p. 51. etiam hunc locum exprimens, Ministerium hoc respicit vel Stabulum Regium seu Mensam Imperatoris. *Stabuli* cura incumbit Mareschallo Imperii, *Electori Saxon.* qui praefiguratur & designatur in publicâ *avenae dispensatione*, consistitque in confectione & coacervatione, deinde ad mensurationem & tertio in ejectione tum *Electoris ipsius*, tum *Officialis* seu *Vicarii*. *Electo*r enim pius ipse modium *avenae* haustum & admensum primum occurrenti ministro porrigit: reliquam *avenam* Vice Mareschallus à *Nappenheim* vel eò absente, *Aulæ Mareschallus* distribuit, prout describit *Autor coronationis Maximilian. I. anno 1486.* peractæ, à Goldasto in *Politischen Reichs-Handlungen. P. 1. tit. 8. p. 11.*

§. 2. Circâ *Mensam* exponitur, tum ministratio *Electorum* ante *Mensam*, tum sessio ad *Mensam*. *Ministerium* exponitur tum in ipsis *Electo*ribus, tum in ipsorum *Vicariis*. In *Electo*ribus, quatenus sunt vel *Clerici* vel *Laici*. *Clericorum* officium vel majus, est *sacrum* seu *Ecclesiasticum*, vel *Politicum*. *Sacrum* seu *Archiepiscopale* consistit in *Benedictione*, de quâ cum *suprà* jam in universum dictum sit *Tit. 25.* itaque eò hic sit remissio, illò tamen additò, quòd fieri debeat. (1.) stando. (2.) in Comitatu *Prælatorum* comparando. Quòd autem in *Histor. Maximil. I.* (quæ à Goldast, in *Polit. Imperial.* refertur.) n. 98. memoratur: *tres Archi-Episcopos benedictionem dixisse.* id ita accipiendum, prout in *historiâ Maximil. II.* declaratur apud eund. Goldast. p. 73. ut unò scil. verbò præcun-

præeunte cæteri respondeant. Quod v. *Limn.* notat benedictionis tantum ante mensam, non & gratiarum actionis fieri mentionem, *Obs. 1.* non magnam eget refutatione; siquidem Imperator de benedictione *b. l.* tantum agit remissive, remittendo nos ad *tit. 25.* ubi gratiarum actionis disertè meminerat: & hanc benedictionis partem esse vel ex traditis *Stuckii Libr. Antiquitat. convival. Tit. 36. n. 278. seqq.* constat, & ex *praxi v. Histor. Maxim. II. ap. Goldast. in Pol. imper. p. 75.* verè expletò prandio gratis à *Trevirensi dicitis.* Post consecrationem mensæ subjicitur alterum Electorum Ecclesiasticorum officium magis politicum, quod per sigilla & baculum, ex quo tyvaria dependent, representatur. De horum agitur custodia & usu. *Ufus* consistit in recipiendo, portando seu representando, deponendo & gestando. *Recipiunt* scil. *Archi-Episcopi* conjunctim sigilla à Cancellario Curie (*Hof-Congler*) qui hodiè *Vice Cancellarii* nomen tantum gerit, idque ideo, quia omnes & singuli munere *Archi-Cancellariorum* ex Dignitate præfulgent. Cæterum in *deportatione* attendendum tum ad *Processum* tum ad *Depositionem.* Initiò enim Electores isti simul procedentes sigilla hæc à baculo argentèo dependentia Imperatori offerunt, & in mensa ea collocant, eò indicio, quod ex ejusdem *jussu* omnis vis *functionis Electoralis* dependeat: Imperator autem eadem illis illico reddit, ut ostendat, quod & verbis conceptis facit, se in fide & industria eorum acquiescere. *Verba* Compellantium Electorum & respondentis imperat. *Maximil. II. ap. Goldastum in Pol. Imperial. P. I. p. 146.* ut adeo mirari liceat, quomodo peritissimus *Dn. Limn. Obs. 8.* de adhibitione, sermonis dubitare ausit. *Majus* autem sigillum collo *Archi-Episcopi* aptat, & (ut ex *Goldast. d. l. p. 74.* apparet, & clariùs ex *Casparo Ens. p. 79.* ibi: *Rex sigilla allata Moguntini collo accommodabat. &c.* tamdiu gerit, donec in hospitium redierit, haud dubie eo fine, ut omnes sollicitatores cernant atque intelligant, apud quem preces suas deponere

debeant. Quoad *Custodiam* aliud juris est in baculo argenteo, aliud in ipsis sigillis. *Baculus*, qui sumtu trium istorum Electorum conficiendus, ex 12. *marcis auri*, post usum istum solennem cedit dono *Cancellario aulico*, quemadmodum & cæterorum Electorum *Officialibus* munera quædam relinquuntur. Quod ad *sigilla*, aut equo illud advchi seu deportari ad aulicum Cancellarium jubetur, ut & illud pro munere retineat.

§. 3. Deinde, i. e. postquam Saxo, & Ecclesiastici Electores officium suum peregerunt (ita enim particula deinde est *παραλην*) & primas partes inter Seculares Saxoni defert quemadmodum omnes Coronationes à *Maximil. I.* usque ad hæc tempora docent, si solam coronationem *Maximiliani II.* excipias apud Goldastum in *Reichs-Händeln* / p. 866. ubi propter conciliatam *administrationem* ordo videtur conturbatus fuisse: (prout *Heideni fratres* & *Schardius* atque *Casparus Ens* testantur.) Tum & cæteri *Seculares* munia sua obeunt, quæ spectant vel ad præparatoria mensæ vel substantialia, uti loquitur *Stuckius L. 3. Antiquitat. convival. c. 3. seqq.* *Præparationem* concernit *Ablatio manuum*, cujus ministerium & assignatur & describitur. *Assignatur* *Archi-Camerario Brandeburgensi*, is enim antiquitus eo munere fungitur. *Heideni fratres, op. Goldast. in Polit. Imperial. c. 10. p. 150.* Describitur functio ejus descensu & reditu. *Descendens* equo, ex mensâ in medio forô strâtâ *argenteam pelvim* 9. *Marcarum argenti* pondere gravem & aquâ refertam cum mappâ seu mantili accipit, & ad Imperatorem redeundô defert: cui *Palatinus* aliique *Principes* manus administras porrigunt, *vid. Lima. Obs. 5.* Nec movere nos debet, quod *A. B. b. §. 3. §. 6.* *pelves argenteas* in plurali numero memoret. Id enim vel ad designandum cantharum seu gutturnium, seu per *Enallagen* numerorum dictum esse intelligere licet; tum ex *textu Germ.* ibi: *Und soll haben ein silbern Decken mit Wasser in seinen Händeln* tum ex *observantiâ* in *Relationibus* expressâ, v. *Coronationem Maxim. II. p. 150.*
cum

cùm Elector Brandenburgicus dicitur attulisse pelvim & map-
pam, & in Coronat. Matthiz. p. 105. clariùs: Der Churfürst.
Brandenburgische Erh. Cämmeter hat ein silbern Hand-Becken
samt einem Sichtsaff und serviet.

§. 4. Post manuum ablotionem, sequitur *Apportatio fer-
culorum*, uti *Stuck.* iterum docet, d. l. 3. c. 5. Quod munus cu-
jus sit, & quemadmodum peragatur, docet §. 4. nimirum erat
hoc munus proprium Comiti *Palatino*, tanquam *Archidapi-
fero*, cæterum hodie *Bavaro* cessit. *Modus* autem & ratio fun-
ctionis consideratur, tum (1.) in *jussu*, quòd nempe Elector
cibos à mensà *coquinariâ* petitos in equo ad aulam deferat.
(2.) in *objecto*, quòd nempe quatuor *scutellis* argenteis trium
marcarum argenti constantibus eò deferat: & *denique* in ipsâ
ad mensuram appositione. Quærit *Linneus* inter alia, quo-
modo Elector *scutellas* portare possit, & arbitratur *telas* in-
telligi, *swy* bedeckten *Essen* / *Obs.* 4. cùm insuper *relatores* &
unius scutelle tantum meminerint. Verum *Diarium d. anno 1658.*
p. 947. ibi: Herr Graf Truchses von Zollern/ holet im Nahmen
Chur Bâhern ein Stück vom gebratenen Ochsen in einer silbern
Schüssel. Verius tamen est *geminas usurpatas fuisse*, ut ap-
paret ex *Relatione coronationis Maximil. I.* p. 12. *Maxim. II.*
p. 74. *Matthiz* p. 103. ex quarum *Relationum* collatione col-
ligitur, *numerum* hunc non usque præcisè observari.

§. 5. Cibum excipit *Potus*, tanquam altera pars substan-
tialis convivii, inquit *Stuckius Lib. 3. antiquit. Conviv. c. 6.*
quam adfert *Arch. Pincerna Rex Bobemiz*, in *scypho argenteo*,
ponderis 12. *marcarum* argenti, impletumque vinò & aquâ
Imperatori porrigit: ubi (1.) non *obstat*, quòd in *Proverb. Sa-
lom. c. 31. v. 4. Regi vinò planè interdicitur*. Est enim hoc
interdictum accipiendum de *abusu*, ut *sequens versiculus* indi-
cat. Nam usum *S. Scriptura* non tantum admittit, sed &
laudat, ut *Ecclesiast. c. 31. v. 30.* (2.) *Mixtio* non vinum
spurcum efficit, sed *lymphatum*; Licet enim in sacris & hoc &
lymphatum esset vetitum, uti *Festus* docet *L. 1. d. formul.*

p. 27. & Stuck. L. 3. antiq. Conv. c. 11. p. 347. lit. b. in f. Aliàs tamen vinum lymphatum à spurco vinò differt. Illud enim temperantiæ & sanitatis & svavitatis causâ laudatur, ut prolixè Stuck. ostendit d. c. 11. *Spurcum* dicitur quasi spurium, quod vel aquâ vel aliis sordibus est corruptum; l. 27. §. 15. ad L. *Aquil.* Dictum est hæctenus de ipsis Electoribus & eorum officiis: addendum tamen est ex novâ ordinatione Electorem *Palatinum* hodiè tanquam *Architthesaurarium* misilia in vulgus spargere; idque officium Dn. Comitem à *Singendouff* / veluti *Thesaurarium* hæreditarium, als *Schatzmeister* continuare. v. *Diar. Europ.* p. 947. §. 4. § 5.

§. 6. Sequitur de eorum *Vicariis*, quales *seculares* habent præcipue. *Ecclesiastici* enim munera *Ecclesiastica* ipsi ferè expediunt, vel per suos *suffraganeos*. *Cancellarius* autem manus vicariâ opera expedit Imperii *Vice-Cancellarius*. *Secularium* ergò *Vicarii* considerantur tum ut præsentés, tum in casu absentis. *Præsentes* recensentur & præmiis afficiuntur. *Recensentur* ordine promiscuò, non eò, quò *Principales* eorum gaudent, v. *Dan. Otto. c. 10. p. 192.* nec eò quò *Vicarii* præmiis afficiuntur; Sed ferè eo, quò *Domini Electores* præcedunt vel consistunt. Nimirum *Primò* nominatur *Sub-Camerarius* sive *Vice-Camerarius* der *Erb-Cämmerer* / qui vices Electoris *Brandenburgici* sustinet, & olim erat ille de *Salckenstein* / uti hîc appellatur, & ante eum *Commar*, uti ait *Bertius* mox citandus: hodiè Comes in *Hohenzollern*. *Dan. Ootto d. l. Diar. Europ. d. p. 947. §. 3.* cui cedit præmiis locò *equus & pulvis & aquarium* cum *mantili*: *secundò* locò recensetur *Vicarius Archidapiferi* Electoris *Palatini* des *Erb-Truchseß* / qui hodiè dicitur der *Erb-Truchseß* / & olim *Magister Culine*, qui erat ex familiâ *Nordbergensium*, postea *Seldenecciorum* hodiè *Waldburgicorum* v. *Limn. Obs. 9.* Aliud tamen officium *Dapiferi* hæreditarii, *Seldeneccii*, aliud *Magistri coquinæ*. *Bertius Lib. 2. Rerum Germ. c. 16.* nisi putare velimus officia ista hodiè contracta esse. v. *Diar. d. p. 947. §. Herr Graf Truchseß von Hohenzollern hat*

hat im Namen Chur Bähern ein Stück von einem gebratenen Ochsen in einer silbernen Schüssel geholet. Quamquam hujus seculi appositio fortè non est confundenda cum primi seculi apportatione. Huic verò cedunt *argentea illa scutella seu patina*. Tertius est *Vice-Pincerna*, tanquam subofficialis hæreditarius Archi-Pincernæ, Electoris & Regis *Bobemia*, quod officium hodiè gerere Barones à Limburg scribit Limn. Obs. 1. quasi vero illud tempore Caroli IV. alii, nec iidem Limburgii gesserint. Reportat autem equum & scyphum Regis Bohemix pro munere. Quartus est *Vice-Marschallus* Pappenheimius, der Erb-Marschall, qui reportat Archi-Marschalli Saxonis & equum & baculum mensuranti & modium ipsum *argentum*: Huic ad levamentum laborum hodiè adjunctus est *Metator Imperii*, der Reichs-Quartiermeister/ v. Arum. d. Comit. c. 6. n. 48. seq. Nunc quidem accensendus est quatuor istis officialibus: *Quintus*, nempe *Thesaurarius*, Comes de Sinsendotff. vid. Diar. Europ. d. l. §. 5. ubi quidem functio describitur, non item *premium*.

Quod si aliquis ex istis Vicariis *absens* fuerit, tum *ordinarii* & quotidiani *Officiales Aule Imperatorie* (tales enim ex Constitutione Caroli IV. *plertique Principes habere solent*) *extremo loco* succedunt & vices subeunt, v. Arum. d. l. n. 46. seqq. adeoque & fructum laborum & *premia* ista solennia reportant, juxt. l. *secundum naturam*. 10. d. 1. j. l. 1. ff. d. *Instit. action. indeq. rectè colligit Arumæus*, daß die ganze Verfassung der Kaiserl. Haupt-Ämter/ welche in und außer den Reichstagen sich zu tragen/ in drey Classes ausgetheilet werden/ (1.) in die Oberste Erb- und Chur-Ämter. (2.) in die Erb-Ämter. (3.) in die täglichen Hof-Ämter/ v. descriptionem *Status peculiaris Regiminis secularis*. c. 8. Ex quibus sequitur, Electores non posse *functionem* horum officiorum Vicariis adimere & vel expressò nomine *Legatis* suis conferre. Cùm enim vicaria hæc munera sint à lege inducta, non possunt privata singulorum Electorum destinatione aut mandato cuiquam interverti, arg. l. 4. §. 13. d. off. Prol. §. Leg. Cujac. 7. Obs. 21. Unde & Imperator *Leopoldus*

poldus in Capitul. suâ art. 46. ad *b.* locum A. B. digitum intendens eos appellat. Der Churfürstlichen Reichs-Aemter Amt-Verweser/ welche in den Sachen darzu die Erb-Aemter gewidmet zu gebrauchen seind.

T. XXXIX. Spectavimus Electores Imperatori ad mensam ministrantes: porrò in *b. t.* (qui in *Francofurtensi* editione Latina & Germanicâ planè cohæret, & nullam Inscriptionem habet.) spectandi nunc veniunt Electores, ut mensæ accumbentes seu assidentes.

(Licet enim Romani non consueverint ministeria sua epulis adhibere, quemadmodum latè probat Stuckius *L. 2. antiq. convival. c. 1.* Germani tamen *Proceres* suos hõc honore afficiunt, eòque pacto à plebe servitorum secernunt atque sequestrant.)

§. 1. Consideranda v. hic nobis exhibetur Structura mensarum Principalium & appropriatio. Structura mensarum iterum consideratur ratione formæ, deinde ratione loci, tertio ratione personarum ablegatarum. Structura alia est mensæ Imperatoris, alia Electoralis. *Imperatoris* seu *Regis Romani* mensa describitur & ratione sublimitatis, quod debeat emnere præ cæteris, & quidem in altitudinem sex pedum attingi. Hodie sex/ sieben oder acht Stufen nominant, v. *Limn. obs. 8.* Pauciores observare licet ex descriptione *Carpzovianæ* mox alleganda. Et ratione exclusionis, quòd illi nemo præter Imperatorem vel Regem Romanorum, debeat assidere: quem morem etiam *Pontifex* cæterique Christiani *Reges* servant, Majestatis ostentandæ gratia. Nec obstat, quòd in hõc eòdem *Legatus Pontificis* adsedisse Imperatori memoratur, uti objicit *Limn. obs. 5.* quòd antea quoque factitatum fuisse alii memorant, v. *Mylerum ad Kùmel.* Aut enim Exceptio est in

in Legato Pontificis admittenda, pro more illorum temporum, ubi summus honor Jovi Capitolino deferbatur; aut dicendum Leges stringere & operari non in præteritum, sed in futurum. l. 7. c. d. LL. Sanè hodie quando ad preces Imperantium filii vel agnati Reges Romanorum creantur: ideò & simul unâ mensâ solent prandere, v. Linn. in annot. ad Cap. Maximil. II. art. 13. n. 14. seqq. quemadmodum & in cæteris Ceremonialibus multa deinceps mutarunt pro arbitrio Imperantium, uti apparet ex descriptione Coronationis *Anne Austriacæ* Conjugis Imperatoris *Matthiæ ap. Goldastum* in *Politischen Reichs-Handlungen*. p. 105. ubi & *Regina* mensæ Imperatoris assedisse & *tabulam unam* tantum omnibus *Electoibus* paratam fuisse, eamque unò tantum pede *Cæsareâ* inferiorem memoratur; quanquam & hoc dici possit, *Legem istam* non ex æquo respicere ceremonias in *Coronatione Regine* adhibendas.

§. 2. Post mensam Imperatoris describitur & *Mensa Imperatricis*, & quidem in *comparatione* cùm mensa tum ipsius Imperatoris tum *Electorum*; Nimirum depressior esse debet gradibus tribus mensæ Imperatoris, sublimior autem tribus gradibus quàm mensa *Electorum*. Licet enim non solum *Parthi*, sed & *Græci*, adeòque hodiè *Turcz*, *fæminis* à conviviis excludant: aliud tamen à *Romanis* servatur & inprimis à majoribus nostris v. *Stuckium Lib. 2. antiquit. Conviv. p. 145. c. 1.* Et sanè cum *Serenissima* conjux, & uti *Justinianus* suam *Theodoram* appellat, à Deo data *socia* non tantum radiis mariti fulget, sed & ipsa coronetur: meritò, ut in cæteris honoribus sic & in solenni hoc conviviò ejusd. ratio habetur, præ aliis. l. 31. ff. d. LL.

§. 3. Quoad *Mensas Electorum* describitur earum & collocatio & occupatio. *Collocatio* ita instituitur, ut tres mensæ à dextris, tres à sinistris, & una ex opposito Imperatoris collocetur, ut *Electores* eòdem planè loco & modo in mensa, sedeant, quò in *Consilio* assident, neque cuiquam aliquid debeat. Unde & *Marchallis* suis cæterisque necessariis *ministris*

N
stipan-

stipantur, ad potentiam & prerogativam sui ordinis ostendendam. Sedebant autem olim, à dextris quidem, Moguntinus, Boheimus & Palatinus: *A Sinistris* Colonienfis, Saxo & Brandenburgicus: In medio Trevirensis: *Hodie* Brandenburgicus itidem in dextro latere quartam mensam paratam habet, ut Palatinus cum Colonienfi & Saxone in Sinistro latere tertium locum occupet. v. de hodierna Observantiâ plura notantem *Limn. Obs. 3. seqq.* Hæc de structura mensæ, sequitur *Mensarum occupatio*, quæ continet tempus & modum.

§. 4. Quoad Tempus graviter sancitum est, ne quis Electorum simul atque munus suum obivit, illico in mensam suam irruat: Sed ut subsistens ad mensam suam expectet, donec ceteri collegæ etiam ministeria sua expleverint. *Modus* itaque consistit in *simultaneâ mensarum occupatione*: quæ quidem corporalis omnibus designatur, sed modesta & honesta. Ratio constitutionis posita est, non tantum in generali *honestate Ordinis*, ne unus sedens alter stans deprehendatur, contra LL. convivalium etiam inter privatos honestatem. v. *Stuck. d. L. 2. antiquit. conviv. c. 35. p. 274. lit. b.* Sed & in *æqualitate Dignitatis*; quia enim ut hætenus vidimus & in minutissimis Ordinis observatio exactè præscripta fuit, ut omnia discordiarum semina evitentur, non fuit in actu tam conspicuò ulla inæqualitas admittenda. Quia autem §. iste *Secularium* tantum Principum mentionem facit: Ideo *Linneus* arbitratur aliud receptum esse in Electoribus *Ecclesiasticis*, quasi illi etiam ante *Seculares* mensas suas occupare queant. Verum, *Linneum* & relationes subsecutæ & rationes redarguunt. Sic enim in coronatione *Ferdinandi III.*, ut antiquiores omittimus, planissimè observatum legimus apud *Carpzov. d. L. Reg.* quod nempe nemo Electorum mensam suam occupavit antequam omnes & singuli, *Ecclesiastici* inquam & *Laici*, munia sua peregerissent, §. nach *Berrihtung*/ ibi: Nach *Berrihtung* dieses all- & seind die Anwesende Churfürsten ihren Tischen zugewan- gen/ und ein jeder Churfürst den Seinen eingenommen. *Quid?*
quod

quòd ipsa ratio peragendorum officiorum diversitatem istam excludat: siquidem & Seculares & Ecclesiastici munia sua fere eòdem temporis momento peragunt obeuntque; veluti non tantùm ex ipsâ constitutione, sed & praxi subsequuta patet, vid. Carpzov. d. l. p. 816. §. inzwischen/ ibi; inzwischen und unmittelbar/ i. e. dum Electores seculares sua obirent officia, seynd die Geistliche Churfürsten vor dem Kayserl. und Königl. Tisch gestanden/ und hat Maynk/ als der Consecrator das benedicite gesprochen/ darauf Eblen geantwortet. Seynd darnach ab bis vor den Maynischen Tisch getreten/ samtllich den silbern Stab. &c. Nec obs. quòd in hoc §. Electorum *Secularium* tantùm sit mentio. Neque enim id sit per distinctionem aut oppositionem; sed per connexionem & cohesionem: quia de his proxime fuerat dictum, utique Electores *seculares* vel citius vel prius functiones suas absolverint, quàm Ecclesiastici, qui post benedictionem mensæ demum *cibaria* Imperatori offerunt debita cum reverentiâ & sermocinatione: Eaque à suâ Majestate vicissim cum sermone gatulatorio recipiant.

§. 5. Actum est de structura mensarum Regiarum & Principalium, earumque occupatione & cæteris, quæ ad Epulum hoc Regium spectant, ceremoniis. Sequitur determinatio loci una cum exceptione. *Locus* alius est Electionis, alius est Coronationis, alius primæ Curie habendæ destinatus, in quibus conventibus omnibus ejusmodi solemnia convivia solent agitari. *Locus electionis celebrandæ* est *Francofurtum*, quam Imperator non immeritò *Civitatem* appellat, cum & antiquitas & splendor urbis hanc titulum promereatur. Nec officio objectio *Limnzi obs. 4.* tradentis, Imperatorem *Francofurtum* improprie civitatem vocare, cum *Episcopum* non habeat, adeoque à Pontifice & *oppidum* tantùm nominetur. Siquidem non ex somniis & traditionibus Italarum, sed ex vocis proprietate, urbis amplitudine, copiâ, divitiis, splendore & maximè ex determinatione Imperatoris & Imperii hanc ipsam vel præcipuis Germaniæ civitatibus impatan-

tis definienda est; uti rectè docet *Merckelbach ap. Klockium*,
1. Concil. 14. n. 57. § 58. ubi ait, fuisse Civitates splendidas,
 antequam vel Episcopi eligerentur: atque ita etiam definit
Knipschild. L. 1. d. jurib. Civit. c. 8. n. 9. seqq. quem *Lymn.* ali-
 bi pro se citat. Imo ipse *Lymn. ad Tit. 1. §. 10. Obs. 14. n. 4.*
 fatetur Civitatem posse esse absque Episcopo, adeoque elogio
 isto etiam gaudere, proinde *Imperator & hic & alibi, (v. tit. 1.*
§. 3. ibi: Omnium Civitatum Cives & Communitates.) non in-
 congruè aut improprie loquitur. *Locus Coronationis Germa-*
nicae ordinarius est *Aquisgranum*, ob memoriam jussumque *Ca-*
roli Magni. Quod olim ita strictè fuit observatum, ut *Pon-*
tifex in cap. venerabilem 34. d. elect. & electi pot. ausit corona-
 tionem eam, quæ *alibi* facta sit, pro nulla pronunciare; teme-
 rè, ut mox dicemus, licet *Astertus* aliique hanc auctoritatem
 secuti sint. *Curie primæ* locus ordinarius designatus est *Nori-*
berga. Per *Curiam* aliqui intelligunt *Palatium* seu *arcem*, quod
 merito cum aliis refutat *Knipschild. d. tract. d. jur. civit. Imp.*
L. 3. c. 38. n. 4. § 52. cum *hic* potius intelligantur *prima Co-*
mitia, quæ *Imperator* primo ab electione anno, juxta præscri-
 ptum *A. B.* præsentia suâ & *Curie* splendore tenetur illustra-
 re & cohonestare, *conf. Lymn. ad b. §. obs. 11.* Enimverò,
 quia varia incidere possunt *impedimenta*, veluti pestis, bellum,
 disipationes, aquarum inundationes, incendia, aliique casus
 fortuiti, qui loca prædicta inhabilia reddant, quò minus tan-
 tam dignissimorum hominum, hospitem multitudinem possint
 suscipere: *Lymn. Obs. 18.* Inde subjicitur illicò exceptio,
 quòd sc. ex causâ ejusmodi legitimâ loca hæc mutari & alia
 interim substitui possint: Quicquid *Pontifex Innocentius. III.*
 in *co* trarium garriat, cujus *Bulle* circa annum 1298. promul-
 gatæ in quamplurimis capitibus postea fuit derogatum, no-
 mina in *Comitiis Francofurtensibus* de anno 1338. v. *Lup-*
old. de Babenberg. c. 5. seqq. Sleidan. L. 5. histor. fol. 51. *Cal-*
vissium in d. anno 1198, Quemadmodum enim locus *Electio-*
nis ob ejusmodi causas & casus fortuitos emergentes subinde
 fuit

fuit mutatus. v. Knipschild. *d. L. 3. c. 14. n. 16. seqq.* Limn. *b. in Obs. 1. § 15.* itidem locus Coronationis. Limn. *rurs. Obs. 16.* Ita & locus Comitiorum sive curiæ primæ ab Electo Imperatore instituendæ non usque potuit religiose observari: cum ejusmodi casus majores faciliè dispensationem inducant; maximè in Ceremonialibus. v. item Knipschild. *d. tr. Libr. 2. c. 1. n. 24. p. 174.* salvò interim cujusque civitatis jure, quæ nonnullæ protestationibus & petitis *Reversalibus* sibi ideò caveri postularunt. v. Limn. *b. obs. 17.* Neque tamen ideò fides adhibenda *Hartmanno Mauro*, qui *apud Goldastum hunc §. anno 1365. Constitutione Casareâ* abrogatum esse narrat; Sed non probat, uti rectè observat Limn. *b. obs. 14.* Nam, ne dicamus, quod sæpe notatum fuit, non omnes *Goldasti collectione* exceptione majores esse, nondum potuit vel ipse constitutionem talem producere, quæ vel designata hunc in modum fuisset, cujus generis tamen plures fictas & concinnatas solet in *Rhapsodiam* suam transferre. Adde, quòd in manu *Caroli IV.* non fuerit, A. B. omnium Electorum consensu concinnatam, propriâ autoritate destruere.

§. 6. Hactenus actum est de personis & causis principalibus. Quia verò *suprà* in *Tit. 1. §. 1.* ibi: *Principes, Electores, vel ipsorum Nuncios, &c.* & passim dictum fuit, Electores impeditos per *Legatos Nuncios*, (vulgò *untadelhafte Gesandten*) suos comparere posse, de Eorundem quoque accommodatione atque collocatione dispiciendum erat: eaque ratione satis defendi potest ordo à *Lymn. b. in obs. impetitus*, qui arbitratur, *Sum istum 6. quarto* immediatè fuisse subjungendum. Tametsi verò aliàs *Legatus eundem locum* tenere debeat, quem *Principalis* ipse commeretur, uti *Alberic. Gentil. in Disput. suis Lib. 3. d. Legat. §. 19. p. 104.* tradit & disputat; in eòque loco tuendo pertinax Studium adhibere debeat, uti monet *Parchalius. d. Legatis. p. 394.* *Marselaer. in Legato Lib. 2. dissert. 32. p. 407.* Ubi hunc ipsum A. B. locum inducit, ad eum finem, ut doceat, quàm severi Principes in-

ordinatâ Legatorum collocatione esse debeant. Quia tamen multa *singularia* circa personas Electorum scorsim in A. B. introducta sunt, ita uti omnibus cæteris Principibus exteris præferantur: quædam *Legatis* ipsorum non potuerunt commodè attribui: Et cum *convivium* hoc potius ad recreationem & animorum Principium conciliationem respiciat, quoad seriorum negotiorum tractationem facile & sine periculo Legati convivio excedere iussi sunt, maximè cum *mensa* nihilominus *Electori absentis* paretur; utcunque ferculis carens *Limn. Obs. 4. & Anton. Coler. d. jure Imperii Germanicæ*; ubi hunc textum allegat, & ad omnem casum producit, quò *Princeps* aliquis cum alterius *Legato*, concurrat, Eaque sententia hodie etiam in novissima Electorum transactione, in dem Vergleich der Churfürsten Session und Präcedenz betreffend/ apud Pistorium in *Flor. Germ. p. 307. §. Wann aber zum vierdten/* videri potest.

§. 7. Sequitur in *Editione Germ. §. Demnach wenn dieses alles verlauffen/ und vollbracht/* etc. quasi dicat: consummatis & peractis his omnibus; ad quem *Apparatus lignem pertinere*? Verum quia in *Latinâ* editione *versiculus* iste in *Tit. sequentem* rejectus est, ejusque materix magis convenit, *ibid. & illum relictius tractabimus.*

§. XXIX. Licet verò *Tit. 29. & 30.* in editione *Moguntinâ Latinâ & German.* conjuncti sint, & uterque numero *vigesimo nono* inscriptus; ab aliis tamen merito discernuntur, cum diversas plane materias contineant, & *Tit. ultimus* aliorum planè respiciat, ut ex nostrâ *Διατίρωσι* potest patescere.

§. 1. In hęc autem *Tit.* agitur de *Officialibus* & eorum *compendiis*, quæ præcipiuntur, quoties *Curia* vel *Electio*nis, vel

vel etiam Comitiorum, vel investiturarum causâ instituitur. Quæ ratio effecit, ut *communis* iste *Titulus* in extremo loco poneretur *Officialis* Imperatoris seu Officiarii, sunt vel *primarii* vel *secundarii*. (hodiè, quod & supra indicavimus, nominantur die hohe Erb- und Ehr-Ämter/ deinde die Erb-Ämter oder Erbasser-Ämter/ & tertio die tägliche Hof-Ämter.) Illi sunt *Electores* tum *Ecclesiastici* tum *Seculares*: quorum *h. l.* exponitur & *Privilegium* *immunitatis* à *sportulis* & ratio ejusdem. *Immunitas* *Electorum* in eo consistit, ut quoties *Feudorum investituram* à Rege vel Imperatore recipiunt, nihil omnino inviti *sportularum* nomine solvere teneantur. *Ratio* *immunitatis* hæc est, quia *sportulæ* tales debentur *Officialibus* Imperatoris & Imperii: atqui *Electores* ipsi sunt *officiales*, & *sub-officiales* ipsis subsunt. Absurdum autem esset, officialem à se ipso *sportulas* exigere: Nec minus absurdum *sub-officialem* aliquid exigere à suo superiore. Solent tamen hodiè *ultrò* *honoraria* quædam *ministris aulicis* exhibere, *vid.* *Besoldum*. *Thef. Pract.* in verbo: *Erb-Ämter* &c. ubi *locum h.* graphicè inducit & declarat.

§. 2. *Sub-officiales* constituti sunt vel à Rege vel à Rege, vulgò *Hof-Ämter* etiam *Erb-Ämter* dicuntur; uti modo præmisimus, utrorumque notatur & *compendium*, & *partitio* sive *distributio* ejusdem. *Compendium* quod *Sub-officialibus* pendere coguntur omnes *Principes* *Seculares* & *Ecclesiastici*, atque adeò omnes *cæteri*, qui per *sceptrum* aut *vexillum* investuntur: *Sceptra* und *Fahnen-Lehn*. (*Nobiles* enim & *Civitates* in *Senatu Aulicò* investuntur,) 36. *marcas* *argenti* cum *fertone* coguntur *exsolvere*; nisi *exemptionem* *proberent*, veluti de *Astriaciis* memoratur. v. *Limn. Lib. 5. d. J. P. c. 2. n. 31.* & fortè etiam de *aliis*: v. *Limn. Obs. 9.* Licèt enim *jure Feudali* nullum *onus* hac in parte *vasallo* *injunctum* sit; Sed *novè* *fidelitatis* *præstatio*. i. F. 5. *seqq.* *Antoni Disp. Feud. 8. th. 8. lit. C.* *Posteriora* tamen *tempora* hæc *onera* in *receptione* *investituræ* ubique *ferè* *locorum* *introduxerunt*; Unde & *Impera-*

perator ipse se *b. l.* ad consuetudinem refert, & in eo loco se veluti fundat, in verbis: *Eo man getvöhnlich zu geben/ sive ut Latina habet editio: Quæ solvi in susceptione Feudorum suevisent: Quæ consuetudo haud dubiè orta est ex similibus oneribus Clericorum, qui pro suâ inthronisatione seu inductione in officia Ecclesiastica, inthronisaticum (alii introitum vocant,) exhibere tenentur. v. Besold. in verbo Einstand 2c. Vel potius ad exemplum Emphyteurarum, qui sua Laudemia & relevia solvere tenentur v. Franzk. d. Laudem. c. 1. n. ult. Wehner. & Besold. in verbo Lehn-Wahr. Eaque fortè ratio est, cur hodiè vox *Taxe* in quietationibus seu recognitionibus aulicis omitatur, & vox indefinita substituatur; hâc formula: *Wegen der realien und Lehen über des Herzogthum ist. Taxa nihil, und als lein nachfolgendes denen Kâyferlichen Hof-Ämtern abzustatten: Interim autem sportulæ hæc sive Discretionones (uti hodiè vocant,) tam præcisè & amarè aliquando exiguntur, ut nemo investituram realem expectare ausit, nisi antea Senatui aulico fidem fecerit: Daß die Ämter ihre Gebühr empfangen haben. Eo enim factò tum demum Senatus iste consilio secretiori renunciat; præstanda jam præstita esse, adeòque investituram indulgeri posse.**

§. 3. Distributio hujus honorarii, (quæ admodum confuse hic proponitur, adeòque evolutionem meretur,) Concer- nit Ministros quosdam aulicos semper & indistincte: quosdam verò in subsidium tantum, nempe quando officiales hæreditarii Imperii Curie non intersunt: De his qui semper & indistincte honoraria ista percipiunt, meritò primò locò agitur. Si- quidem illi manum negotio immediatè adhibent vel dirigendo vel expediendo. *Dirigunt negotium Aulæ Magister & Cancellarius. Aulæ Magister, hodiè der Oberste Hof-Meister/ uti Descriptor Aulæ Cesareæ docet, cujus aliàs nec Wehnerus nec Besoldus, nec Speidelius meminit, olim dictus fuisse videtur Magister officiorum, seu Sacri Palatii. l. 2. §. t. t. C. d. offic. Magistr. Offic. or. Græci appellabant Sacræ Aulæ Ducem & Dives*

Directorem. Tota enim Palatii disciplina quoad mores ad illum pertinebat. (Hodiè alicubi ad *Mareschallos aulicos*, dem Hof-Marschall. v. *Seckend.* im Fürsten-Staat. L. 3. c. 5. §. 27.) omnesque Scholarum ordines regebat & officia. v. *Jacob. Guther. Lib. 2. d. Offic. Domus August.* Galli vocant *Maistre d'Hostelment.* De Curiis Principum inferiorum, *Limn. in Notit. Regn. Gall. L. 2. c. 15. lit. bb. Mornac. ad Tit. C. d. Magistr. Of. fic.* Huic E. cum hodiè comparetur *Magister Curie*, uti *Wes.* notat. ad d. t. C. in fin. sequitur, illum omnia ista negotia dirigere & dispensare, adeoque honoraria distribuere debere, uti pluribus demonstrat. *Limn. d. l. Alter officialis dirigens & quidem secundum locum obtinens, (vid. Chassanzum & alios) est Cancellarius*, qui hodiè ob causas suprâ dictas, titulum Imperii *Vice Cancellarii* gerit. Quemadmodum & in aliis regnis officium hoc supremis annumeratur. v. iterum *Limn. Notit. Regn. Gall. d. L. 2. C. c. 15. l. d.* itemque *Kirchmann. Lib. 1. de offic. & Dignit. Cancell. c. 2. Holtomann in Lex. v. Cancell.* & hi quidem, nempe *Magister Aulæ & Cancellarius negotia talia dirigunt: expediunt autem & exequuntur Magistri, Notarii Dictatores & Sigillatores.* *Magistri* inquam, sic enim rectius Latina Constitutio quam Germanica versio habet, singularem numerum substituens. Quemadmodum enim olim plures erant in *Cancellariis* Imperatorum *Magistri*, nempe (1.) *memoriae*, qui omnes annotationes dictare & emitte re solebat. (2.) *exemplorum*: qui *Legationes Civitatum*, itemque *consultationes & preces tractabat*, ac denique (3.) *libellorum*: qui *cognitiones* exercebat. v. *Guther. d. Offic. Dom. Aug. lib. 3. c. 3.* Ita etiam tempore *Caroli IV.* non unus, sed plures *Magistri in Cancellariis* adhibebantur. Cæterum quemadmodum tempore *Maximiliani I.* plerumque officia typum mutarunt; uti observavit *Kirchn. Lib. 4. d. offic. & dignitat. Cancell. c. 2. n. 37.* ita & in *Magistrorum* illorum locum successisse videntur *die Reichs Secretarii*, ubi nimirum negotia tractat *secreta der Heime Reichs oder Staats Secretarius*, alter publica &

judicialia, der Reichs Hof-Raths Secretarius. A quibus adeo differunt, quos hodiè *Scribas*, (Canzellisten!) vocant. Licet enim *Notariorum* olim magna alicubi fuerit dignitas, ita ut & *Cancellarii* hîc nomine denotarentur, v. Kirchn. d. l. 1. c. 2. n. 77. Erant tamen alii etiam inferiores, v. Guther. d. off. dom. Aug. c. 9. p. 488. de quibus *Carolus* hic intelligendus est. *Dictatores* autem quinam olim fuerint, exponit iterum Gutherius, d. L. c. 3. p. 428. nempe qui in Cancellis istis *Responsa* dictabant Exceptoribus. Verùm tales hîc non potuerunt intelligi, cum officium concipiendi *Responsa* ad Magistros potius pertinere videatur, quàm ad inferiores istos & ipsos suppositos, *Notarios*. Itaque per *Dictatorem* hic intelligemus, non eum qui responsa ipse concepit & sic dictat. (Der sie selbst dichtet!) hoc enim erat *Magistrorum libellorum* & hodiè est *Secretariorum*: Sed qui concepta jam à Magistro responsa scribis seu *Notariis* non ex memoria, sed ex præscripto, dictat, welcher die Brieffe oder die Schreiben also dictirt/ daß ihrer viele ein Ding auf einmal excipiren und abschreiben können: Unde vocabulum *Dictatura*, & phrasis etwas zur Dictatur übergeben. Itaque in Germanicâ versione non *Brieff-Versassere*/ sed *Brieff-Dichtere*/ prout & in exemplari *Moguntino* legitur. *Sigillator* denique est, non ille, quem Galli *Custodem sigilli* vocant, sed quem *cera calefactorem* vocitant. (l'eschauffe etc.) Limn. Obs. 16. Horum ministrorum declaratur jam & præmium & functio officii sui. *Premium* est, quoad *priores* trium marcarum, quoad *sigillatorem* unus *serto*, seu ut in Germanico habetur, ein *Vierdung*/ quod vocabulum relictius, non explicabitur, quàm si ejus ætatis *Scriptores* consulueris, e quibus refert *Tilemannus* in seinem Münz-Spiegel Lib. 4. c. 13. sub rubr. Wie die Marck getheilet werden/ die Marck/ inquit, werden getheilet/ in halbe Marck und Vierdungen/welches ein vierdter Theil einer jeglichen Marck ist/ zu Latein *serto* oder *sertores* genant/ und also ist eines jeglichen Marcks Vierdung vier Loth. Id verò quis dicat *primùm* nimis tenuè videri, intuitu horum *Officium*,

lium, in quos illud distribuendum sit. Sed subjicit Imperator illicò responsonem per anticipationem sive occupationem, dicens: nec Cancellarium nec ejus Parastatas ad aliud teneri officium, quam uti Principi recipienti Feudum *testimoniale* dent recepti Feudi seu simplicis investituræ literam (quibus verbis inuui videtur vel instrumentum investituræ) *breve testatum*, per verba illa textûs Germ. *Zur Gezeugniss daß er die Lehen empfangen hat/ l. Feud. 2. §. 1. & quos alios textûs citat Anton. Disp. F. 8. th. 9. lit. E.* quasi dicas, einen kurzen oder kleinen Schein des ertheilten Lehns/ per verba autem *simplicis investiture literam*, intelligerem einen neuen Lehn-Brief/ i. e. factæ renovationis instrumentum; nisi malis intelligere *testimonium Feudi*, post abusivum investituram realiter traditi, quorsum collimant verba versionis German. *eine schlechte Einsetzung.* dicit Anton. Disp. 5. th. 5. lit. f. Ut adeo Carolus IV. sic colligere & concludere videatur: Sufficit mercem congruere labori, atqui labor non est magnus, E. præmium istud etiam sufficit; non minus enim olim quam hodiè frequenter de nimis ex actionibus querelæ Anarum personarum. Et hi quidem Officiales in primis, semper & indistinctè honoraria ista ferunt; Siquidem ipsi aut præcipuas partes aut præcipuum laborem in hoc negotiò perficiendo obunr. Cæteri verò officiales (vers. item dabit. Sc.) tam proximè huic labori non accedunt, sed Curiz tantum exornandæ; uti sunt officiales tum *hereditarii*, tum *aulici*. Ex illis est (1.) *Pincerna*, seu *Vicarius Regis Bobemiae*, der *Erbschenk*/ qui Cæsari vel Regi poculum & potum præbet, cui adeo *Magister Curiz* de sexaginta tribus illis marcis assignatus tradere jubetur, marcas 10. (2.) Est *Magister coquinae*, ut tum vocabatur, sive *Dapifer*, *Vicarius* quondam *Palatini*, nunc v. *Bavari*, der *Erbs Küchenmeister*/ qui hodiè *Kuchsch* appellatur. v. *Limn*, ad *Tit. 27. §. 6. obs. 8. & 9.* cui itidem 10. marcz debentur. (3.) *Vice Marschallus* (sc. *Vices Electoris Saxonici* gerens, der *Erbs Marschall von Wappenheim*, v. *Carpz. d. L. Regia c. 10. sect. 6. n. 21. seqq.*

cui totidem marcz debentur. (4.) *Camerarius* nempe, *Vicarius Electoris Brandenburgici*, supra d. tit. 27. §. 4. olim *Galckenstein* hodiè *Hohenzellern* v. *Limn. b. Obs. 15.* cujus officium etiam est, *Cæsarem* solemniter processurum vestimentis Majestatem monstrantibus ornandi. v. *Hortled. Den Usachen Teuffchen Kriegs.* vol. 2. L. 3. c. 85. n. 2. Qui itidem 10. *marcas* obtinere debet. Accensetur his hodiè *subfficialis Electoris Palatini* tanquam *Archithesaurarius Comes de Einhardoff* v. *Limn. b. Obs. 19.* unde expensæ hodiè auctiores sunt. Et hæc quidem munera ferunt *Officiales hæreditarii*, die *Erbenemter*; si in *Curiâ* præsentés fuerint. & officia sua obierint; absentis autem locum & laborem sustinebit *Officialis aulicus*, ad quæ & præmium ejus reportabit. juxt. l. ult. §. 3. E. d. feriis. l. pen. O. d. susceptor.

§. 4. Hactenus dicta concernunt frequentiore[m] investigandi modum, quò Principis instauratio denominationem suscipit. Subjicitur nunc *modus infrequentior*, quò scil. Princeps aliquis ex causâ, majore pompâ *sub dio investituram* suscipit & equo vel mulo invehitur, prout in investiturâ *Mauritii Saxonis* accidit: vid. *Hortled. c. 81.* Tum verò in rei memoriâ cedit *Archi-Marschallo* Saxoniz tanquam supremo equitum Præfecto, & *Stabuli Regii Comiti* seu *Magistro equus* seu bestia, cujuscunque ea generis sit, cui insidet, uti *Cæteri Electores* nihil de muneribus illis reportent: Quòd si vero is absens sit, tunc & equus *Vicario* cedit, vel eò quoque deficiente *Marschallo*, qui tamen hodiè ab omnibus Principibus, et si absque equo investiantur *pretium equi* solet exigere, uti ex seq. descriptione patet. *Wegen Belohnung über des Herzogthums N. ist taxa nihil, und allein nachfolgendes den Kaiserl. Hof-Nemtern abzustatten/ und ins Reichs-Hofs-Canzley Tax-List zuerlegen.* (1.) *Ihr Excell. dem Herrn Obrist Hofmeister.* 60. *Goldgülden.* (2.) *Dem Herrn Obristen Cammerer/* 60. *Goldgülden.* (3.) *Dem Herrn Reichs Vice-Cangler/* 60. *Goldgülden.* (4.) *Dem Herrn Obrist Hof-Marschall/* 60. *Eidem.* (5.) *Vor das Pferd/*

Pferd/ 60. (6.) Dem Obersten Küchenmeister 60. (7.) Dem Mundschencf. 60. (8.) Den Geheimen Reichs-Secretarien 24. Goldgülden. (9.) Dem Reichs Taxatori, 10. Goldgülden. (10.) Dem Reichs Registratori, auch 10. Goldgülden. (11.) Den gesamten Reichs-Canzlisten/ 15. Goldgülden. Summa/ 539. Goldgülden. und in Münze 1078. Vor die Capitul 3. Gülden/ zusammen 1081. Gülden. Cæterùm expensis ex solutis, alii quoque ministri solent præmia exigere, de quibus in *Aurèâ Bullâ* nihil, interim Statùs sæpe de eorum enormitate questi sunt. Ita autem habent & concernunt, (1.) Die Cammer-Trabanten/ 4. thlr. (2.) Die Saal-Trabanten/ 8. thlr. (3.) Die Hofschiere/ 8. thlr. (4.) Die Saal-Schühüter/ 6. thlr. (5.) Den Reichs Herold. 6. thlr. (6.) Den Kaiserl. Hof-Jurier. 8. thlr. (7.) Den Thorfleher. 4. thlr. (8.) Die Trompeter/ 4. thlr. (9.) Der Cammer-Schühüter/ 12. thlr. (10.) Die Reit-Laquenen. 5. thlr. (11.) Die Tapetzierer. 5. thlr. (12.) Den Cammer-Jurierer. 6. thlr. (13.) Den Cammer-Hiser. 5. thlr. (14.) Den Cammer-Diener. 12. thlr. (15.) Die in der Reichs Hofseath Cansley-Bediente. 4. thlr. Summa 105. thlr.

Actum est hactenus de Rep. constituendâ in Capite & membris; Nunc etiam ampliùs educationi liberorum Electoralium prospicitur, quâ re scil. imbuendi sint: & quomodo.

Tit. XXX.
De Institutione Principum Electorum in Linguis.

De priori Capite præmittitur & ratio, & subjicitur decretum ipsum. *Ratio* & causa impulsiva decreti, hæc affertur, quòd Imperium Romanum ex diversis nationibus constat: quòd (1.) moribus. (2.) vitâ, i. e. vivendi & conversandi ratione ac (3.) linguarum idiomate variant; nempe ex Germanis, Italis & Slavis seu Vandalis, qui etiamnum in Bohemia, Dalmatia, Croatia, Lusatia, Marchia, Moravia & Illyria dispersi habitant, (ut *Limn. hęc Obs.* 26. notat, qui tamen *Carolus* respectui & affectui sive amoris Regni *Bohemie* hic non nihil

tribuisse existimat. *Obs. 28. in f.*) adeoque & diversis Legibus & diversâ gubernatione regenda veniat, & ex incolumitate, atque usu Imperii fore, eos, qui ad Remp. adhibentur populorum subjectorum linguis erudiri. Atqui Electores ad gubernandam Remp. adhibentur, quippe ideò constituti antiquitus, ut (1.) essent *columnæ & latera Imperii*: Germanica, versio habet, als des Reichs Säulen und Grundfeste/ qui scilicet molem Imperii unâ cum Imperatore sustineant, tanquam columnarum & tueantur latera. (2.) Ut assistant Imperatori, & relevandò necessitates populi, & simul consulendò atque curandò, ut necessitates illæ releventur. *Aliter Limnæus Obs. 8.* qui ex *b. l.* colligit Electores non tantùm adesse Imperatori consilio, sed & in parte administrationis concurrere. Quòd denuò inculcat *Obs. 29.* Id vero istò locò nequaquam dicitur: certè extrâ *Capitalationis* terminos extendendum non est, quemadmodum nec *Electores Saxon.* cum anno 1623. jura Electorum maximè urgeret, & hunc locum adduceret, latius progreffi ausus est, v. *Merian. in illo anno p. 723.* Ergò Electores maturè linguarum necessariorum notitiam sibi debent comparare, ut populis subjectis hòc pactò possint consulere.

Sequitur (*in vers. Quapropter.*) Statutum seu *Decretum* ipsum, quò exigitur, ut *Illustrium Principum, der Durchleuchtigen Fürsten* vertit Germanica (hodiè termino isto aliter utuntur *Electorum secularium*.) Nam *Ecclesiastici* jam antè maturâ ætate præditi & qualitibus decentibus ornati à Capitulis seu Collegiis Canonicorum eliguntur (*filiis vel heredibus & successoribus* i. e. nepotes, fratres, patrui & agnati, alii ad quos successio Electoratus proxima pertinet,) cum verosimile sit eosdem germanicum idioma à teneris hausisse, utpote in Germania plerumque natos & educatos, tum verò à septimo ætatis anno (quæ ætas jam disciplinæ capax est,) addiscant i. *Grammaticam*, (in *Moguntinâ* editione perperam legitur *Germanicâ*.) siquidem de Germanica lingua jam dictum erat, & quidem per remotionem, v. *Limn. Obs. 20.* ideòque vocem *Grammaticæ* retinuit

nuit etiam *Cujacius* in suâ editione post Feuda collocatâ & *Arumens* & *Schütz* & *Lymnens*, &c. Quanquam autem eò verbô plerique omnes intelligant Metonymice ipsam Linguam Latinam, quæ beneficio Grammatices addiscitur. *Dan. Otto. c. 13. p. 326. aliique citati à Lymn. Obs. 19. Ipse tamen Obs. 21. his omnibus contradicit, & per Grammaticam ipsam artem intelligit; in quâ sententia etiam hæret Rümelinus & Mylerus ad b. t. th. 27. item Carpzovius, qui Cap. X. d. L. Reg. sect. 4. n. 17. locum hunc interpretatur: Electorum filios in Grammaticâ Italica & Slavonica lingue instituendos esse. Sicuti Arumens ad b. l. th. ult. Enimverò, quia (1.) verba textûs huic interpretationi reclamant, quæ non ita habent, uti *Carpzovius* refert, sed ita, Electorum Filii in Grammaticâ, Italica & Slavica linguis, instituuntur, quia etiam Lingua Latina longè latius patet quàm Italica & Slavica ista, ut commercium totius ferè orbis contineat, absurdum fuisset, hæc Electorum filios non iungere: ita meritò priorum sententiam sic amplectimur, ut per Grammaticam non tantum artem ipsam, sed & objectum artis simul comprehendamus, quomodo ipsi Grammaticivocem hanc interpretantur & inter cæteros *Gerhard. Job. Voss. in Libro d. Philolog. C. 2. c. 5. seqq.* unde etiam *Seneca Epistola 95. Grammaticos Latine Lingue custodes* appellat.*

Denique cum ipsæ Capitulationes requirant, daß in *Schriften und Handlungen des Reichs keine andere Zunge noch Sprache gebraucht werde / denn die Deutsche oder Lateinische Zunge / uti Carpzov. fateatur d. sect. 4. n. 1. seqq.* non est putandum Imperatorem tam necessariæ linguæ studium prætermittere voluisse: Hæc de Linguis. Tempus autem hujus Studii inter partatis terminis collocatur, quò memoria maxime viget. *v. Lymn. Obs. 11.* Enimverò est hoc decretum hauriendum non exclusivè, quasi sola linguarum peritia Electorum filios satis capaces tantis rebus agendis effectura sit, sed inclusivè, quòd sub harum Linguarum, & imprimis Latinæ præcepta possint instillari, quæ omnia in Principis Institutione requiri & *Xenophon*

phon in *Cyropedia* & *Guevarra* aliique *Principum Informatores* planissime ostenderunt.

Haecenus, quas *Linguas Electorum filii* quoque tempore addiscere debeant ostensum est, nunc (in *vers. hunc autem proficiendi modum.*) *Modus* etiam designatur, nempe in loco vel peregrino vel domestico per praecipua & exercitorem. Hisce enim modis quaslibet artes commodissime addisci, maxime si jungantur, & *Aristoteles* & alii *Methodici* post eum itidem laxè demonstrarunt. Quod autem *Linnaeus Obs. 34.* tradit, salutaria haec praecipua hodie vel planè negligi vel *Gallice* linguæ saltem impendi, magnò cum *Reip.* dispendio, ipsi defendendum relinquimus. Cæterum ea quæ de abrogatione *Aureæ Bullæ* diximus, vide ad *Otto-*
nem in pag. 442.

F I N I S.

ANT 1318253

